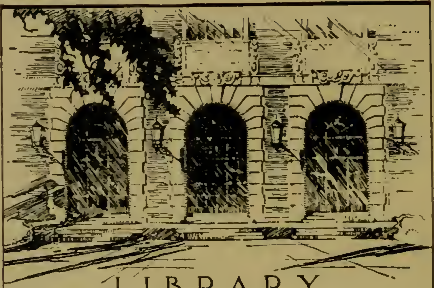
323

ZEDERYKE
ZINNEBEELDEN
Amsterdam by I. Strander, en
I. Ratelband.

ZEDERYKE ZINNEBEELDEN,

In hondert

KUNSTPLATEN

Vertoont,

Ten Nutte van 's Menſchen leven met kracht van Redeneer- en Dichtkunde, toegepaſt

DOOR

E. VERRYKE.

t' AMSTERDAM,

By HENDRIK BOSCH, *Boekverkooper, over 't Meisjes Weeshuis.*
En te Leiden, By GILLIS KNOTTER.
MDCCXVII.

INHOUD
VAN DE
TYTELPRINT.

DE GODVRUGT, die hier op den voorgrond ſtaat,
Van elk gekent aan 't zuiver wit gewaat,
Beurt van de waerelt
Het kleed, dat met Vooroordeel is geſtikt,
Waar door haar oog ziet alles opgekwikt,
Door liſt bepaerelt.
't Geſleepe glas, dat niet bedriegt, of ſtreelt,
De dingen regt, en ongeveinſt verbeeld,
Door ſpiegelingen,
Houd z' in haar hand om hoog geheft, en laat
De waerelt zien in onvermomd gewaat,
Den aart der dingen;
Daar 't Leugenzwerk, in 't blaauw verſchiet, verdwynt,
Nu 't helderlicht van Waarheit 't glas doorſchynt
Met goude ſtralen.
De DEUGD, verbeelt door d'Ooſterpalm, ſchiet lot,
En kan, door druk geteiſtert, en geknot,
Nog zeegepralen.

AAN DEN
LEEZER.

'T IS ontegenzeggelyk, dat Denkbeelden van zaken, door d'oogen ontfangen, zo vatbaar op de herſenen zyn, als die door behulp van 't gehoor zyn ingedrukt. Roem verdienen die wyzen, die, in den Lentetyt der waerelt dit in agt nemende, grooten dienſt gedaan hebben aan de geſlagten der menſchen; wanneer zy de geheimen der Godsdienſt, en Borgerpligten, door zamengeſtelde Figuuren voor het menſchelyke verſtand afſchetzen. Onder deze zyn d'Egiptenaren wel de eerſte geweeſt, die in 't geheel haar werk hebben gemaakt van Beeldſprakige vertoonzelen te vormen, daar de roem van hare verborgen wysheit in opgeſloten was; zodanig dat, die den geheimen zin daar van wilde ramen, wel een op Raadzelen geſleepen Edipus moeſt wezen.

Dat een ſprakeloos vertoonzel de zelve bewerking op het menſchelyk begryp maakt, als een kragtige Redeneering, blykt, als wy zien dat Tarquinius, met het afſlaan der grootſte ſlaapbollen, in zyn

Hof wandelende, 't zelve aan zyn zoon heeft doen begrypen: dat Antisthenes door een wydlopige Redeneeringe (waar in hy aantoonde; dat het behoud, en geluk van 't Volk en den Staat, bestond in de grootste van het land om te brengen) heeft te weeg gebragt.

Maar gelyk stomme vertoonzelen, en verstandige Redeneringen elk in het byzonder vermogen hebben op het gemoed der menschen, zo gaat de uitwerkinge nogtans zekerder, als die beide gepaart gaan: gelyk dit ook naderhant by Grieken en Latynen in gebruik is gebragt.

De Schipbreukelingen (gelyk de Heer D. van Hoogstraten in zyn berymden Phœdrus aanmerkt) liepen met Tafereelen, waar op haar ongeval stond afgeschildert, langs de huizen bedelen, om de menschen, door die vertooningen, en klagten, tot medelyden over hun ongeluk te bewegen.

En om geen langen omtrek te maken, die den leezer verveelen zou, zeggen wy, dat onder d'ouden Æsopus in die leerwyze (waar van wy gemelt hebben) heeft doorgesteeken, leerende door afbeeldzelen van wilde en tamme dieren, al wat yder in 't byzonder, of den landen en volken in 't

ge-

gemein, pryſſelyk en ſchadelyk was.
Maar gelyk het ſchandelyk zoude zyn, 't verſtant der Ouden te veragten, zo doet men ook al te veel kleinagting aan de tegenwoordigen, d'Oude in opzigt van haar verſtand alleen te pryzen; nadien 'er van Eeuw tot Eeuw, onder onzen Landaard, Mannen in die oeffeningen hebben doorgeſteken, welkers geſpitſte brein leerzame Zinnebeeldige vertooningen heeft uitgevonden, en meerendeels met pryſſelyk Maat-Dicht gepaart; waar van men een groote lyſt zoude konnen opſtellen, welke de Deugd in haren regten aard door Zinnebeelden hebben afgeſchildert, en door kragtige Redeneringen aangeprezen, de gemoedsdriften na de Reden leeren teugelen, en alle de bedryven van het menſchelyke leven geſpoort, om het pad ter eeuwiger onſterffelykheit te loopen.

Vaar wel.

OP DE

ZEDERYKE

ZINNEBEELDEN.

Da'loude Wysheit doet haer werk
Door beelden, om het menſchlyk leven
Vermaningen vol heil te geven
En leſſen, om vol moedt en ſterk
In voor- en tegenſpoed te wezen,
En niets te hoopen, niets te vreezen.

De nieuwe Wysheit hout dien voet,
En breit zich uit in tafereelen,
Waar in 't aandachtig oogh vaert ſpelen,
En voetſel zoekt voor 't graeg gemoet,
Dat met geen yd'le zorg beladen
Met zulk banket zich wil verzaden.

Komt, wysheits minnaars, hier naer toe,
Van loffelyke zucht bewogen,
En ziet het aertſch met andere oogen
Dan 't wufte volk, noit dwalens moê;
En dankt den onvermoeiden Schryver
Voor zynen loffelyken yver.

D. VAN HOOGSTRATEN.

OP

OP DE

ZEDERYKE ZINNEBEELDEN.

MYn Dichtvier voor een tyd gebluſt
Door and're bezigheit, gloeit ſterker,
Ontworſtelt uit die prang en kerker,
Nu 't opgewekt door nieuwen luſt,
En aangevoerd word, op 't vertoonen
Van dit pryswaardig Zedeſchrift,
Gebooren uit een Heil'ge drift,
Wel dubbeldwaardig om te kroonen
Met een verdiende letterkrans.
Verſchoon my, die zo laag by d'aarde
Heen kruip, als 't veil van weinig waarde,
Dat ik den roem des waardens mans
Beſta in kreupel Dicht te zingen:
Te meer, nu een * vernuft verryſt,
Dat brave Dichteren verwyſt
Van 't hoog Parnas, als aterlingen.
Myn oog verdoolt in al het fraay
Gevormt begrip der Tafereelen.
Hier is een zielenſchat te deelen.
Kom waereltling! kom oegſt, en m[illegible]y
De vrugten van dees Zeedenakker,
Zo overkoſt'lyk van waardy,
En weêrgaloos in lekkerny.

 Tree

* Ziet op den Maker van het vaars, onlangs uitgekomen, onder den Tytel: *Het verval der Nederduitſche Dichtkunſt.*

Tree toe: hier is, voor die zich wakker,
En yverig, en leerzaam ſtelt,
Een ſchoone voorraad op te garen.
Wie zich by tyds gewent tot ſparen,
Die wort van d'armoe niet gekwelt.
De Deugt, zo Goddelyk van luiſter,
Om haar natuurlyk ſchoon bemint,
Schoon deze Zeed'looze eeuw verblind
Haar dompelt in het naare duiſter,
Word in haar duur ten troon gevoert,
Ver boven pragtige gebouwen.
Al wat oud Roome kon beſchouwen,
Een reeks van eeuwen onberoert;
Gebouwen die verheven ſtonden,
Vervallen eer 't ſchier iemant weet,
Haar ſchoonte ontluiſtert als een kleed;
't Wort alles van den tyt verſlonden;
Maar Deugt groeit tegen 't ongeval
Der tyden, en haar wiſſelingen.
Laat ramp op ramp de Deugt omringen,
Zy ſtaat gelyk een zeerots pal,
En ziet de woeſte golven woelen,
Door dwaze tochten voortgezweept,
Dog met dien vloed niet weggeſleept,
Die op haar bodem aan komt ſpoelen.
En word zy van het ſchuim beſpat,
Men leert 'er uit hoe laſteringen
De Deugt haar luiſter ſteeds ontwringen.
Zy word wel voor een tyt beklad;
Maar komt die buy eens te bedaren,
Zo dat zy weder adem haalt,
Straks ryſt zy, die eerſt was gedaalt,
En komt te ſchooner op te klaren.
En zie ik op der vromen ſtant,

(Ge-

Geroemt van 't Bethleëms Orakel,
Gehegt aan deze Zeedeſchakel,
Die als een waardig halskarkant,
Van elk behoort te zyn gedragen:
Opregte Vroomen hier geplaagt,
Veragt, gelaſtert, en verjaagt,
Dit Zinbeeld zal uw luiſter ſchragen:
Waar in gy als een bolwerk ſtaat
Verbeelt, dat ſtormen kan verduuren,
Nog u door wreede ſolfervuuren
Ontroeren, of verſchrikken laat.
Men kent (ô ſchand) op deze waereld
d'Opregte, en ware Vromen niet.
Waarom? zy leven in verdriet;
Door dien de ſchyndeugt ſchoon bepeerelt,
Der waereltlingen oog verdooft.
Zo weet 't bedrog zich op te luiſt'ren,
Dat het de Deugt zelf kan verduiſt'ren,
En haar van haren glans berooft,
Of t'onregt in haar lof komt deelen.
Geveinsde, doorgeſlepen fyn!
Gy weet door eenen valſchen ſchyn,
De rol der Vromen na te ſpelen.
Hoe geeſtig ſchetſt het Zinnebeeld
Den regten aard der laffe vleijers,
Geveinsde tong- en oorverleijers,
Alwaar het op de ſchaduw ſpeelt,
Die 't beeld navolgt, en aan blyft kleven.
Zy ook, zo lang 't hun voordeel bied;
Maar komt hun vriend eens in verdriet,
Door dien zyn ſtaat word omgedreven,
Door 't wiſſelvallig waerelds lot,
Zy zullen hem den rug toe keeren,
Zyn ongeval met ſmaat vermeeren,

ſtont in het geſtadig aanhouden van 't vuur op het altaar. Dit deeden deze dappere mannen, om ons een beeltenis van de onſterffelykheid te geeven, daar ze zich aan toegeheiligt hadden, door de glans der vlammen, en de geduurzaamheit van dat vuur afgebeeld; het welk ook te kennen gaf, hoe de liefde tot de deugd hen uit de vuiligheit der misdaden, en de banden der lafhertigheit, tot treffelyke en roemelyke daaden had opgewekt. Zyn de Heidenen bekwaam geweeſt zich zodanig tot de wereldſche glory aan te prikkelen, zo moeten wy Chriſtenen, die de kenniſſe van een heiliger onſterffelykheid hebben bekomen, hen niet alleen navolgen, maar overtreffen, om 'er ons aan toe te heiligen; die ons niet alleen tot een eerlyke roem in 't leven, maar voornamentlyk, de ziel het lichaam verlaaten hebbende, tot een gelukzaligheit verheft, daar ze in een heerlyke ruſte, de eeuwige vreugde geniet. 't Is onmogelyk, hier een waarachtige eeuwigheit te vinden, terwyl de ongeregeltheden en verwarring onzer hertstochten, ons, dan eens tot de uitſpoorigheeden van gramſchap en woede, dan, tot een ontydige vreugde, en dan weêr, tot de ſmerte van een dwaaze vreeze, zal brengen. En, hoewel 't kan gebeuren, dat wy eenige geduurzaamheit in onze blydſchap vinden, zo is 'er doch geen geſtadigheit in de vergankelyke dingen des waerelds te verwachten, waar op wy met een vaſt vertrouwen konnen ſteunen; maar de waarachtige eeuwigheit is alleen in Godt te vinden, die ons zwakke

menſchen, als wy ons maar aan hem hebben overgegeeven, met een beſtendige blydſchap begenadigt, en met dat dierbaare pand des geloofs, door onzen Heiland Jezus Chriſtus oprecht, op dat wy ons op zyn genade verlaatende, de vaſte hoope der onſterffelykheit zouden verwerven.

Ze zyn dan bedroogen, die gelooven zich volkomentlyk aan God op te offeren, wanneer ze zich alleenlyk hegten aan de uitwendige oeffening van eenige plechtelykheit, en door een ſtrenge heiligheit hunne lichaamen met boete belaaden, ten einde hen daar door beroemt by de menſchen te maaken. Hy vorderd niet van ons al deze lichaams kwellingen; maar begeerd alleen een gemoed, onderworpen aan zyn Wet; een oprecht hert, van alle zonden gezuivert; en een brandende liefde, welke altyt in ons binnenſte dat Goddelyk en geheiligt vuur onderhoud, waar door 't geſtadig moet branden. *Ille habeat, ſervetque ſibi.* Deze offerhanden laat hy toe, door de welke wy ons tot zyn dienſt heiligen, en na een eeuwigheit trachten, bevryd van alle veranderingen.

II. ZINNEBEELD.

Zyn wortelen ſtellen hem in veiligheid.

EEn boom die vaſt geworteld ſtaat,
Schoon hem de wind en 't onweer ſlaat;
Houd ſtand, hoewel zyn takken beeven.
Een ziel, door zaal'ge hoop gevoed,
Word door des waerelds tegenſpoed,
Noch hooger tot zyn God verheeven.

EEn ziel, aan Godt geheiligd, verwacht met een vaſte hoop de gelukkige ſcheidinge van zyn lichaam, en laat zich door al de ver-

vergankkelyke vermaakelykheden niet verſtrikken, noch verſlaan, door de vreeze van de gevaaren, welke zich vertoonen: ze tracht met een wonderlyke ſtantvaſtigheit na de oeffeninge der dingen, die tot de verbreidinge van Gods naam behooren, en word door de beſpringingen en aanvechtingen niet bewoogen, waar meê de waereld, in zyn bedorventheid en boosheit verdronken, de geloovigen tracht te verhinderen, en geweldiglyk van hun vaſten grondſlag; daar ze op betrouwen, af te trekken. Men vind 'er die zo laf hertig zyn; dat de minſte wind van tegenſpoed hen ter nederwerpt, en roepen datze van God zelfs verlaaten zyn: maar de anderen rechten zich in 't midden van de tegenſpoeden te krachtiger op, en ſtygen te hooger na den hemel, wanneer hen de rampen op 't geweldigſt beſtormen, en onſchuldig ſlingeren. Zo groot is de deugd en kracht des gemoeds, datze door deze beweegingen word verſterkt, en zich met een onwankelbaare beſtendigheit wapent. Hy kan niet door 't woeden van een wreede fortuin nedergeworpen worden, die zich zelfs van de rampen, elende, en armoede bediend: want daar woond een grooter kracht in hem, die zyn gemoed met een hemelſche macht beveſtigt, en dat naaſte by de Godheit mededeelt, namentlyk: *Niet beweegt te worden.*

't Is te vergeefs, dat de nyd en kwaadſpreekentheit zyn verderf hebben gezwooren, en de achterklap zyn goede naam wil krenken: want hy ſtaat vaſter als alle laſteringen; en, zyn

gedachten ten hemel gericht, veracht hy al de ſchichten van zyn vyanden op hem geſchoten. Geen boom met diepe wortelen ſtaat zo vaſt tegen 't woeden der winden, als zo een menſch tegen al de ſtormen en rampen des waerelds, welke hem beſtryden: want op zyn God betrouwende, verduurd hy 't alles. Terwyl hy leefd, word hy door een geſtadige hoop gevoeid; en als hy ſterft, voegd hy by deze hoop de vreugde van een gewenſchte gelukzaligheit, welke hem met alle hemelſche goederen zal belaaden, en de zoetigheden en vermaakelykheden doen genieten, die eeuwig zullen duuren.

III. *ZINNEBEELD.*

Ik verlaat al 't andere.

WAt baate kroone , en 's waerelds ſchatten?
Ze ſtillen geen begeerlykheid,
En hinderen ons de kroon t'omvatten,
In duurzaamheid , als d'eeuwigheid.
Wie zou die zielen-ſchat niet kiezen,
Voor 't geen de dood ons doet verliezen.

WAt voordeel kan men trekken door 't verzamelen van groote rykdommen, indien ze onze begeerlykheit niet voldoen? Wat

baat de glans van een Ryks-Staf, en een groot gedeelte des waerelds aan zyn gehoorzaamheit onderworpen te zien, indien de onverzadelyke begeerte van een anders goederen te hebben, en de vreeze van de zyne te verliezen, 't hert gestadig kwelt? 't Zou konnen weezen, dat deze voorspoed en hoogverhevene Eertytels de tyt van veertig of meer jaaren zouden bestaan, en in volkome pracht en uitwendige heerlykheit van een Opper-regeeringe uitblinken: maar deze onverzadelyke begeerten die tyt voleind hebbende, zal 't gebeuren; dat het hert, door deze grootheit opgeblaazen, zal gedwongen worden te verlaaten, 't geen 't met zulken brandenden liefde heeft bezeeten: zodanig, dat den verwaanden bezitter van al deze goederen niet zal behouden, als het droevig geheugen van zyn fortuin aangebeeden, en al zyn hoop verlooren te hebben.

't Is dan niet in de onbestendigheit van deze waereld, dat men een duurzaam geluk moet zoeken, noch hoopen dat men in de vergankelyke rykdommen van dit leven, de zoetigheit, rust, of vreedzaamheit des gemoeds zal vinden; als zynde t'eenemaal strydig met de verwarringe en zucht tot de ydelheden, dewelke de zonden in 't herte ontsteeken, die al het zaad van de deugd in ons bederven, en rampzalig de ongeregelde begeerten tot onze gierigheit voeden. 't Is een zaak, onwaardig voor een eerlyk man, zyn gemoed tot een slaaf dezer vergankelyke dingen te maken, die hem

van

van de deugd verwyderen, en, na 't aandoen van duizent verdrietelykheden, eindelyk verlaaten, en dusdanig de schandelyke verbintenisse, die men 'er aan heeft gehad, beloonen. Heel anders is 't met de onvergankelyke rykdommen, dewelke ons gemoed gestadig verlustigen, in geen vergelykinge met de onbestendige vermaakelykheeden te stellen, die van de Fortuin gebooren worden. De onverzadelyke begeerte, om onze schatten te vermeerderen, doet gestadig kwaade indrukzelen op ons gemoed: daar de verplichtende bekoorlykheit van de Goddelyke gunst dezelve tot de oeffeninge van de deugd brengt. Den overvloed der rykdommen doet niet als de natuurlyke schrik des doods toeneemen, en werpt al de achting onzer dapperheit ter neder, welke wy in veel jaaren hebben bekoomen. In tegendeel, het betrouwen, 't welk wy op God stellen, vermeerderd onze hoop en kloekmoedigheit; en, God ons gemoed door de Blixemen en Tempeesten van 's waerelds rampen beproevende, doet ons het einde onzer dagen aanmerken, als 't beginzel van ons geluk, en 't gewenschte einde onzer elenden. In dat oogenblik verlaaten de Koningryken met al hun pracht en rykdommen de geenen, die 'er hier hun Godheit van maakten: en de uitwerkinge der Goddelyke beloften overlaad hen met een eeuwig gelukzaligheit, die hun hoope op hem hebben gesteld; en doet hen beleiden, dat ze *een dankbaar Meester hebben gediend.*

Die dan den rykdom bezit, in 't purper

 praald,

praald, Koningryken en Volkeren regeerd, moet geen betrouwen op de zelve ſtellen, of daar in zyn ziel-ruſt zoeken; maar zich tot God keeren, daar dit heil alleen te vinden is. Hy is 't, die den regel onzer begeerten moet zyn; en van wien wy met verzekering, 't waare geluk konnen ontfangen. Wy moeten ons in dezen ſtaat, zodanig na zynen wille voegen, dat, indien 't hem beliefde ons al de goederen te beneemen, welke wy bezitten, wy deze proeven met geduld moeten verdraagen, en ons zelfs verbleiden, dat hy ons van deze tydelyke goederen beroofd, om ons de eeuwigduurende hemelſche kroone waardig te maaken, welkers ſchoonheit duizendmaal uitmuntender is, als die van al de Throonen en Scepters des waerelds, en oneindelyk boven de uitwendige pracht en deftigheid, welke 't ſchoonſte vercierſel van al de dingen des werelds maaken.

IV. *ZINNEBEELD.*

Van daar trekt hy zyn leven en deugd.

DE Wyngaard van de Zonne-ſtraalen
Beſcheenen, ſchaft ons ſchoone wyn;
Maar zo dit licht weêrhoud zyn ſtraalen,
Zal allen arbeid vruchteloos zyn.
ô Menſch! roemt niet op uw vermogen,
Al wat je hebt, dat komt van boven.

DE Sterkte, die met reden onder een van de eerſte plaatzen der deugden word geſteld, wanneer ze zich met heilige banden aan de

de goedheit, de onthoudinge, en de zedigheit vereenigt. 't Is in dezen ſtaat, dat ze de dapperheit der Helden ontſteekt, en hen de onſterffelykheit van hun naam voorſtellende, groote moeilykheden doet onderneemen, en de gevaaren verachten, die alle anderen doen vreezen. Hier in hebben onze Voorouders te beroemder geweeſt, om dat ze zich van deze deugd hebben bediend, niet uit het oogmerk om hun geluk te vermeerderen, maar enkelyk om den lof te verdienen, welke hun deugdzaam leven rechtvaardig kon verwerven, om tot een voorbeeld aan de nakomelingen te verſtrekken, en hen de verwondering aller volkeren waardig te maaken. Dit zyn de voordeelen der geenen, die met deze eedele deugd zyn aangedaan; maar, daar de zodanigen geen deel aan konnen hebben, de welke deeze pryſſelyke eerzucht van de kragten des lichaams en des gemoeds ſcheidende, zich door een ongeregelde ſtoutmoedigheit laten beſtieren, of door de hovaardigheit tot wreetheit vervallen: en alzo hun naam en de deugd door hun misdaad uitwiſſen en vernietigen.

't Blykt hier aan, dat wy door deze waare kracht niet konnen vervuld zyn, indien we de zelve niet van een hooger macht ontfangen: even als den Wyngaaad de vruchten, tot vermaak van den menſch, niet kan voortbrengen, indien de hette der zonne ze niet verwarmt en voed. 't Is ook zodanig met de ſterkte, en al de andere deugden, die al hun kracht van de Goddelyke gunſt ontfangen, waar van ze hun oorſpronk hebben, zonder welke zy niet kon-

konnen beſtaan, en door een onvermeidelyke bedervinge van deugden, in misdaaden moeten veranderen. Zo dat wy ons zelver bedriegen, wanneer we niet aan God al de gelukkige uitkomſten onzer onderneemingen toeſchryven, en ons de zelve toe-eigenen, zonder aan te merken, dat, hoewel 't onzen arm is, die de zelve heeft uitgevoerd, het echter niet door zyn natuurlyke kracht, maar alleen door de hulpe van hem is, die ons geſchapen heeft, wiens voorzienigheit, alle dingen tot zyn glory en onze zaligheit ſchikt. Hierom is 't, dat die God, na-yverig van zyn eer, met de zelve hand, waar mede hy de geenen verkwikt, die hem voor 't beginzel hunner krachten erkennen, de moetwilligheit der hovaardigen ter nederwerpt, en te ſchande maakt, dewelke zich inbeelden, dat al 't geen zy doen, de uitwerking van hun eigen kracht is, en wreekt den toeleg, welke deze menſchen door hun hovaardige aanmaatiging op zyn rechten hebben gedaan.

Laat ons dan al onzen roem God toeëigenen, en al onze goederen, gelukken, en leven hem toebrengen: en, indien wy iets pryſſelyk in ons vinden, laat het ons opofferen aan den geenen, van wien wy 't ontfangen hebben, en 'er duizend dankzeggingen aan zyn goedheit voor doen, die 'er ons meê heeft believen te begunſtigen: want wy konnen, zonder ons aan den blaam van ondankbaarheit ſchuldig te maaken, de weldaaden niet vergeeten, waar mede hy ons heeft overladen, met ons 't leven en de ſterkte te geeven, toen wy zwak en elendig waren.

V. ZINNEBEELD.

Wederstaande word ik gebroken.

EEn hoog gebouw, dat voor 't geweld
Van 't onweer schynt bevryd te weezen,
Word door den blixem neêrgeveld;
Daar 't buigzaam riet niet heeft te vreezen.
Al dat niet zwicht voor d'Oppermacht,
Word schandelyk ten val gebracht.

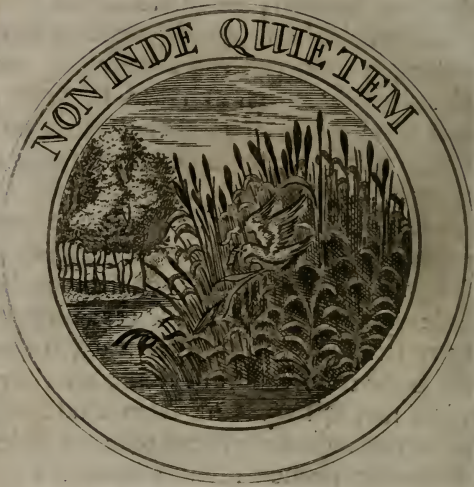
'tIS een onbetwistelyke waarheit, dat, wanneer kleine lichaamen machtiger wederstaan, zy met hun verderf de rechtvaardige straffe

ſtraffe hunner tegenſtant over zich haalen. De hooge Colommen en Spitzen, die door de hardigheit van hunne ſtoffen de Stormen en Tempeeſten trotzen, worden door een blixemſlag verbryzeld, en elendig nedergeworpen. Daarentegen het riet, wanneer 't aan 't woeden der winden gehoorzaamd, wykt, en 't hooft nederbuigd, leid geen gevaar, en herſteld zich haaſt weêr in de zelve ſtaat, als 't voor het onweer was.

't Is met veel meer reden, dat den menſch zich moet wachten hem te wederſtaan, die den blixem en donder in zyn handen heeft, en al de wraakmiddelen om 't menſchelyk geſlacht te ſtraffen, indien hy zyn eigen oordeel en wil boven die van God ſteld, en voor zyn Almacht niet wil wyken. Men vind nochtans zulke verwaande en vermeetene. Onder dit getal zyn de geenen, die alleen zich zelven zoeken, verzuimende aan God den dienſt en eer te bewyzen, welke wy hem ſchuldig zyn, en met de heiligſte dingen ſpotten, tergende God, en trachtende zelfs de geloovigen van hem, en zyn vreeze af te trekken. Maar laat ze toezien dat de Goddelyke wraak, die met lankzame ſchreeden voortgaat, hen niet eindelyk achterhaale, en tot ſtraffe hunner roekeloosheit en moedwil met den blixem van de eeuwige verdoemeniſſe ſlaat.

VI.

VI. *ZINNEBEELD.*

Daar is de ruſt niet te vinden.

DIe op verſtand en kracht betrouwen;
Die ruſten op het zwakke riet:
Hun val verzeld met na-berouwen,
Laat haar niet anders als verdriet.
Maar die betrouwd op Gods vermogen;
Word nimmer in zyn hoop bedroogen.

AL die zich op hun verſtand beroemen, en op hun eigen krachten verlaaten, zyn die groote Vogelen gelyk, dewelke hun ruſt op

op een riet willende neemen, 't zelve met hun gewigt nederdrukken, en ter aarde vallen. Zodanig is 't ook met deze godloozen, die al 't geen in de waereld geschiet aan 't geval toeschryven, en God niet voor den Auteur en Opperbestierder van hun geluk erkennende, eindelyk tot hun verderf bevinden, dat ze op een rietstok hebben geleund, en dat z' 'er te vergeefs hun rust in hebben gezocht.

Wy hebben veel dappere mannen op deze wyze zien vallen, die 't gelukken, en de uitvoeringe van eenige onderneeminge, de sterkte van hun arm hadden toegeschreeven, en over deze hovaardye zyn gestraft, en door de vreeze, dewelke op hun gemoed niet pleeg te vermogen, lafhertiglyk verslaagen, het overige van hun leven verachtelyk hebben doorgebragt. Wy hebben veel Geleerden dezelve straffe zien lyden, wanneer ze zich te veel op de grootheit van hun verstand en oordeel hadden verlaaten, en dezelve te gelyk met hun achting, die zy als een Godinne hadden aangebeeden, t'eenemaal verlooren. Indien wy dan een bestendige rust willen genieten, zo laten wy onze oogen en gemoederen ten hemel heffen, en gelooven, dat de godvruchtigheit, een der treffelykste deugden, het zekerste steunzel is, daar wy op konnen rusten. Men kan zeggen, dat al de andere deugden zonder deze, niet dan een uitwendig vercierzel zyn; dat ze hun oorspronk niet als uit de ydele glory trekken, en dat de hovaardy alleenlyk, daar ze hun roem van wachten, dezelve eeni-

gen luiſter geeft. Maar, gelyk de beſte dingen ontaarden, wanneer ze tot geen goed einde worden aangeleid, zo ook de menſchen, die den hemel in hunne onderneemingen niet beoogen, zien dezelve eindelyk met groote verwarringe, en een ongelukkige uitkomſt eindigen. Vermits dan alle aardze dingen, door hun ongeſtadigheit, als rook en damp vergaan, zo laaten wy 'er ons zelven niet aan heggen. Ons gemoed vereiſcht een andere ruſt, die niet in de ſchepzelen, maar alleenlyk in Godt te vinden is. 't Is van zyn gunſt, dat wy deze ruſte en vreedzaamheit des gemoeds moeten hoopen en afbidden. Laten wy hem dan vaſtelyk met ons geloove aanhangen, dagelyks onze onbeſtendigheit beklaagen, en al onze ſtantvaſtigheit en kragt in hem alleen ſtellen.

VII. *ZINNEBEELD.*

Lichtende, verlicht ze alles.

GEen konſt of praal kan 't oog bemerken,
In 't duiſter, of de naare nacht;
Ten zy 'er 't licht word bygebracht.
Geen luiſter hebben onze werken,
Als 's Hemels gunſt niet nederdaald,
En haar met zyne glans beſtraald.

NIet t'onrecht word Gods gunſt by een brandende kaars vergeleeken, die ter zelve tyt, als ze haar licht in een kamer verſpreid,

ook aan de kriſtallen, ſpiegels, en al de koſtelyke praalwerken, waar meê de zelve is verciert, glans en luiſter geeft; zonder welke 't goud en 't zilver niet zou konnen blinken, noch de dierbaarſte dingen zich meer, als de ſlechtſte vertoonen, dewyl ze eenpariglyk in de duiſterniſſe zouden begraaven zyn. 't Is ook zoo met de Goddelyke gunſt, die onze werken verlichtende glans en luiſter geeft: maar niet zo haaſt is geweeken, of wy bevinden, dat we in duiſterheit zyn, geen zoetigheit in dit leven vinden, en dat de ongenoegten, droefheit, en onruſten, elendig op de vreugden en voldoeningen volgen, dewelke wy te vooren genooten, en de dingen zelfs, die wy zo yverig hebben bemind, ons niet meer beweegen, en wy de zelve niet anders aanmerken, als of ze vergaan en voor eeuwig geſtorven waren.

Midas, de Koning van Phrygien, geeft ons hier van een voorbeeld: want dezen dwaazen Vorſt kon geen genot hebben van 't goud, 't welk hy zo ieverig had begeerd, en zag zich in 't aanſchouwen van dit koſtelyk metaal in 't uiterſte gevaar, om van honger te ſterven. Hier uit konnen wy beſluiten, dat al de goederen, welke wy genieten, van boven komen: en, indien niet de Goddelyke gunſt zyn zegeningen op de aardze dingen deê nederdaalen, dezelve ons krachteloos en ſmaakeloos zouden worden. Hoe ſchoon en heerlyk alles dan voor 't oog blinkt, 't word enkel droefheit, van deze waarachtige vreugde berootd; en nooit als door die Goddelyke gunſtſtraalen herſteld.

VIII.

VIII. *ZINNEBEELD.*

Hy verlicht ook de geringſte dingen.

DE Zonne-ſtraalen zomtyts geeven
Meer luiſter aan het klein, als 't groot.
God heeft de kleinen wel verheeven,
Daar hy de Grooten nederſtoot,
Onwillig om voor hem te zwichten.
Die God beſtraalt, zal 't ſchoonſte lichten.

WAt ſtaat ons Stervelingen van de deugd en de voordeelen te denken, dewelke wy uit den Adeldom, of het voorſpoedig ge-

tuin ontfangen hebben? Eilaas! zonder de gunſt van God verdwynen al deeze voordeelen als den rook, onze dapperheit wort nedergeworpen, en al de beweegingen tot dezelve weggenomen, en niet als met een menigte van misdaaden en kwade neigingen belaaden, ſtorten wy ons zelven ongevoelig in een afgrond van elenden neêr, daar wy niet als door een hooger macht konnen uitgetrokken worden. Indien de Zon zyn ſtraalen op de ſchubben der ſlangen laatende nederdaalen, als de koſtelyke geſteenten doet blinken, waarom zou dan den grooten en magtigen God, de geringſten onder de menſchen, niet uit het ſtof der nederigheit boven de gene konnen verheffen, die de natuur en 't geluk meer ſchynen begunſtigt te hebben?

Inderdaad, dit behaagt dikwils de Goddelyke goedheit, die de mildaadigheit zyner gunſten aan zeer geringe voorwerpen bewyſt, en om ons te meer over zyn macht, en de grootheit van zyn barmhertigheit te doen verwonderen, de nederigſte verhoogt, en tot een trap van grootheit verheft, die hen verre boven de geenen ſteld daar ze zich voor pleegen neder te werpen.

IX. *ZINNEBEELD.*

Ze onderſteund.

GElyk een bal, om hoog geheeven
Door waterkonſt, valt eindelyk neêr,
Ter plaats daar hy is opgedreeven.
Zoo kaatſt 't geval ons op, en weêr
Door 't Oorlogs-twiſtvuur, in den landen.
Die God bewaard, raakt niet te ſchanden.

HOewel de Goddelyke gunſt, het eenige ſteunzel van 't menſchelyke geſlagt, ons t'aller tyt en plaatze met duizend weldaaden

belaad, zo moet men nochtans bekennen, dat ze ons de wonderlyke uitwerkinge hunner goedheit in 't byzonder doet gevoelen, wanneer ze ons op de reizen en de gevaaren des Oorlogs bewaard, en tegen al de toevallen en gevaaren, by na onafſcheidentlyk in diergelyke gevallen, in zekerheit ſteld.

Zy onderſteund ons dan, even als een kloot, uit de grond van een konſt-fontein opgekomen, door 't water word opgehouden, tot dat het nedervalt, en dezelve noodzaakt weêr in zyn eerſte verblyfplaats neder te daalen. Dusdanig gedraagt zich God ten onzen opzichte, die ons in zyn bewaaringe en beſcherminge neemt, wanneer wy ons aan hem opofferen en toebetrouwen. Hy neemt vermaak met ons weêr op te beuren, wanneer wy door een ongewoonelyk ongeval eenigen tyt zyn verſlaagen geweeſt, en verplicht ons door zyn herhaalde weldaaden ons met meer beſtendigheit aan de ſchuldige gehoorzaamheit zyner gebooden over te geeven: ons reden geevende om te gelooven, dat hy ons nooit t'eenemaal zal verlaten. Want, hoewel 't veeltyts gebeurd, dat de rechtvaardigen in de bloem van hun ouderdom ſterven, of door verdrietelyke ziekten worden wech genomen; daarom moet men niet gelooven dat God hen in dit uiterſte verlaat, vermits hy ze niet op deze wyze bezoekt als om ze te beproeven, en eindelyk niet tot hem roept, als om ze de zoetigheit van een eeuwige gelukzalige ruſt te doen ſmaaken, en uit een elendig leven, met

on-

ongemakken vervuld, te trekken, en tot een heerlyker leven over te brengen, daar de vervullinge van hun begeerten gevonden word.

X. ZINNEBEELD.

Hy schrikt voor zich zelven.

DE Bazeliscus raakt om 't leven,
Wanneer 't zich voor het spiegel houd,
En zyn fenyn en vuil beschoud.
Wat zondig mensch zou dan niet beeven,
Die zyn verschrikkelyke smet
Der zonden spiegelt in Gods Wet?

MEn vind veel menschen, die met de schyn van Godtzaligheit praalen, en zich de heiligste en volmaakste des waerelds achten: maar

maar ze hebben niet als 't gezigt op de geboden Gods te ſlaan; daar ze zullen bevinden, dat hun deugd met veel zonden is bevlekt, en dat de beſmettinge van hun ongeregelde driften t'eenemaal heeft bedorven, 't geen ze geloofden met zo veel volmaaktheit te bezitten. Men zeit, dat den Bazilisk, zo haaſt hy zich in een ſpiegel ziet, en aldaar gewaar word de lelykheit van zyn lichaam, en 't fenyn, 't welk uit zyn gezicht komt, ſterft, en zich zelfs door dat vergiftig aanſchouwen, 't welk hy niet kan verdraagen, dood. Het zelve lot ontmoeten byna die ſchynheiligen met hovaardigheit vervult, wanneer ze de heilige ſchriften leezen: want zy bevinden terſtont, dat dezelve hun verdoemeniſſe behelzen, en hoe weinig overeenkomſte dat 'er tuſſchen hun kwaade gedrag, en den waarachtigen Godsdienſt is.

Deze eigen liefde, welke wy voor al onze werken hebben, is zo ſtrydig met de Geeſt Gods, dat hy ze niet alleen verbied, maar 'er ons in de nederigheit van onzen Heiland een gevoelig voorbeeld van heeft willen geeven; die, hoewel van een onvergelykelyke volmaaktheit en heiligheit, zich echter altyt nederig heeft gehouden, en niet gezeit of gedaan, 't welk te kennen gaf, dat hy verheeve gedagten van zyn heiligheit had. Dit moeſt onze hovaardye t'eenemaal nederwerpen; dewyl wy, in vergelykinge van Jezus Chriſtus, zwak, onbeſtendig, en kragteloos zyn: want hoe zouden wy in den laatſten dag het blinkende

de aanſchyn van een Rechter konnen verdraagen, voor wie niets verborgen zal zyn, en recht zal hebben om ons te ſtraffen, indien wy ons door kwaade gewoonten de zonden en misdaaden eigen maken, waar van wy ons ligtelyk konnen onthouden. 't Is dan alleenlyk aan God, daar wy 't oordeel van ons binnenſte aan moeten laaten; 't is aan hem, daar wy ons t'eenemaal aan moeten onderwerpen; en die wy, onze zwakheit kennende, met ontzag en vreeze om vergiffeniſſe onzer misdaden moeten verzoeken, om de geſtadige byſtand van zyn gunſt bidden, en met traanen ſmeeken, van ons niet te verlaaten, op dat wy tot geen grouwelyker zonden als de voorgaande vervallen, zyn gramſchap verwekken, en niet eindelyk het ſlagt-offer van de eeuwige dood worden.

XI. *ZINNEBEELD.*

Zy vlugten voor zyn opgaande ligt.

AUrora op haar goude wagen,
  Verdryft des waerelds duiſterheit;
Maar als het Heilligt op komt dagen,
  Die Zonne der gerechtigheit,
Dan moet bedrog en valſcheit zwichten:
Geen ſchyndeugd kan by waarheit ligten.

HOewel de bedriegeryen en kunſtgreepen der menſchen byna tot den hoogſten trap van boosheit zyn gekomen, en de groot-
ſte

ſte misdaaden en leugenen , zich wonderlyk , onder de ſchyn van deugd en opregtigheit, weeten te verbergen , zo konnen nochtans al de ſtreeken en vermommingen voor 't licht van de Zonne der waarheit niet beſtaan, maar verdwynen zo haaſt, als dezelve te voorſchyn komt. En, vermits ze de grootſte vyand van valsheeden en verdichtzelen is , laatze nooit toe , dat de geveinſtheit zich in zyn tegenwoordigheit met de ſluyer van de deugd vermomd, maar maakt zich den wreeker van alle ongerechtigheeden. En , hoewel hy toelaat, dat de nacht aanleidinge en gelegentheit tot bedriegeryen, kuiperyen , en heimelyke onderhandelingen geeſt , 't is niet , dan om dezelve zo haaſt te doen verdwynen, als zyn licht begint te ſchynen, en ze uit de duiſterniſſen te trekken , met voorneemen , om ze voor 't ligt bloot te ſtellen , ten einde ze meer verwarringe en ſchande toe te brengen. Dusdanig blinken by duiſtere nacht de minder ſtarren, en bedriegelyke ligten aan den heemel , maar neemen (om zoo te ſpreeken) de vlugt , zo haaſt zy de komſt der zonne gewaar worden , en in 't Ooſten opkomende , zyn ligt door den gantſchen hemel verſpreit.

XII. *ZINNEBEELD.*

Aangeraakt, zullen ze geluit geeven.

DE Ketel-trom, hoe wel gemaakt,
Nooit zonder ſlaan aan 't klinken raakt.
Al woeld den menſch in 's waerelds zaaken,
Zyn ydel oordeel is te broos,
't Blyft alles dood en krachteloos,
Gods hand moet de beweeging maaken.

IK wil veel liever dat de vermaakelykheeden en de vergenoegingen, die ik my in dit leven voorſtelle, door God, den beſtierder

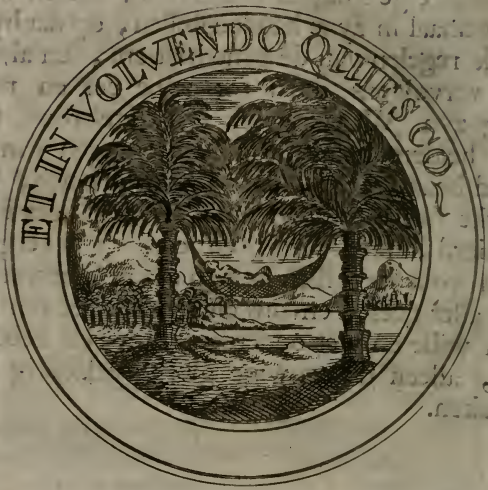
van

van alle dingen, als door myne inbeeldinge en eigen liefde worden geregelt: want onze zwakheit en onbestendigheit is te groot, dan dat wy 'er eenige voordeelen uit zouden konnen trekken, of dat de vreugde, welke wy door dezelve zouden smaaken, volmaakt en zuiver zou zyn. Hoewel onze wil veeltyts welmeenende, en 't einde, 't welke ze zich voorstelt, goed is, zo is onze natuurlyke zwakheit nochtans zo groot, en de neigingen welke wy tot het kwaad hebben zo geweldig, dat ze zich tegen onze beste voorneemens stellen, en ons de uitvoeringe der zelve verhinderen. Invoegen dat de middelen, welke wy de vaardigste en de bekwaamste oordeelen, om tot het einde van een zaak te komen, de zodanige zyn, die 'er ons 't verste van verwyderen; zoo dat wy, geslingert door onze hertstogten, nooit het voorgestelde einde konnen bereiken.

God, die de wysheit zelver is, heeft oogmerken, heel verschillende van de onze, en doet dikwils verhinderingen tegen onze onderneemingen te voorschyn komen: ten einde ons te kennen te geeven, dat de bestieringe van alle dingen van hem afhangt, en zyn hand ons moet geleiden en sterken, wanneer wy een treffelyke daad zullen uitvoeren. De menschen, verblind door hunne hertstogten, zoeken gemeenlyk in al 't geen ze doen hun vermaak en wellust; maar God, die 't binnenste van ons hert doorgrond, en best weet wat ons tot het waarachtige heil en nut van ons leven diend, wil niet, dat wy 't zelve door middelen

len zoeken, die geen gemeenſchap met hem hebben. Wy moeten dan, zonder toevlucht tot onze ongeregelde begeerten te neemen, of op onze eige kragten te ſteunen, onzen wille t'eenemaal in zyne handen ſtellen, op dat hy ze na de regelen van de zyne beſtiere, en al wat wy vervolgens doen tot zyne eer en roem mag zyn. Want, gelyk een keteltrom, met een heldere klank, de beweegingen van de hand beantwoord, die ze geraakt heeft, zoo werkt het menſchen hert, door Godes hand beſtierd, met vrugt en eer. 't Is vergeefs hem voor te willen komen, die 't beweegen aan alles geeft, en ons eindelyk, hier om laag zyn wille en wet onderdanig geweeſt hebbende, alleen de eeuwige glory deelachtig kan maaken.

XIII. *ZINNEBEELD.*

Ik vind ruſt in de beweeging.

DEn Afrikaan zyn ruſte vind
In 't bed, geſlingert door de wind.
Die 't hert van 's waerelds liefd' ontbinden,
En God beminnen boven al,
Ontroerd geen ramp of ongeval.
Zy zullen ruſt in d'onruſt vinden.

VEel Volkeren van America zyn gewoon, wanneer ze hun ruſt willen neemen, een zoort van bed tuſſchen twee boomen vaſt te maa-

maaken; waar in zy tot verwondering lichter in ſlaap vallen, wanneer de opgereeze wind, hen gints en herwaarts ſchud, als by ſtil ende kalm weêr. Van deze konnen wy een goede toepaſſinge tot de oprechte godsdienſtigen maken, die al hun betrouwen op de gunſte Gods ſtellen: want geen rampen of waerelds ongevallen zullen hun zielruſt ontroeren, zo verre boven 't aards verheeven.

'T Is op deze wyze, dat *wy de ruſt in de onruſt vinden*, en dat wy door de kragt van booven geſterkt, in 't midden van de gevaaren en moeilykheden, in vreede ſlaapen. Al was dan de waereld met de verſchrikkinge, van een algemeen woedend oorlogsvuur, vervuld, het welk ze van alle kanten verwoeſte, en al de elementen door een vreeſſelyke verwarringe zig met malkander vermengden, al deze wanordere zou niet bekwaam zyn, onze ruſt te verſtooren: want, geduurende al deze ſtormen, zou God ons een byzondere byſtand van zyn genade doen gevoelen, dewelke ons de ruſt zou bewaren, die ze ons gegeeven heeft, en in weêrwil van al deze rampen doen behouden.

XIV. ZINNEBEELD.

Op dat hy niet verteerd.

GElyk een kaars by dag gedooft,
Zo worden wy zomtyds berooft
Van eer, en voorſpoed in dit leven:
Om namaals ter bekwaamer tyt,
Die in Gods hand verborgen leid,
Weêr nieuwe glans en licht te geeven.

EEn kaars, die op een plaats en tyd brand, daar zyn licht geen dienſt doet, moet uitgebluſcht worden, op dat ze niet onnuttelyk ver-

verteerd; en daar na, wel te pas ontsteeken zynde, door haar licht de duisterheit verdryven, en eenig nut voor die van 't huisgezin mag toebrengen. Even zo moet het ook zyn met ons verstand en oordeel, 't welk wy zorgvuldig moeten bewaaren, op dat het in de lafligheit van de onnutte vermaakelykheden en ledigheit, de oorspronk van alle misdaden, zyn kragt en deugd niet verlieze. Men moet zig dan van de oeffening veeler dingen onthouden, die ter onbekwaamer tyd uitgevoerd wordende, ons verstand krenken, en de gezondheit, en de gematigtheit van ons lichaam bederven: 't welk dingen zyn, dewelke wy in dit leven heel dierbaar moeten achten.

Indien God wil dat wy eenige jaaren, na dit verborge leven, tot zyn glory te voorschyn komen: dan moeten wy ons gemoed zonder eenige vreeze met kracht wapenen, en al ons vermogen aanwenden, om een beroemde naam, en de hoedanigheit van een eerlyk man te verdienen. 't Is zeker, dat wy op die tyt lichtelyk alle verhinderingen zullen te boven komen; en dat onze voorneemens, van God goedgekeurd, en van zyn gunst geholpen, ontwyffelyk door al de gelukkige uitkomsten zullen gevolgt worden, die wy zouden konnen wenschen; zonder dat de moeiten en arbeid, daar ze meê vergezelschapt zyn, in 't minste onze gezondheit zullen hinderen. Hierom moeten wy ons door geen verhaasten yver krenken, om te doen 't geen God voor ande-

re tyden heeft beftemt; maar ons met een Chriftelyke onderdanigheit t'eenemaal aan zyn wille onderwerpen; en ons bereiden, om zyn beveelen in 't uur en oogenblik uit te voeren, 't welk hy zal oordeelen wel te pas te zyn.

XV. *ZINNEBEELD.*

Overal zoet.

d'ORanje-vrucht de zinnen vleid
Door zyne geur en zoetigheit.
Die hier de vrugt der deugden draagen,
Gesprooten uit een rein gemoed,
Zyn binnen, en van buiten zoet.
Zy zullen God en mensch behaagen.

DAar is een zoort van Citroenen en Oranje Appelen, welkers zoetigheit verwonderlyk is, en welkers schil zyn zoeten geur,

zo wel als 't inwendig zap, de ſmaak uitneemende vermaakt. Men kan insgelyks zeggen, dat men perſoonen vind met zo veel ſchoone hoedanigheden van Godsdienſt, heiligheit, zedigheit, en onnoozelheit begaaft, dat hunne uitwendige, zo wel als hunne inwendige deugden God, en de menſchen behaagen. Deze, die zoo gelukkig van de genade zyn medegedeeld, ſmeeken hem, die hen zo mildadig is geweeſt, met yverige gebeden, hen geruſtelyk, de koſtelyke geſchenken van zyn hand ontfangen, te mogen laaten genieten: en gebruiken ze vervolgens tot bevordering van hun naaſten, om door een gemoed, gezuivert van alle misdaaden, de achting te bekomen, daar alle eerlyke lieden na moeten tragten.

God kan niets met meer vermaak aanſchouwen, als een hert door zyn liefden ontſteeken; en de menſchen konnen zich niet genoeg over de zoetheit en bekoorlykheit verwonderen, welke zich over 't aangezigt van zo een gelukzaligen verſpreid. Het ſchynt, dat onzen Opper-Heer geen voorwerpen met zoo veel voordeelen belaad, als om ons te doen aanmerken, tot hoe verre zich de uitnementheit van zyn goedheit tot den menſch kan uitſtrekken: en dat de bekoorlyke ſchoonheit van zyn genade oneindelyk te boven gaat, al 't geen wy hier konnen beſchouwen.

XVI. *ZINNEBEELD.*

Hy schynende, zal ik opgeheft worden.

'k Leg door de rampe in 't stof ter neêr,
Als 't Graan in 't barre winter-weêr.
Myn God! wilt my weêr kragten geeven,
Zo word ik als het koren doet,
Gekoestert door de zonnen gloed,
Met grooter luister opgeheeven.

ONder de voortreffelyke uitwerkingen, die God ons van zyn Almacht doet zien, is 'er geen verwonderlyker, als waar door hy

in een oogenblik de dingen doet te voorſchyn koomen, dewelke wy dachten verlooren en hoopeloos te zyn. Hier van zien wy een zichtbaar voorbeeld in 't nieuwgezaaide kooren, 't welk naaulyks zyn groen boven de vlakte der aarde heeft uitgeſchooten, of 't word des winters zodanig onder 't ſneeu bedolven, dat wy 't voor altyt verlooren, en bedorven zouden houden, indien de ondervinding ons niet leerde, dat de zon het niet zo haaſt zyn invloeijinge en kragt doet gevoelen, of 't komt te voorſchyn, en 't word in korten tyt zo hoog, dat de beeſten onder zyn ſchaduwe konnen ruſten.

Indien deze ſchielyke verandering, door de magt Gods uitgewerkt, ons zo zeer ontzet; waarom verwonderen wy ons dan niet, over zyn oneindige goedheit, waar door hy de geenen uit de verdrietelykheden en d'elenden trekt, daar ze in verdronken zyn? om op hunne ſmerten zulke uitneemende vreugden en vermaakelykheeden te doen volgen, dat de zoetigheit, die z' 'er door ſmaaken, hen t'eenemaal de uitgeſtaane rampen doet vergeeten. Wy moeten ons dan door 't kwaad niet laten verſlaan, als 't ons beſtryd: noch over Godt klaagen, wanneer hy ons niet zo haaſt verloſt en verlicht als wy wel zouden wenſchen; maar beſtendig hoopen, dat hy ons onder dien laſt niet zal doen bezwyken, en dat, wanneer 't t'onzen beſte noodzaakelyk zal zyn, de Goddelyke hulpe en byſtand ons geduld zal komen kroonen, en van al onze tegenheden verloſſen.

XVII. *ZINNEBEELD.*

Hy is 'er boven.

DIe hier omlaag 't gevaar bezeft,
En zyn gemoed na boven heft,
Zal in die hoogte veilig weezen.
Geen menfch of waerelds ongeval
Ons daar in 't minfte treffen zal.
Zo na by God, is niets te vreezen.

HY verheft zich boven de aarde, die, zyn eigen zwakheit kennende, zich met een vaft geloove aan God verbind, en zich alleen aan

aan dien beſtierder van alle dingen overgeeft, zonder wien geen ruſt of veiligheit op aarde te vinden is. Wanneer den geloovigen tot dien trap van hoogheit gekomen is, heeft hy niets meer te vreezen: zelfs niet de gevaaren, die de onvermydelykſte ſchynen, als de nyd, de geſchillen, bedriegeryen, en de achterklap, die 't vergift der ſtervelingen zyn. Hy ziet al deze dingen onder zyne voeten, en beſchouwd geruſtelyken de wolken, daar de ſtormen en tempeeſten worden bereid, om zich vervolgens op de aarde neder te ſtorten.

Zodanig is 't dat den Rhee-bok, wanneer hy van de Jaagers word vervolgd, om hem te ontvlugten, op den top der rotzen, en hooge bergen klimt. Daar hy niet zo haaſt is gekomen, of veragt de vervolging zyner vyanden, en vreeſt voor de liſt en wreetheit der nabaffende honden niet. Hy ziet zich daar in een volkome veiligheit, zonder zich voor de hoogte van de lucht, daar hy in verheven is, te ontzetten.

XVIII. *ZINNEBEELD.*

Ik word door levendige wateren gedreven.

DIt rad zou onbeweegelyk ſtaan,
Indien 't door 't vallen, en het ſlaan
Van 't water, niet wierd omgedreeven.
ô Levensbron! myn werk ſtaat ſtil,
Wanneer uw kragt niet werken wil.
Al wat je raakt ontfangt het leven.

DE ondervinding doet ons zien, dat de wateren, die uit de levendige bronnen der bergen vloeijen, met grooter geweld neder-

derstorten, en de raderen van de molens met veel meer kragt doen omloopen, als die door de konst der menschen, tot het zelve gebruik, uit de modderpoelen worden getrokken. Wy konnen van dit voorbeeld een goede toepassinge op ons zelven maaken, en dit levendige water by de leevendige hand Godts vergelyken, die ons beweegd, en dingen doet uitvoeren, dewelke al de geenen doen verwonderen, die ze komen te aanschouwen. Ja, men kan zeggen, dat hy zelfs die levendige en onuitputtelyke bron is, uit welke al de beroemde daaden zyn voortgekomen, die de gedagtenis der grootste Helden onsterffelyk hebben gemaakt. Inderdaad, wy moeten bekennen, dat wy ons bedriegen, wanneer we de uitwerking van een hooger oorzaak onze eige krachten toeschryven. Om ons dan met geen ydele waan te vleyen, moeten wy gelooven, dat onze werkingen of doeningen niet ongelyk met dat van deeze groote molen raderen is, die geen de minste beweeginge zouden hebben, indien ze dezelve niet door de vloeden dezer waterbronnen ontfingen, deweike geweldig van deze bergen afstroomen. Waarlyk, wy zouden onvruchtbaar in alle goede werken zyn, indien ze geen ander beginzel van uitwerking hadden, als onze eerzucht, wenschen, en ongeregelde begeerten, die de onreine wateren der modderpoelen gelyken, en niet bekwaam zyn om deze groote werktuigen gaande te maken.

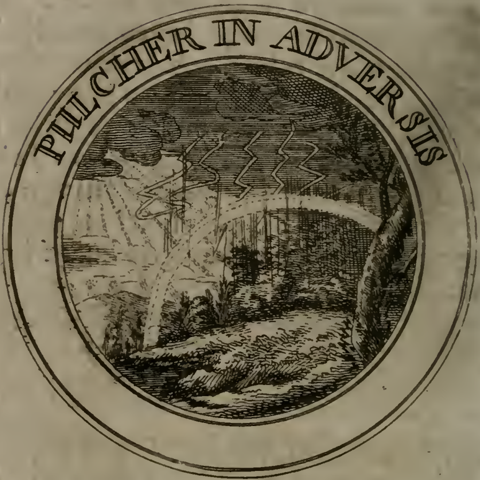
Wat konnen wy menschen van de zwak-

heit

heit onzer natuur verwachten ? en hoe groot zou onze onmacht zyn, indien geen hooger kragt ons aanmoedigde , 't onderſcheid tuſſchen 't goede en 't kwaade leerde , en de ſchoonheit van de deugd boven de lelykheit der misdaden deê achten. 't Is dan met groote reden , dat de rechtvaardigen hun natuurelyke zwakheit kennende, al 't pryſſelyke in hunne werken God toebrengen , en bekennen, dat zy onbeweegelyk zouden zyn , indien dit levendig hemelswater hen geen beweeging gaf, en overvloedig in hunne herten ſtorte.

XIX. *ZINNEBEELD.*

Schoon in tegenheeden.

DE zon te ſierelyker ſtraalt
Door wolken, zwaar van nat betogen;
Wanneer ze op 't rond der regenboogen,
Met groen, met goud, en purper praald.
Geen tegenſpoed de Deugd verduiſtert;
Maar word daar door meer opgeluiſtert.

DE regenboog, die men Iris noemd, is een beeltenis van de zon, dewelke zich in een holle dauw-wolk formeert: die, hoe-
wel

wel ze zich altyt tegen de zon ſteld, dezelve nochtans door de weêrſchyn een uitneemende glans byzet, en den luiſter van de verſcheidentheit haarer koleuren mededeeld. Inderdaad, wy vinden niet vermaakelyker voor 't gezicht als deze ſchoone verſcheidentheit, dewelke ons doet verwonderen over een hemels-blaauw, door een ſchoone goud koleur verheeven, van een natuurlyk groen onderſteund, en met veel purpere ſtreepen doorſneeden, die de zon niet zodanig bedekke, of wy konnen zyn ſtraalen, geſchildert met al de verven, aanſchouwen, welke deze wolk verwonderlyk op hem doet weêrſchynen.

Dit Zinnebeeld leerd ons, dat de rechtvaardigen hun ſchoonheit in deze waereld bekoomen door de moeilykheden en verdrietelykheden, welke zig tegen hen vertoonen; en dat de zondaaren, wanneer ze als een duiſtere wolk met hun zonden zyn omvangen, niet anders hebben te doen, als met de oogen van berouw en geloove die zonne der gereg righeit te aanſchouwen: en hy zal door zyn licht al deze duiſterheit doen verdwynen, en duizend aangenaame koleuren in de plaats laaten komen. 't Is dan in 't aanſchouwen van de Goddelyke goedheit, dat wy onzen trooſt konnen vinden; en moogen hoopen, dat alle de ongelukken en rampen, die ons overvallen, door zyne kragt zullen verdwynen. Eilaas! wy zouden de elendigſte van alle Schepſelen zyn, indien wy deze vry-

plaats en toevlucht niet hadden, wanneer een tegenſpoedig nootlot ons tot het uiterſte heeft gebracht, en niet als middelen van wanhoop inboezemt.

XX. *ZINNEBEELD.*

Op dat het te beter wasse.

MEn maait het gras, te hoog verheven,
Op dat het namaals beter ſpruit.
Zo bluſcht God ook de voorſpoed uit,
Wanneer ze ons doet te dartel leven;
Op dat uit ons vernederd hert
Een heiliger vrucht geboren wert.

WY weeten door de dagelykze ondervinding, dat het noodzaakelyk is, het gras van 't veld te maaijen, indien wy 't te beter wil-

len zien wassen, en met meer kracht opschieten als te vooren. Even zo gaat het ook met de rechtveerdigen in dit leven. Wy moeten ons niet verwonderen, wanneer God hen met ziekten, kwellingen, en alderhande zoorten van moeyelykheeden, bezoekt: want hy heeft geen ander oogmerk in de uitverkoorene met deze tydelyke rampen te bezoeken, als om ze namaals tot een hooger trap van heerlykheit te verheffen, en de volstandigheit van hun geloove en vertrouwen met byzondere giften en geschenken te beloonen. 't Is dan niet om hen te verdelgen, dat ze door de almagtigen arm worden geslaagen, maar veel meer om ze te verheffen. Al de kwaden die hy ze toezend, vloeyen niet uit zyn verderf-wraak; maar zyn niet als tot hun voordeel gericht. Zy worden met geen elenden belaaden, als om 'er eindelyk door een ongewonelyken slag zyner gunste van verlost te worden; dewelke hen reeden geeft, om de grootheit van de Goddelyke gunste te verkondigen, en de geenen tot zyn waarachtige kennisse te doen komen, die 'er noch van verweiderd zyn.

Hierom is 't, dat wy een bestendig geduld en lydzaamheit, tegen alderlei slag van bezoekingen, moeten behouden. 't Is onze pligt de slagen, die ons van boven komen, met een volkome wil, onderworpen aan de voorzienigheit, gewillig te dragen: uit vreeze, dat onze tegenstreevingen en klagten ons niet van de goederen berooven, die aan onze volstandigheit zyn belooft; en de treffelyke belooningen niet ontrukken, de welke ons onwankelbaar geduld moeten bekroonen.

XXI.

XXI. *ZINNEBEELD.*

Hy heeft in 't brooze gewerkt.

DEn Maaker sterft, zo wel als 't beeld:
Daar zyne konst en geest in speeld
Vergaat, en moet op 't end bederven.
ô Mensch! verlaat de ydelheit,
En werkt aan d'altytduurzaamheit,
Om d'eeuwige vreugde te beërven.

DAar is niet beschreyelyker in de waereld, als 't gedrag van veel menschen, die de gedagtenis van de verplichtingen verliezen,

dewelke zy aan God hebben, en van de gehoorzaamheit, die zy aan zyn geboden schuldig zyn; hun verstand alleen aanleggende tot het zoeken van vergankelyke vermaakelykheden, dewelke in zich zelven niets vast of bestendigs hebbende, hun waarachtig geluk niet konnen maaken. Deze menschen zyn die beeldhouwers gelyk, die veel maanden bezig zyn met een beeld van een brooze steen te maaken, 't welk de tyt, die alles verslind, eindelyk in 't stof doet nedervallen, en met het werk de naam en achting van den maaker, die 't zoo konstig had gewrocht, doet vergaan. Al de geenen, die zich in de zonden en wellusten wentelen, loopen het zelve gevaar: want het gebeurd veeltyts dat een onverwachte dood hen in 't midden hunner onderneemingen wegneemt, en noodzaakt voor een Rechter te verschynen, die niet kan verdraagen, dat den mensch, geschikt tot zyn dienst, zig met werken zal bezig houden, die door zich zelven strydig zyn met de deugd, en door hun vergiftig zoet ons verstand bederven, 't welk zy rampzaliglyk van de eerbiedigheit aftrekken, welke hy aan zyn Godt schuldig is, veel meer te achten als andere oeffeningen en dingen des waerelds.

XXII. *ZINNEBEELD.*

Zy zullen duuren.

DEez' groenen boom ſchynt vaſt en pal
Te ſtaan, voor tyt en ongeval,
Waarom z'een ſchets der deugd kan geeven.
Die in Gods gunſt geworteld ſtaat,
Al 's waerelds rampen wederſtaat,
En in der eeuwigheit zal leven.

DE Cipres heeft dien aard, dat zyn hout niet aan de bederving onderworpen is; de worm kan hem niet beſchadigen, zo

lang hy in de grond ſtaat; en de ſtrenghei des winters, nog de hette des zomers, konnen hem van zyn ſchoone groen berooven, 't welk hem zoo vermaakelyk voor ons gezicht maakt. Hierom is 't, dat de Ouden dezen boom aan Pluto toeheiligden, en 'er de graven meê vercierden, om 'er de onſterffelykheit door te kennen te geeven, welke de overleedene genooten. Maar boven al ſtelden zy hem voor, als een afbeeldzel van de beſtendigheit, zoo ter oorzaak van zyn geſtaadige groenigheit, als door zyn onbedervelykgeit, dewelke hem tegen al de jaargetyden in veiligheit ſtelt.

Indien deze Afgodiſche volkeren zulken liefde voor deze edele deugd hadden. met wat yver moeten wy ze dan zoeken, in den dienſt van den waaren God? Ons (zeg ik) die de belooning van een eeuwige glory alleenlyk tot de oeffening en de betragting moet brengen, van 't geen een heilige eerzucht zo behoorlyk vleid. Maar, op dat deze beſtendigheit velmaakt mag weezen, moet ze niet zyn, als die der Heidenen, dewelke zyn kragt niet van boven trekkende, van geen geduurzaamheit kon zyn, noch 't verderf myden, 't welk ze eindelyk ter neder heeft geworpen: ze moet in de tegenheden haar toevlugt tot hem neemen, die ze kracht geeft, en ons gemoed in de gevoeligſte ſmerte verkwikt. 't Is door dit middel, dat ze zich in de hoogſte voorſpoet kan matigen, en in tegenſpoet kan gehard, en ſtaande blyven. Dus

mag

mag men ze door haar ongevoeligheit tegen't kwaad, en haar onwrikbaarheit in de gevaaren, by de Cypres vergelyken, die niet vreeſt voor de ſtrengheit der jaargetyden, en den ouderdom, als de andere planten, aan de bederving onderworpen.

XXIII. *ZINNEBEELD.*

Zy word door inwendige beweegingen bestierd.

ALs 't binnewerk niet om wil gaan,
Zo blyft de wyzer ſtille ſtaan.
Wat zal ik nietig menſch beginnen
Met myn natuur? zo zwak en boos!
'k Blyf in de deugden werkeloos,
Zo God my niet beweegd van binnen.

'T IS te bekenden waarheit om tegengeſproken te worden, dat wy de liefde tot de deugd aan de ingeevingen Gods verſchuldigd zyn;

zyn, en dat het door inwendige beweegingen is, waar door hy ons herte treft, dat wy ons zomtyts tot de oeffeninge der godzaligheit begeeven. Hoewel wy dan veeltys ten einde van moeyelyke onderneemingen komen, en di gen van de uiterste aangelegentheit verrichten, zo bedriegen wy ons, indien wy 'er ons zelven den roem van toeschryven, en de machtige hand niet erkennen, die ons heeft bestierd. Wy moeten bekennen dat wy uit ons zelven niets prys of roem waardig konnen doen; dat het de goddelyke gunst is, waar van 't gevolg, en de uitkomst van al onze ontwerpen, af hangt: en dat, hoewel de reden ons leert, dat men de deugd boven de misdaad moet stellen, het nochtans niet als door 't Goddelyke licht is, dat wy ze te recht kennen, en met vermaak oeffenen.

Wy zyn hier in de wyzer van een uurwerk gelyk; 't welk geenzints de uuren en minuten zou aanwyzen, indien 't door geen heimelyke werktuigen, door de konst der menschen bestierd, wierd bewoogen en geregeld. Myn God! wanneer ik dan een aanmerking op myn zwakheit maake, zo smeek ik uw Goddelyke barmhertigheit my 't goede in te geeven, 't welk ze wil dat ik zal doen; en dat het haar believe myn gemoed de noodige beweegingen te geeven, om eenig werk te doen, 't welk u aangenaam mag zyn

XXIV. *ZINNEBEELD.*

Hy is niet al te zeker.

DEez' Leeuw, daar al 't gediert' voor vlood,
Word door een Scorpioen gedood,
Terwyl hy ſliep. Myn hert wilt waaken.
Ruſt niet op uw geloof en kracht.
Bid om de hulp van d'Oppermacht,
Op dat gy niet ten val moogt raaken.

HOewel den Leeuw de ſterkſte en de ontzachelykſte van al de dieren is, zo gebeurd het nochtans veeltyts, dat hy zich in 't vlak-

vlakke veld te ruſt leggende, zonder vreeze voor eenige beſpringingen van buiten, als denkende niet beſchadigt te konnen worden, van de geringſte Scorpioen met de ſtaart word geſteeken, en door die vergiftigen indruk het leven verlieſt, 't welk zo ontzachelyk voor alle andete dieren was, en alzo de ſtraffe van zyn gewaande zekerheit met de dood betaald. Hier in zien wy een voorbeeld van 't gedrag veeler Chriſtenen, die te veel op hunne krachten betrouwende, en geloovende tegen alle beſpringingen en aanvechtingen van buiten veilig te zyn, zich niet op hun hoede houden, en, door deze vleyende vryheit bedroogen, ongevoelig van de zonden worden overvallen, waar van zy zich door eigen vermogen niet konden verloſſen.

Den gezworen vyand van 't menſchelyk geſlacht, nydig over ons geluk, waakt altyt tot ons verderf; en ontbreekt niet van ons lagen te leggen, wanneer wy niet op onze hoede zyn. Dan verblind hy ons eens door de bedriegelyken glans der rykdommen, die hy ons voorſtelt; en dan weêr door de bekoorlyke zoetigheit der vermakelykheden, daar hy ons meê verlokt; en eindelyk, hy bedriegt en verleid ons gemoed door duizend konſtgreepen en liſten; en 't zelve allengs van de heilige oeffeninge aftrekkende, ſtort hy in 't vuiligheden neêr, waar voor 't zou ſchrikken, indien 't in deze ſlavernye de vryheit had, om zich van zyn oordeel te bedienen. 't Is dan onze plicht in 't midden van zoo veel gevaaren niet te ſlapen, en onze

onze zaligheit hangt 'er aan, dat wy ons door de gevaarlyke bedriegeryen van den geenen niet laaten misleiden, die ons geſtadig ſtrikken leit, voornamentlyk als hy gewaar word dat wy op onze krachten ſteunen. Hy is gelukkig, die, op God betrouwende, waakt; geſtadig om de nieuwen invloed van zyn genade bid; hem nieuwe aanbiedingen van zyn herte doet, om 't zelve tegen alle beſpringingen te bewaren en zyn dagen en nachten in zyn dienſt beſteed, en eindigt.

XXV. *ZINNEBEELD.*

Ze geeft het meêgedeelde licht weder.

HEt Spiegel zend de zonneſtraalen
Te rug, met ſchoone wederſchyn.
Wanneer wy hier verheerlykt zyn,
En God zyn gunſt op ons doet daalen,
Geeft hem alleen de lof en eer.
Hy gaf het u, geeft het hem weêr.

DE ſtraalen van de zon daalen niet zoo haaſt op 't ſpiegelglas neêr, of 't geeft een weêrſchyn, en 't deeld zyn licht mede aan al de

de dingen die 'er omtrent zyn. God, de zonne der gerechtigheit, handeld ook zodanig ten onzen opzichte, en zegent ons niet met zyne gunſten en weldaden, als om 'er hem dankbaarheit voor te bewyzen, en de eer en roem tot hem te brengen, waar mede hy onze werken heeft believen te verheffen. Hier in zullen wy ons volkomentlyk kwyten; wanneer wy duizent lofpryzingen aan zyn goedheit geeven; als wy met iever tot de grootmakinge van zyn naam arbeiden; en door een goed voorbeeld onze naaſten ſtichten en nut zyn.

Zy maaken zich dan deze gunſten onwaardig, die in 't aanzien van zo veel wonderen, dewelke de goddelyke macht in deze wereldt uitwerkt, aan hem de plichten en eere niet bewyzen, dewelke zy hem ſchuldig zyn; maar opgeblaazen van hovaardy, en verblind door de voorſpoet, de welluſt boven de zedigheit, en de eerzucht boven de nederigheit ſtellen Wy moeten aan onzen Schepper de glans en luiſter wedergeven, waar mede hy ons heeft verlicht: wy moeten ze onzen evennaaſten mededeelen, en erkennen, dat al de voordeelen van de geboorte en grootheit, dewelke ons boven dezelve verheffen, ons niet van den hemel zyn gegeeven, als om 'er hen deelgenooten van te maaken, en door geſchenken, en mildadigheeden te begunſtigen.

XXVI. *ZINNEBEELD:*

Zyn achting komt hem van een ander.

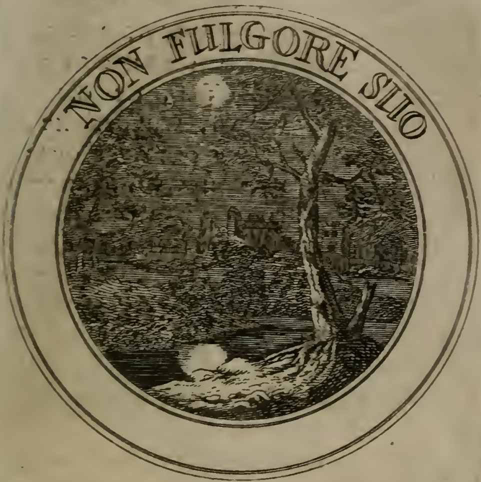
OP Piramiden hoog verheeven,
Zo praalden 't oud Egiptenland.
Maar hoord men niet meer lof te geeven,
Aan 's bouwers onvermoeide hand?
Vind gy iets groots in uwe werken,
Wilt Godes hand daar in bemerken.

WY leezen in de Historien, met verwondering, de gedenkwaardige daaden van d'Aloude Helden, dewelke ons zoo groot

en treffelyk voorkoomen, dat wy ze naauwelyks konnen gelooven. Alle de uitneemende dingen, die wy tegenwoordig in de menſchen zien, veroorzaken ons zulken verwonderinge niet, om dat wy 'er de oorzaak van ontdekkende, weeten dat het de Goddelyke macht is, daar we 't geluk dezer uitwerkingen aan moeten toeſchryven: en, hoewel 't ſchynt dat ze van ons voortkomen, wy echter niet als de werktuigen zyn, waar van zich God bediend, om dezelve uit te voeren.

De geenen, die met aandacht de Heldendaden der doorlugtige mannen willen aanmerken, zullen bemerken, datze van hoger magt voortkomen, en die hooge Piramiden van Egipten gelyk zyn; dewelke, hoewel ze door hun gebouw de heele waereld doen verwonderen, het nochtans zeker is, dat hun achting van elders komt, en zy dezelve aan de hand, en 't ontwerp van den bouwmeeſter verſchuldigt zyn. Van gelyke, wat voor treffelyke daden wy in den oorlog, en in de veldſlagen doen, en hoe uitgeſtrekte kenniſſe ons verſtand in alle wetenſchappen heeft, wy moeten al deze voordeelen tot hun eerſte oorſprong brengen, 't welk God is, zonder wiens mildadigheit wy 'er t'eenemaal van ontbloot, en berooft zouden zyn.

XXVII. *ZINNEBEELD.*

Niet door zyn eige licht.

DE Maan is van zich zelven duiſter,
Z' ontleent van 't Zonnenlicht haar luiſter.
De misdaad heeft myn glans geſchonden.
ô Heer! verlicht, zo geef ik ſchyn.
Verlaat gy my, 'k zal duiſter zyn,
En ſterven in den nacht der zonden.

'T IS niet buiten reden, dat wy ons over de ſchoonheit van de Maan verwonderen; inzonderheit, wanneer ze vol is, en als wy

den op en ondergang van dit hemelslicht beschouwen, 't welk zich onder de ſtarren, als een Koninginne in 't midden van haar Hof vertoont. Ze voldoet zich niet met de duiſterheit des nachts te verdryven; maar wyſt ook al de tyden onderſcheidentlyk aan; en geeft door haare invloeden de menſchen, de dieren, en zelfs de levenlooze dingen, wonderlyke krachten. Maar, hoewel wy ons over deze glans verwonderen, zo weeten wy nochtans datze dezelve t'eenemaal aan de zon verſchuldigt is: dat deze blinkende helderheit niet anders is, als een ontleent licht; deze witheit, die ons beſchynt, haar niet eigen is, maar van buiten aankomt; en, dat ze zonder het licht van de zon, welke haar duiſter lichaam beſtraalt, alzo duiſter zou zyn, als ze zich nu licht vertoond.

Wy zien een voorbeeld op der aarde van 't geen in den hemel geſchiet: want al de groote Mannen, doorluchtig door zo veel uitneemende hoedanigheden, zouden zonder eer en luiſter weezen, indien deze voordeelen hen van geen hooger licht waren meêgedeelt: zonder 't welke zy buiten deugd en vermogen, en by gevolge ook zonder achting zouden blyven. Hierom is het dat wy den fakkel, die ons licht, moeten erkennen; en, met een toeſtemminge van onze natuurlyke zwakheit, voor de grootheit der verlichtende genade, en de goederen zoo overvloedig op ons neder geſtort, onzen Schepper dankbaarheit en erkentenifſe bewyzen. Die is de plicht die hy van ons begeert, waar

waar van wy ons niet als tot ons voordeel konnen kwyten: want hy is gelukkig die zich door de kracht van zyn verſtand en dapperheit, onder de menſchen, doorluchtig maakt; hy is duizendmaal gelukkiger, die den oorſpronk van al deze verheerlykingen erkend, en dankbaarheit bewyſt, aan den geenen, die 'er hem meê begunſtigt heeft.

XXVIII. *ZINNEBEELD.*

't Vermag door 't aangeroerde.

WOrd 't vuur niet by 't Kanon gebragt,
'T Blyft roereloos, en zonder kragt.
Hoe groot een mensch in macht verheeven,
Hy staat gelyk een roereloos beeld,
Zo God zyn kragt niet mededeelt;
Zyn vuur alleen geeft kragt en leeven.

'T KAnon, een zwaar beslag, en beeltenis van den donder, word door een kleine brandende Lont aangesteeken, waar door de Ko-

Kogels, waar mede het gelaaden is, door 't brandende kruit uitgedreeven, niet zo haast zyn uitgeborsten, of de lucht word door een damp met vuur vermengt, betoogen; terwyl het woedend yzer alles ter neder slaat en verwoest, 't geen zyn geweld wil wederstaan. Dit kleine brandende lont is van gering belangen; maar echter bekwaam en noodzaakelyk: want zonder 't zelve zou de kracht van 't kruit verborgen blyven, en zyn geweld, waar mede het Wallen, Kasteelen, en Steeden overhoop werpt, en verschrikkelyke slachtingen onder menschen en beesten doet, zig nooit betoonen.

Wy hebben maar een vonk van de goddelyke macht van nooden, zo wel in onze grootste als kleinste daden; en zonder dit vuur, waar mede hy de dapperheit der menschen ontsteekt, zouden ze onbekwaam zyn om ietwes te doen, en van de eer en achting berooft zyn, die z' er door verkrygen. Hoewel deze waarheit ons begrip te booven gaat, en wy deeze verborgentheden van de wille Godts niet konnen doorgronden, zo moeten wy echter bekennen, dat 'er niet zekerder is, als dat zonder de bystant en hulpe van zyn gunst, 't geen ons 't lichtste schynt, oneindelyk onze krachten zou te boven gaan. 't Is de macht Gods daar alles door word begonnen en volbragt. Zy is 't die ons verplicht met onderwerpinge te erkennen, dat al 't geen hier leeft en bestaat, de uitwerkingen van 't vermogen, en de voorzienigheit van onzen Schepper is; en onze

zwakheit leert ons, dat, wat natuurlyke voordeelen wy ook hebben, wy echter door onze eige krachten niets vermogen. Hy moet ons de hand bieden, zonder welke het onmogelyk zou zyn, om ons uit het stof te verheffen, en eenige pryswaardige daad te doen.

XXIX. *ZINNEBEELD.*

Hy is nergens zeker.

DEn hoogen Eik leid door 't Tempeeſt,
En blixemſlaagen, 't aldermeeſt.
Die met haar trots den Hemel tergen,
En denken hier zo vaſt te ſtaan,
Zal Godes wraak ter nederſlaan;
Zyn blixem treft de hooge bergen.

HOewel den-blixem veeltyts de grootſte boomen in de boſſchen ter nederſlaat, en geweldiger als de kleinſte treft, zoo doet ons

nochtans de ondervinding zien, dat ze den Eikenboom 't meest aantast, die ze niet alleen ontwortelt en ter nederslaat, maar breekt, en in duizent stukken verbryzelt, en eindelyk tot asch verbrand. 't Schynt dat de hoogte van dezen boom, dewelke zyne takken als ten hemel verheft, de lucht en de elementen tergt: want, indien hy al eens by geluk voor 't woeden van den blixem en donder ongeschonden is gebleeven, zoo word hy door de Tempeesten, Winden, en Slagregenen aangetast, die hem zo geweldig doen schudden, dat hy dikwils moet bezwyken. Dus kan hy, als door een noodschikkelykheit, nergens zyn zekerheit vinden.

Dit Zinnebeeld moet de hovaardigen, die zich ten Hemel verheffen, leeren; dat de werelt niet groot genoeg is om hen een verzekerde vryplaats te geeven, wanneer ze door hunne misdaaden de regtvaardige straffe van God hebben verdiend. Daar is geen wykplaats die hen voor de blixem- en donderslagen van boven kan bewaaren: en, indien ze al niet met zulke voorbeeldelyke en openbaare straffen worden bezocht, zo zullen ze echter die inwendige pynigingen en knagingen niet vermyden, dewelke hen de ingewanden zullen verscheuren, zonder dat ze met al hun krachten die knaagende hertworm, dewelke hen nagt nog dag geen ruste laat, zullen konnen doden. Wat rust is 'er te vinden als de Goddelyke gunst is geweeken, en in gramschap om uwe misdaden verkeert? Ze is in geen waereldze vermaakelyk-

lykheeden beſlooten. Al vloeiden al de wel-
luſten en rykdommen toe, al moeſt de waereld
voor uw macht en Rykſtaf beeven, al waar je
met ſtarke wallen en talryke legers omringt,
een zondig hert is nergens veilig, en ſmaakt
geen ware ruſt.

XXX. *ZINNEBEELD.*

Ze leit neder, terwyl ze word volmaakt.

GElyk een marmere zuil, in 't ſtof
Bereid, nu praalt in 't deftig Hof:
Zo worden wy door ramp in 't leeven
Bereid, door de voorzienigheit;
Om namaals met meer heerlykheit
In 's Hemels Hof te zyn verheeven.

MEn vind menſchen die van de oeffening der deugd afwyken, om datze door de aanmerkingen der elenden, waar mede veel recht-

rechtvaardigen worden bezogt, en de rykdommen en vermaakelykheeden, die veeltyts het lot der Godloozen zyn, in hun oordeel bedroogen worden. Uit duizend voorbeelden kan hun misslag blyken; en enkelyk hier uit: dat de groote marmere pilaaren, geschikt tot cieraat der schoonste gebouwen, in 't stof der aarde nederleggen, terwyl men ze polyst, en uithoud, en 'er niet van opgeheft worden, om tot luister en waardigheit van 't Paleis te dienen, als na dat het voltooit is.

God handelt ook insgelyks met ons, en laat toe dat de uitverkoorene met duizend elenden worden bezocht; op dat, hun geloove beproeft zynde, zy in 't Hemelsche Jeruzalem mogten opgeheeven worden, en deel aan de kroone verwerven, dewelke niet is belooft als aan de geenen die wettelyk gestreeden hebben. Gelyk dan den konstenaar het ruwe steen in een schoone pilaar verandert, en na een der regulen van de bouwkunde schikt, zo zuivert en volmaakt ook God zyn uitverkoorenen, door de rampen en tegenspoeden des waerelds: en, wanneer hy door hun geduld en lydzaamheit is voldaan, trekt hy ze uit het stof der verdrukkinge, en vereerd ze met de glory, daar ze zo lang na hebben verlangt. Ach! wat is den loon der rechtvaardigen uitneemende! wat is ze groot en wenschelyk! En blinkt ze al niet uit in de waereld, ze zal dan met grooter glans praalen, wanneer

Godt

Godt hen met een gunſtige dood tot zich trekkende, hen door een onvergelykelyke vreugde 't geheugen der aardze ſmerten zal doen vergeeten, en in zalige eeuwigheit doen leeven.

XXXI. *ZINNEBEELD.*

Ik barst in de hoogte.

DE vuurpyl in de lucht gevloogen,
Die barst, en valt weêr schielyk neêr.
ô Mensch! verheft u niet te zeer:
Hoe groot gy zyt van klein vermogen.
Den hoogmoed u bedriegen zal:
Ze komt gemeenlyk voor den val.

WY zien dat onder de vuurwerken de vuurpyl een der verwonderlykste is. Zo haast men ze door het vuur heeft aange-
stec-

ſteeken, verheft ze zich met een wonderlyke ſnelheit; maar, wanneer ze tot den hoogſten trap van de lucht is gekomen, waar toe de ingeſloote krachten dezelve hebben konnen verheffen, maakt ze een cirkelbeweeginge, barſt, en valt op de aarde daar ze van opgevloogen is. Wy zien hier een voorbeeld in van die hovaardigen, die, opgeblaazen door een ingebeelde glory, gelooven verre boven hun evennaaſten verheeven te zyn, en door een onverdraagelyke trotsheit zelfs verachten, die hen 't leven en weezen heeft gegeeven, zonder zyn oppermacht te erkennen.

Indien de verheffinge deezer hovaardigen wonderlyk is, hun lot is niet minder elendig: want Godt eindelyk door hun vermeetentheit, en 't kwaat gebruik, 't welk zy van zyne weldaaden maaken, vermoeit, doet ze van den Throon in 't ſtof nederdaalen, verbryzelt ze door zyn ſlagen, en ſtraft alzo door deze ſtrenge kaſtydinge de verachting, welke zy van een deugd hebben gedaan, die zoo veel overeenkomſte met hun nederigheit had. 't Volk ziet met verwondering den val dezer Reuzen aan, en ſchryven door een groote onwetentheit aan de onbeſtendigheit van 't geluk toe, 't geen een uitwerking van de wraake Godts is Willen wy dan dat hy ons verheffe, zoo moeten wy ons eerſt vernederen, den Hemel met ootmoedigheit aanſchouwen, en onzen wille aan de beveelen van de voorzienigheit onderwerpende, ons door deze zagtigheit des gemoeds voor Godt en de menſchen aangenaam

ma-

maaken. Hoe dieper de piek in de aarde is gesteeken, te rechter en vaster blyft ze staan, en kan 'er niet als met groote moeiten uitgetrokken worden. Hier by konnen wy de geenen vergelyken, die zich ootmoedelyk voor God nederbuigen, en hem met onderdaanigheit eeren en dienen: want hier door van de hulpe Gods verzekert zynde, vreezen ze niet door de elenden verslaagen te worden.

XXXII. *ZINNEBEELD.*

Terwyl ik lyde, vloeit het weg.

AL maakt de ſmert ons 't leven zuur.
Hoe harder vlaag, hoe minder duur.
Verdraagt. De zon zal haaſt opdaagen
Van Godes gunſt: houd goede moed.
Na 't bitter ſmaakt ons beſt het zoet.
De zon ſchynt 't ſchoontſt na harde vlaagen.

DE geenen die door de Goddelyke gunſt de deugd van lydzaamheit hebben bekomen, en die ſtilheit des gemoeds, dewelke ons de

de verdrietelyke uitkomften van 't geval doet verachten, hebben 't voordeel dat zy al de geleede ongevallen, die ze met beftendigheit hebben verdraagen, zien verdwynen. Dit Paleis, dat zig zo fchoon aan 't oog vertoont, ontfangt de ftorting van het Hemels water met een onbeweegelyke ftantvaftigheit, zonder 'er op 't minfte van befchadigt te zyn: want het zelve van de fchuinte zachjes afvloeijende, ontlaft in een oogenblik al dat de wolken op het dak door een geweldige ftortregen had doen neêrkomen; en, zonder eenig merkteeken daar van na te laten, vertoont het zig weder in zyn vorige luifter.

Ons lot zou dat van 't zyne gelyk zyn, wanneer wy, zonder ons door de bezoekingen aan de traanen, klagten, en zugten over te geeven, dezelve ontfingen en verdroegen met een eenparigheit des gemoeds, en een volkome onderwerpinge aan de beveelen van de voorzienigheit. 't Is door dit middel, dat deze wateren van verdriet ons geen de minfte fchade zouden toebrengen, en wy dezelve by na zo haaft van ons zouden voelen afvloeijen, als ze op ons waren nedergeftort. Wy moeten dan in dezen ftaat onzen toevlugt tot geen laffe traanen, veel minder tot de klagten neemen, die in dit geval vergeefs zyn. Maar 't is van onze plicht, al ons vertrouwen op God te ftellen, en te gelooven, dat hy ons niet boven onze krachten zal bezoeken: dat zyn barmhertigheit op zyn rechtvaardigheit zal volgen; en dat hy ons door de hulpe

van zyn gunſt uit onze verdrukkingen en e-lenden zal verloſſen: en kloekmoediglyk al de aanvechtingen, welke wy in dezen geeſtelyken ſtryd hebben te leiden, zal doen verduuren en te boven komen.

XXXIII. *ZINNEBEELD.*

Hy word verborgen om te voorſchyn te komen.

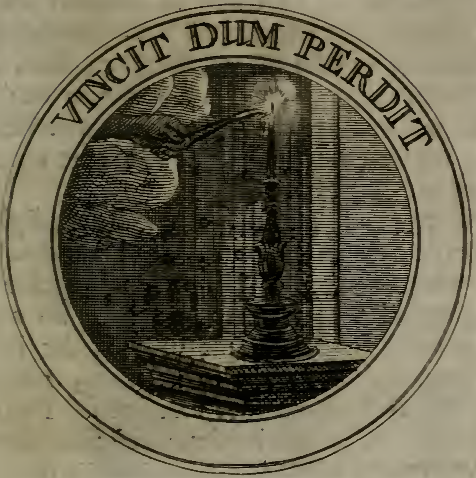
UIt d'Eikels waſſen hooge boomen.
Die d'eere plant in nederigheit,
Die ſchoone grond van vruchtbaarheit,
Heeft voor geen kwaad gewas te ſchroomen:
Haar vruchten geeven 't hoogſte goed,
Dat ons na 't ſterven leven doet.

GElyk den Eikel, een vrucht en zaat van een middelmatige groote, niet in de aarde worden geleid, als om metter tyt een ei-

kenboom van uitneemende groote voort te brengen; die tot een schaduwe en lommer van veel dieren, en 't vercierſel der boſſchen mag dienen. Zo verlieſt den menſch ook zyn eere en luiſter niet, wanneer hy ze t'eenemaal in de handen van God ſtelt. Maar de Goddelyke gunſt doet deze plante, hen toebetrouwt, wonderlyk groeijen, en brengt ze tot een top van aanwas, die ons doet verwonderen!

Hy volgt deeze wyze betragtinge, die zich niet boven zyn moeyelyke hertstochten verheft, als om zich voor zyn Schepper te vernederen; met een volkome onderwerpinge aan al zyn beveelen te gehoorzamen; en, om uit deze vernederinge de voordeelen te trekken, welke dezelve onſcheidelyk vergezelſchappen. Daar is niet als deze overeenſtemminge met den wille Gods, die onze ruſt, in de verſcheide uitkomſten van 't geval, kan bewaaren, of onze rechtmatige voorneemens doen gelukken. Wy moeten ons dan vernederen, en zelfs onder d'aarde verbergen, indien we eens willen verheeven worden. Men moet met geduld de vernederingen en de verachtingen verdraagen, indien men deel aan de heerlykheit wil hebben; noch tegen de duiſterheden morren, welke ons bedekken en omringen, vermits ze door zulke flonkerende lichten zullen verdreeven worden.

XXXIV. *ZINNEBEELD.*

Zy wint, terwyl ze verlieſt.

't GEvalle pit men haaſt uit doet,
Om 't kaarslicht niet te doen verteeren.
ô Menſchen! wilt de welluſt weeren,
Zo haaſt z' ontſteekt in uw gemoed;
Al ſchynt z' een dubbele vlam te geeven,
Ze dood de ziel, en krenkt het leeven.

ONs gemoed is als een ontſteeke kaars, waar van eenig brandend vezeltje van 't pit geſcheiden, en op 't was gevallen, inder-

daad wel zyn glans vermeerderd, maar dezelve door een dubbele vlam ook veel eer doet verteeren, als dat ze by haar voorgaande licht was gebleeven. Om dan te beletten dat ze niet t'eenemaal versmelt, is 't noodzaakelyk dit vlammende gevalle pit uit te dooven. En, hoewel men hier door de kaars van een gedeelte van zyn licht berooft, zo is dit verlies dezelve echter voordeelig, dewyl 't de oorzaak haarer behoudenisse is.

Dit moet ons leeren, om met vaardigheit, de eerste wanordere van onze hertstochten te verbeteren, met hunne ongeregelde beweegingen in te toomen, zo haast als wy ze beginnen te gevoelen; uit vreeze, dat hunne vlammen komende toe te neemen, eindelyk onze ziel en lichaam niet verteeren. Deze intoominge is in den beginne licht om doen: maar zyn nuttigheit is aanmerkelyk; dewyl ze verhinderd, dat ons gemoed zich door de wellusten niet laat t'onderbrengen; dat de vermaakelykheden ze niet verslaaven, en onze begeerlykheeden dezelve niet in duizend misdaaden verdrukken.

't Is alleen door dit middel, dat wy ons zelven konnen overwinnen: want dan neemt God onze zaak ter hand. En, gelyk hy de rechtvaardigheit zelf is, zo laat hy niet toe, dat wy in de zonde vallen, die tegen hem strydig is. Zyn goederentheit weêrhoud ons zelfs in de grootste vervoeringen; en zyn goedheit ons met duizend gunsten belaadende, doet ons 't leven in eer en achtinge onder de menschen

door-

doorbrengen, en onze werken zyn hem aangenaam. Dit moet ons doen aanmerken, dat 'er niet onreedelyker als 't gedrag der geenen is, die niet de minſte zoetigheit hunner vermaakelykheden willen afſnyden, vermits 't hen een middel zou zyn, om eens duizendmaal grooter wellusten te ſmaaken, als de vermakelykheden welke zy nu genieten.

XXXV. *ZINNEBEELD.*

De gunſt des hemels is hem genoeg.

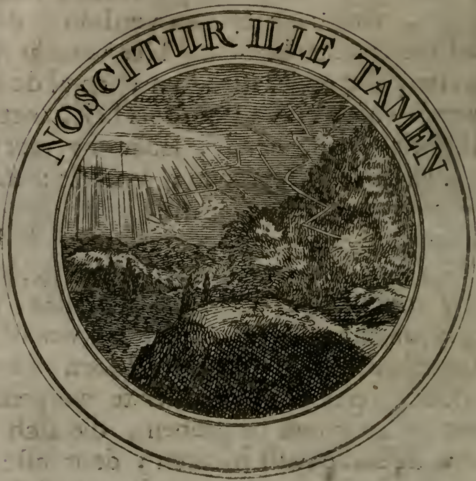
DE hooge bergkruin word verlicht
Van 't zonnevuur, terwyl beneeden
De grond door onweêr word beſtreeden.
Den vroomen voor geen rampen zwicht:
Hy 's boven 't aards gewoel verheven,
En lacht met al 't geval van 't leven.

MEn kan geen beter vergelyking van 't leven der Godzaligen, als met de hoogſte bergen maaken, dewelke met de toppen door

door de wolken ſteekende, door de zonneſchyn worden verlicht, terwyl de blixemen en tempeeſten van onderen woeden. Zo vreeſt ook geen gemoed, ten hemel geheeven, voor de onheilen, welke de geenen verſlaan, die in dit dal der elenden blyven. Het veracht al de beroerten, die onder hem zyn; en al de ontmoetende voorwerpen van droefheit, met beſtendigheit verdraagende, lacht hy met het gene andere doet ſchreijen; en zeit: *dat de gunſte des hemels hem genoeg is.*

Inderdaad, wanneer wy ons wel in de handen Gods ſtellen, en met betrouwen gelooven dat hy ons onderſteund: de geſchillen, twiſten, vyandſchappen, en met een woord, al de tegenheeden van 't geluk doen ons niet ſchudden, verre van ons neder te werpen. 't Is niet zodanig met de geenen, die zich niet als aan de aarde vaſt maaken; de minſte ſlag werpt hen neêr; zy konnen den minſten aanval niet verdraagen; en zonder zich de rechtvaardige ſtraffen hunner misdaaden te binnen te brengen, worden ze vergramt, zo haaſt als ze met eenige ongemakken worden bezogt. In plaats van tot hem hun toevlugt te neemen, die alleen vertrooſten kan, vloeken ze, raazen ze, en vermeerderen door verſchrikkelyke laſteringen de grootheit hunner misdaaden; en ſtorten zich eindelyk, wanhoopende, in de eeuwige ſmerte.

XXXVI. *ZINNEBEELD.*

Hy word evenwel bekent.

AL leg ik in de rampen neêr,
En ſchyn verlaaten van myn Heer:
Als ik de ſmert niet meer kan draagen,
Dan maakt hy zich aan my bekend;
Al red hy my niet uit 't elend,
Zyn hand komt my dog onderſchraagen.

HOewel de duiſtere wolken veeltyts de zon bedekken, zo ontrekkenze de zelve nochtans niet t'eenemaal ons gezicht. Zelfs in

in 't midden der tempeesten, doet ze zig nog wel door eenige straalen kennen. Even zo is 't ook met een gemoed, door een oprechte heiligheit bezielt: want door de grootste rampen verslagen, gevoeld ze van tyt tot tyt de vertroostinge van boven; vermits God, de zonne der gerechtigheit en de bron van alle goed, nooit zyn gunst en genade zodanig de geenen ontrekt, die hem vreezen, of hy doet nochtans zyn vriendelyk gezicht op hen nederdaalen: en, hoewel hy op hen schynt vertoorent te zyn, *hy maakt zich evenwel bekend* voor hun beschermer, wanneer ze staan om door de elenden overstelpt te worden. Dus is het, dat dezelve hand die ons slaat weêr geneest, en te hulpe komt, na dat ze onze stantvastigheit heeft beproeft. Dit moet een groote voldoeninge weezen voor ons gemoed, altyt in de dikste duisternisse der verdrukkingen, die goddelyke zonne te kennen, zich door zyn licht en stralen verkwikt te zien, en, dat meer is, verzekert te zyn, dat hy onze smerten in onuitspreekelyke inwendige vreugde zal veranderen.

XXXVII.

XXXVII. *ZINNEBEELD.*

Zyn afweezen doet ons bevriezen.

HEt water door de kouw bevrieſt,
Wanneer de zon ons heeft begeeven.
Als myn gemoed Gods gunſt verlieſt,
't Word hard als ys, en zonder leven;
Maar lonkt dat oog weêr op my neêr,
't Ondooit, en krygt zyn leven weêr.

DAar is niet zekerder, of den hemel is ons zoo haaſt niet tegen, en heeft zyn gunſt niet van ons afgetrokken, of wy kwy-nen

nen elendiglyk; en zyn de geenen gelyk, die een ſtrenge kouw onbekwaam maakt om ietwes te doen. Indien het afwezen van de zon de fonteinen doet bevriezen, de groente van 't veld verdord, en 't aardryk met ys en ſneeuw bedekt: eilaas! wat is den ſtaat van een menſch, wanneer hy van God is verlaaten? Indien de natuur, geduurende de winter, als in de droefheit begraaven leid, indien de boomen van al hun vercierſel zyn berooft, en 't zoet geruis des waters zich niet meer laat hooren; wat vrucht zal onze ziel dan in 't afwezen van de zonne der gerechtigheit voortbrengen? dewyl 't zyn hetten is, die al de deugden opwekt, en de misdaaden de kragt van dit Goddelyk vuur uitdooven. Zy bederven 't goede oordeel, en ſtellen ons eindelyk voor zo veel gevaaren bloot, dat ze ons onder hun gewigt doen bezwyken. 't Is te vergeefs, dat wy zo ieverig tot de verheffinge van onze eere arbeiden, de hoedanigheden van onzen naaſten benyden, en ons op de natuurlyke voordeelen beroemen. Wy moeten de hand erkennen, die ze ons heeft gegeven, en weeten, dat, indien hy ze niet ſtaande houd, de hovaardy ons gemoed zal vermeeſteren, de lafhertigheit, de glans onzer beſte werken ontluiſteren; en deze achting, die ons zo aangenaam vlyt, zonder de Goddelyke gunſte zal vergaan.

XXXVIII. *ZINNEBEELD.*

Om in 't kort weder te komen.

ALs God om uwe zondenſchuld
Zyn licht ontrekt, hebt doch geduld:
Wilt u tot wanhoop niet begeeve;
Maar bid, op dat je 't licht weêr ziet.
God wil den dood des zondaars niet;
Maar dat hy zich bekeerd, en leve.

DEze zyn de elendigſte van alle zondaren, die zich, ter oorzaake hunner misdaaden van God verlaaten ziende, nooit om hun be-
kee-

keeringe denken; maar zich door de wanhoop laten vervoeren, en alzo den ingang tot hun hert voor al de genaden ſluiten, die 'er in zou hebben konnen nederdaalen. Men ziet, dat de zon in de Noorder gedeelten van de waereld des zomers zich niet als voor eenige uuren des nagts verbergd, zoo dat 'er de duiſterheit niet lang duurd; maar wel haaſt door dat hemelslicht verdreeven word, 't welk den dag weder brengt, om dat het niet was geweken, als *om in 't kort weder te komen.*

Wy konnen hier van een billyke toepaſſinge maaken tot het gedrag, en de handelingen Gods met ons. Onze misdaaden zyn dikwils zo afſchouwelyk dat ze hem noodzaken van ons af te wyken, en ons te gelyk met vreeze en verſchrikkinge te vervullen. Maar, dewyl hy den dood des zondaars niet begeert, komt hy na dit vertrek weder, en ons met de oogen van barmhertigheit aanſchouwende, brengt hy ons weêr tot onzen plicht, en ſtort het Goddelyk vuur, waar mede het voor deeze wanordere had gebrand, weder in ons hert. Men vind veeltyts perſoonen, die zich in deezen ſtaat verbeelden, dat ze voor altyt verlaaten zyn; maar de tyt doet hen het tegendeel ondervinden. Zy zien hunne gebeden verhoord, en hun geloove, door de wederkomſte van de genade daar ze om zuchten, gekroont. 't Is dan dat God vermaak ſchept zyn Goddelyke invloeden in overvloed neder te ſtorten, en de geenen, die hy 'er meê begunſtigt, al hun voorleede elenden te doen vergeeten.

XXXIX. *ZINNEBEELD.*

't Is genoeg om te ſterven.

DE zon verduiſtert. 't Licht verdwynt.
Als Godes gunſt my niet beſchynt,
En ik dat heilzaam licht moet derven,
Zo word ik van myn kracht berooft;
Myn geeſt en luiſter uitgedooft.
Als gy niet licht, zo moet ik ſterven.

'T IS een onwederſpreekelyke waarheit, dat, hoe meer bekoorlykheeden en verlokkingen de Goddelyke gunſt voor de menſchen heeft,

heeft, wanneer z' 'er deelgenooten van zyn, het afwyken der zelve hen des te meer verdriet en ſmerte veroorzaakt. Ons gemoed heeft dan geen kragt genoeg, om in de tegenwoordigheit van de gramſchap Gods te beſtaan, die op zyn goedheit volgt. Zyn dapperheit word (om zo te ſpreeken) voor de voeten van de getergde rechtvaardigheit, als aan een rots, verbreizelt.

Eenige Natuurkundigen verhaalen, dat het gras in de weiden, daar de ſchaapen zich meê voeden, een doodelyk vergift voor deze beeſten is, wanneer z' 'er van eeten, in de tyt dat de zon eclipſeert, en de maan dezelve met deze duiſterheit bedekt, die al de geenen verwondert dewelke ze aanſchouwen. Wy konnen dit op ons toepaſſen; vermits wy een gelyk lot hebben, wanneer God, die heilige zonne, ons niet meer met zyn glans verlicht. Eilaas! al onze werken zyn ons nadeelig, al onze onderneemingen ydel, en den prikkel, die ons tot de oeffening der deugd aandreef, vermag niet op onze ongevoeligheit. Wy zyn dan in een duiſtere nacht, en onze hertstochten, dewelke ons tot leidslieden dienen, ſtorten ons eindelyk in ongelukken, daar ons lichaam en ziel zich te gelyk in verward vinden. Wy zyn in dien ſtaat de dooden gelyk, wy voelen niet meer die levendige hette, dewelke ons aanmoedigde, en daar is niet als deze Goddelyke genade, die ons 't leven kan wedergeeven, dat wy hebben verlooren, en de kracht weêr inboezemen, dewelke ons bekwaam maakte zul-

ke treffelyke daaden uit te voeren. Wat is ook de kracht van ons lichaam, wanneer onze ziel, van zyn Schepper verlaaten, bedroeft en kwynende is? Wat voordeel konnen wy uit het vermogen onzer zinnen trekken, als 't beginzel hunner beweeginge in zwakheit is? 't Is zeker dat wy van 't leven zyn berooft, en in 't afweezen van 't licht van boven, onze lichamen en zielen, als in de duisterheit des doods begraaven zyn.

XL. *ZINNEBEELD.*

Hoewel hy ver af is.

DE zon, hoe hoog, verwarmt het al.
Ontſteekt zelfs 't buskruit door 't criſtal.
Des Hemels Oppermacht verheeven,
Hoe hoog, beſtierd al wat 'er leeft.
Maar als zyn vuur het herte heeft
Ontfonkt, zal 't ſchooner vlammen geeven.

HOewel de byzondere woonplaats van God in den hemel is, en zyn gunſt en genade bygevolge verre van de aarde ſchynt verweidert

te zyn, zoo werkt hy nochtans met groote kracht op onze herten. En, gelyk de zon ons in zyn tusſchenwytte, door zyn warmte wonderlyk verkwikt, zoo verlicht ook de genade te gelyk ons verſtand en wille.

't Is een wonderlyke zaak, dat dit hemels licht zoo hoog boven ons verheeven, ons zoo veel licht mededeeld, en zyn zoete invloeijingen zoo levendig doet gevoelen! Maar 't is noch wonderlyker, dat, wanneer zyn ſtraalen verzamelt, en in een criſtal of ander brandglas vereenigt zyn, dezelve op het tegengeſtelde kruit werken, hoewel 't 'er van verwyderd is; en 't zodanig aan brand ſteekt, dat het met al de brandbaare ſtoffe, die 'er by zyn, verteert.

De kracht van de Goddelyke gunſt is nog veel grooter, vermits ze niet alleen 't uitwendige aanraakt; maar 't binnenſte van ons herte doordringt, en tot de minſte van onze gedagten kend. Hy zit in de hoogte des hemels, over alle dingen die op der aarde geſchieden: zyn voorzienigheit beſtierd ze: zyn rechtvaardigheit regeldze: en zyn almacht behouwdze. Door zyn byſtand worden de moeijelykſte dingen licht, en de lichſte zyn ons onmogelyk, indien hy zich tegen onze voorneemens ſteld, 't welk ons van zyn macht en onze zwakheit moet overtuigen, en een reden van volkome vertrooſtinge zyn, dat wy weten, dat hy, hoewel oneindelyk boven ons verheven, nochtans op onze ziel en lichaam kan werken, en ons uit de elenden verloſſen, waar in wy zoo dikwils door de zonden vallen.

XLI.

XLI. *ZINNEBEELD.*

Zyn tegenwoordigheit doet herleeven.

DE zon, dit beeld hier zingen doet:
Myn God! als gy myn zwak gemoed,
Met uw genade komt doordringen,
En red van zonden duiſterheit,
Een eeuwig lof van dankbaarheit,
Zal myne zielenſtem u zingen.

MEn verhaald van dit beruchte beeld van Memnon, dat het niet zo haaſt door de ſtraalen van de zon verwarmd was, of 't zong

met een wonderlyke bekoorlykheit, en zodanigen zoetigheit, dat het al de geenen verrukte, die 'er omtrent waren. De Heidenen wilden door deze zoete harmonie niet anders te kennen geeven, als de herstellinge van de gezondheit des lichaams, dewelke op een zware ziekte volgde, en de nieuwe dapperheit waar mede ons gemoed weêr word aangedaan, na dat het zich door een ongelukkig geval heeft laaten verslaan.

Maar de Christenen maaken een beter toepassinge van deze verbeeltenisse, wanneer zy dezelve met de gunste Gods vergelyken, welkers licht de kragt heeft om hen uit de elenden te verlossen, daar ze door de misdaden in gevallen zyn, en zich zoodanig doet gevoelen, dat ons gemoed, door zyn komst met blydschap vervult, al zyne werking met zodanigen beweeginge en overeenstemminge doet, dat het de kragt en zoetigheit van de werkende oorzaak te kennen geeft. 't Is door deze overeenstemming en zoet geluit, dat den Hemel door de Lof-zangen van ons hert weêrgalmt, en die vrede en inwendige ruste gebooren word, dewelke 't geluk der stervelingen maakt. Want verre van een oprecht genoegen van onze hertstochten te konnen ontfangen, zo leert ons de ondervindinge, dat het de geenen zyn die onze rust ontroeren; dat de eerzucht onze geest bederft; dat de gierigheit ze verslaaft; dat de vreeze zyn dapperheit verslaat; en den mensch zyn leven in een gestadige verwisseling van kwalen, moeyelykheden en elenden, doen doorbrengen.

XLII. *ZINNEBEELD.*

Zyn beweeging verwarmt ons.

DEn Oliphant begroet de zon,
Wanneer ze 's morgens op komt dagen.
Wat eerbied moet den mensche draagen
Aan God? haar eerste levensbron:
Wanneer hy uit den slaap verreezen,
In 't licht ontdekt dat Opperweezen.

EEnige oude Historyschryvers verhaalen van den Oliphant, dat hy met het opgaan der zonne van vreugde huppelt, houdende zyn

ſnuit tegen de ſtraalen van dit hemels licht, 't welk hem de warmte weder geeft, waar van hy geduurende de nacht was berooft. Hoe groot en ſterk van lichaam, of hoe hoog den menſch door 't geluk is verheven, zonder 't Goddelyk en hemels vuur, zou hy zonder kragt en vermogen zyn. 't Is hier door dat wy leven en ons beweegen: en 't zyn deze ſtraalen, die ons door hun invloed pryſſelyke daaden doen onderneemen en uitvoeren. 't Zyn dezelve ſtraalen van Gods barmhertigheit, die ons de ontmoetende ongevallen des waerelds met geduld doen verdraagen, en in de hoope van een beloofde eeuwige gelukzaligheit houd.

Volgens 't zeggen van eenige Natuurkundigen, heeft den Oliphant een byzondere eerbiedigheit voor de zon, waar van hy de warmte gevoeld, en bewyſt dezelve met zyn opgang door eerbiedige aanſchouwingen zyn onderdanigheit. Indien dit dier zo veel dankbaarheit aan zyn weldoender bewyſt, wat moet dan de erkentenis van den menſch tot God zyn, waar van hy zo veel gunſten en weldaden ontfangt? Hy moet zich wel wachten, tot de ondankbaarheit te vervallen: want daar is geen ſchrikkelyker zonde voor God. Hy kan niet gedoogen, dat den zwakken menſch zich zelfs beroemd op voordeelen, die hy hem medegedeeld, als of ze met hem gebooren waren. Hy trekt dan zyn mildadigheden van deze ondankbare voorwerpen af, en doet ze bevinden, dat de hovaardy hem zo hatelyk, als de nederigheit aangenaam is.

XLIII.

XLIII. *ZINNEBEELD.*

De warmte doet ze wederkomen.

DE Zwaluwe zingt by zomertyt;
Maar vlucht en treurt by winter dagen.
Schynt Godes gunſt, wy zyn verbleid;
Maar wykt ze af, wy moeten klaagen,
't Komt alles van het eenig al.
De waereld geeft ons niemendal.

WY zien alle jaar met verwondering de zwaluwen, die ons gedurende de Winter hadden begeeven, in 't beginzel van de

Lente

Lente wederkomen. 't Schynt of ze uit een graf waren opgestaan, waar in ze als dood hadden gelegen, en een nieuw leven ontfingen, wanneer de zon zich begint te laaten gevoelen. Zy maken duizend zwieren door de lucht, en de zoetheit van 't klimaat, 't welk zy nu weêr genieten, doet hen de ongemakken van de koude vergeeten, dewelke hen uit onze landstreeke verdreeven, en genoodzaakt had zich in de holtens der boomen, en andere schuilplaatzen te verbergen, om hen tegen de strengheit van 't jaargety te beschutten.

Wy zyn deze vogelen gelyk, wanneer wy door de bystand van de Goddelyke genade van de elenden zyn verlost, daar wy door de zonden ingevallen waren. Dan zien wy ons van alle moeyelykheden, onrusten, en kwellingen bevryd. Hy wekt ons als uit het graf op, en doet ons in den loop van een gelukkig leven, zyn zoete invloeijingen gevoelen. Maar dit geluk, 't welk ons van de genade is medegedeeld, word veeltyts door onze misdaaden ontroerd: deze zomer duurd niet altyt, en wy bevinden dat de droefheit de plaats van onze blydschap komt inneemen, en onze kloekmoedigheit in lafhertigheit veranderd. Wy zyn krachteloos. En alzo van God verlaaten zynde, hebben wy geen toevlugt, als tot onze elende en ongeluk, waar in wy als in een graf der duisterheit zuchten.

't Afzyn van de Goddelyke genade brengt ons al deze rampen toe. Ze laat ons door de vreeze der verdiende straffe pynigen; verlicht ons

ons door geen de minſte hoop; ſtelt zich tegen al onze vermaakelykheeden; en laat ons ontblood van alle hulp en raad. In 't tegendeel, wanneer onze ziel door dat Goddelyk vuur is verwarmt, zo gevoelen wy 'er heel andere uitwerkingen in. Deze hette die 't zelve doordringt, veroorzaakt het duizend vermaakelykheden. Het verwacht met verzekering de genietinge van 't beloofde hoogſte goed, en ſmaakt ondertuſſchen al de voldoeningen, dewelke het voor 't ſcheiden van zyn lichaam kan gevoelen.

XLIV. ZINNEBEELD.

Hy helpt het op.

AL valt zomtyts het moedig paard,
Als 't by den toom word opgeheven,
't Verheft zich weder op van de aard.
Al vallen wy in 't flibberig leven
Tot zonden, bid den Opper-Heer:
Zyn hand verheft, en drukt niet neêr.

DAar is niet overeenkomftiger met de menfchelyke zwakheit, als in zonden te vallen: alle menfchen hebben 'er neiging toe. En, hoe-

hoewel men 'er vind, die door de vergiffenisse van God, welke zy door hun gebeden verwerven, eer als andere van den val opstaan, zoo blyven ze nochtans aan dezelve zwakheeden onderworpen. Wy hebben dit voordeel in ons ongeluk, dat, hoewel wy dikwils in de zonden vallen, de barmhertigheit Gods ons 'er niet lang in laat: en, gelyk een behendige hand, het struikelende paart tusschen de steenen opheft, zo trekt hy ons ook uit de kuil der zonden, daar wy gestruikelt waren, en laat niet af van ons te helpen, hoewel wy ons weêr door de zelve zwakheit laaten vervoeren: indien hy maar in ons de schikkingen en bereidwilligheit tot een waarachtige bekeeringe bespeurd. Maar, indien hy ons zonder berouw vind, en dat we een willige gewoonte van 't kwaad maaken, verlaat hy ons in de elende: zyn barmhertigheit verkeerd in gramschap; en de blixem- en donderslaagen van zyn grimmigheit zyn de kastydingen onzer verhardinge, die te strenger zullen weezen, na dat wy tyt hebben gehad, om ze te vermyden. Laaten wy dan onzen toevlucht tot de goedheit van onzen Schepper neemen, zo haast wy in eenige zwakheden gevallen zyn, en smeeken zyn goedertierentheit, om onze misdaaden te vergeeven, en ons de hand te reiken, niet alleen om ons weêr op te heffen, maar ook door zyn genadige toezigt t'ondersteunen; op dat wy door geen dodelyken val in de uitterste en eeuwige elenden storten.

XLV. *ZINNEBEELD.*

Ik moedig aan, als ik aangemoedigt word.

DE trommel moedigt 't hert niet aan,
Voor dat ze word geroerd door 't ſlaan.
Volgt nooit de driften van uw zinnen;
Maar wacht tot God u 't herte roerd.
't Word altyt loffelyk uitgevoerd,
Dat wy met zyne wil beginnen.

NOoit geeft de trom de Soldaten dapperheit, of prikkelt ze tot den ſtryd, ten zy ze eerſt door de hand word geroerd, en zelf op-

opgewekt: insgelyks zou ons verſtand niets groots konnen doen, of onderneemen, indien 't Goddelyk vermogen 't zelve de middelen niet indrukte, en de uitvoeringe bevorderde. Dit toont de misſlag der genen aan, die, opgezet door hunne driften, de verwaandheit hebben om te gelooven, dat ze ten einde van al de ydele ontwerpen zullen komen, die door haar gedachten geſmeed worden. Men moet terſtont onderzoeken, of deze voornemens van ons zelven, of van boven komen; en, om 'er een goede onderſcheidinge van te maaken, moet men zien of wy 'er alleen 't belangen Gods in beoogen, en zyn Goddelyke hand de onze beſtierd; wanneer wy door de gelukkige uitkomſt volkomentlyk zullen zien, dat onzen wille de zyne gelykvormig is geweeſt. Anderzints is 't tegenſtreven, zo wy hebben willen verheffen, 't geen zyn welbehaagen heeft willen ter neder werpen. Hy dringt door 't geheimſte van ons binnenſte, en verydelt de geweldige poogingen van onze eerzucht.

Myn God! hierom ſmeek ik u, myn gedrag na uw welgevallen te regelen; en te maaken, dat ik my altyt vaardig vinde, om al uwe beveelen uit te voeren; en my de middelen te geeven, om uwe heilige naame te verheffen, gelyk ik ſchuldig ben: want gy zyt het, die my de noodige dapperheit geeft, om eenige pryſſelyke daad te doen, en met ſtantvaſtigheit de ontmoetende tegenheeden te verdraagen.

XLVI. *ZINNEBEELD.*

Hy beſtierd het alleen.

IK ben, ô God! als ik u derve,
Een zonnewyzer zonder zon;
Een water zonder vloed of bron;
Myn leeven is een enkel ſterve;
'k Leg in een nagt van zielsverdriet:
Al wat ik doe is min als niet.

DIe eens de ſtraalen van de Goddelyke gunſt, in 't binnenſte van hem heeft voelen werken, zal bekennen, dat 'er in de waereld

reld geen vreugde is, dewelke dat vermaakelyke oogenblik van geluk te boven gaat. 't Gemoed met een heilige ruſt verblyd, wort door geen ongeregelde hertstochten gedrukt; noch tracht nergens na, als tot de beſtendigheit van dit heil, waar aan 't zich alleen begeert over te geeven. Ja zelfs, wanneer de uitwendige dingen geen ſchyn van vreugde geeven, dan word dit Goddelyk vuur te meer in ons ontſteeken: zoo dat wy 't leven zat en moede, 't zelve gaarn met de dood zouden verwiſſelen; op dat wy na 't afleggen van dit ſterffelyke lichaam, deze gunſt en heerlykheit nader en volkomentlyk in den hemel mochten deelachtig worden. Dit geluk hangt alleen af van de Goddelyke tegenwoordigheit: als wy daar door worden beſtraalt en omvangen, zo genieten wy die alleen volkome en volmaakſte blydſchap. In tegendeel, wanneer ze zich een weinig voor ons verbergt, worden wy door 't gevoelen van geweldige ſmerte en pyne zyn afweezen gewaar. Men kan dan de kracht van de tegenwoordigheit dezer zonne, by den zonnewyzer vergelyken: want, even als zyn ſchynend licht alleenlyk maakt, dat ze de uuren en ſtonden van den dag aanwyſt, zo beſtierd ons ook de tegenwoordigheit Gods, dat wy al de daaden en werken van ons leven gereegelt, en met roem betoonen. De zonnewyzer is van geen gebruik of nut, zonder de zon, *die ze alleen beſtierd*. Wy elendigen zyn van geen vermogen, wanneer God ons zyn heilzaame kracht en genade ontrekt, die alleen onze

ze gemoederen beſtieren, en bekwaam kan maaken, om treffelyke werken te onderneemen, en gelukkig te volbrengen.

XLVII. *ZINNEBEELD.*

Wat is het groot beslag, als 't niet beweegt.

WAt helpt een groote klok van waarde?
Beroerd ze niet; daar 's geen geluit.
Wat helpt de macht en staat op aarde?
De glans en 't leven is 'er uit;
Wat luister dat het schynt te geeven,
Als 't God niet roert, 't heeft kragt nog leeven.

HOe groot en zwaar een klok mag weezen, indien ze door geen hand word geroerd, ze zal nooit van zelf beweegen of ge-

luit geeven; maar eindelyk verroeſten en vergaan, zonder eenig nut of voordeel te doen. Veel minder zullen de ſtervelingen, de gunſte Gods niet genietende, den roem en 't geluk van hun leven doen beweegen; maar van de hand Gods verlaaten zynde, als onwaardige laſten des waerelds kwynen. Zonder deze hulpe laat den menſch zich blindeling door zyn ongeregelde driften beſtieren, die hem allengs van den weg der rechtvaardigheit verwyderen, en eindelyk met al 't gewicht en grootheit van zyn waan doen nederſtorten. Het is zyn hand en gunſt die alles volbrengt, en luiſter geeft, zonder welke alle goede beweegingen des levens, de ziel van hun kragt verlooren hebbende, ophouden. Op dat gy dan uw hert met geen groote gedachten vervult, voor geen veele jaaren ſtaat op uw geluk maakt, noch de macht in uw gemoed verbeeld, waar meê gy morgen denkt te praalen, zo gedenkt dat al deze raadſlaagen en overleggingen vruchteloos zyn, wanneer Gods hand u niet beroerd, regeld, en beſtierd. Al die zich echter op zyn eigen krachten verlaatende, alle tegenheden en moeyelykheden, in weêrwil des hemels, denkt te boven te komen, zal tot zyn ſchade ondervinden, niet anders als een werelds laſt te zyn, 't welk door geen heiliger en krachtdaadiger geeſt bewogen, en gaande gemaakt, traag en bedorven word; en eindelyk, door zyn eigen ſwaarte nederſtort en verbreekt.

XLVIII.

XLVIII. *ZINNEBEELD.*

Dit is haar voedzel en leven.

OF d'Oudheit ſtoft op 't eeuwig vuur,
Door Heidenen vernuft gevonden;
Haar vlam is door de tyt verſlonden.
Myn heil'ge vlam heeft langer duur;
Als God haar voedzel komt te geeven,
Zo ſtraalt dat ligt tot 't eeuw'ge leeven.

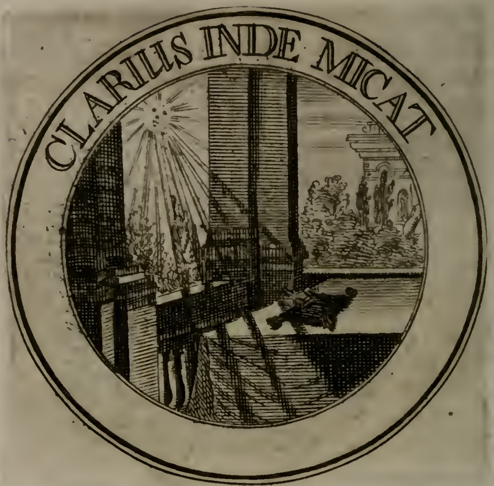
INdien men wil dat de lamp in den duiſter een langduurig licht zal geeven, zoo moet men zyn vlam met Olie voeden, zonder 't

welke de vernuftige Oudheit, die eeuwigduurende brandende lampen dacht uitgevonden te hebben, onnut, en zonder uitwerkinge zouden geweest zyn. Hier by konnen wy de Goddelyke gunst en genade vergelyken, die ons dagelyks met den Olie zyner goedertierentheit voed en verkwikt, op dat wy in al de dingen onzes levens, bekwaamer en vaardiger mogen worden, zoo om zyn dienst van gantscher herte te vervolgen, en te bevorderen, als in onze daden en handelingen, in kracht en deugd te vermogen, en uit te munten. Zoo voed hy ze met heerlyke stantvastigheit en sterkte, waar mede zy hunne kwaade begeerlykheden tegenstaande, altyt een roemwaardige overwinninge bekoomen, nooit door de te groote zwakheit onzer krachten te verhoopen. Anderen begaaft, en houd hy in geen minder deugden staande; op dat ze door een ongeschonde rechtvaardigheit, waarheit, en liefde tot hun evennaasten, met volkome oprechtigheit des gemoeds, uitblinken, en door deze deugden, en heilig voedzel gevoed, gerust en godzalig leeven. Wat kan ons gemoed voortreffelyker en roemelyker verwerven, als dat het door deeze Goddelyke Olie word gevoed en onderhouden? Hier door worden deze gelukzaligen, de verwondering der menschen, en boven de nyd verheeven. Godt doet ons ook veeltyts de moeyelykheeden en tegenheeden ontmoeten, om ons tot voedzel te dienen. Dit doet hy t'onzen beste, ten einde onze ho-

hovaardye en grootsheit ter neder te werpen, en ons tot een rechte kennisse van ons zelven te brengen.

XLIX. *ZINNEBEELD.*

Ze heeft 'er meer luiſter door.

DEn Diamant, hoe ſchoon in 't oog,
Blinkt ſchooner in de zonneſtraalen.
Des waerelds ſtaat is niets, hoe hoog,
Wil Godes gunſt 'er niet op daalen.
Een liev'ling Gods, hoe ſlegt van ſtaat,
In luiſter hem te boven gaat.

DEn Diamant, die in ſchoonheit en luiſter al de andere geſteenten verré overtreft, glinſtert nooit helderder, als wanneer ze tegen

gen de zonne gesteld, door des zelfs straalen word aangeraakt. 't Is even zo met de groote mannen, met veel gaaven van de natuur verçiert, die nooit meer uitblinken, als wanneer ze de straalen van de gunste Gods ontfangen, en hun luister door dezelve verheerlykt word. Dit is 't alleen 't geen den mensch doorluchtiger, en aanzienelyker maakt, en de kragten geeft, om met gevolg treffelyke daden uit te voeren, die zyn byzonder geluk, en de verwondering van anderen veroorzaaken.

't Is aanmerkelyk, dat de kragt der zonne zo groot is, dat ze zelfs de geringste dingen een luister geeft, zo haast ze dezelve met haar licht omringt. Hier door glinstert een zandstofje, als een Diamant; en de sneeuw, door de koude verhard, geeft een schoone glans; zo dat dit zonnenoog alles, hoe gering 't ook mag weezen, door zyn straalen verheerlykt. Indien dit hemels licht al deze veranderingen veroorzaakt, wat zal dan de gunste Gods niet doen, wanneer ze onze harten vervult? dewelk door zyn tegenwoordigheit zodanig in alles regeerd, dat ze ons, al lagen wy als het verworpe zant ter neder, met een helderheit kan verlichten, welke de glans der Diamanten verre overtreft.

L. ZINNEBEELD.

Op dat hy 't volbrenge.

DIe ziel en lichaam heeft gevoegt,
Is met geen will'ge smert vernoegt.
Geniet de spys en vreugt van 't leven,
Ze voeden 't lichaam en 't gemoed;
Maar denkt altyt op 't hoogste goed,
En houwd uw ziel tot God verheven.

DE Goddelyke goedheit die alles weet, en de zwakheit van de menschelyke natuure kent, heeft de menschen toegelaaten hun geest

geeſt en lichaam, door eerlyke oeffeningen, en vermaakelykheden, te verluſtigen. 't Zyn deze verkwikkingen, welke de gezondheit van d'eene en de andere onderhouden: want, hoewel de ziel het edelſte deel is, niettemin, voor zo veel ze met het lichaam verbonden is, zo heeft ze deze verkwikkinge van nooden, en is zo wel een deelgenoot van 's lichaams vreugde, als van zyn ſmerte. Deze ſpeelen en vermaakelykheden mishagen God geenzints, vermits hy ons al de dingen, welke tot onze verkwikkinge dienen, niet heeft gegeeven, om 'er ons door bygeloove van te onthouden, maar om ze met matigheit te gebruiken; en door dat middel te yveriger, en brandende tot zyn dienſt, en nutter voor onze naaſten te weezen. Want onze zwakheit voorziende, en dat de naauwe verbintenis, tuſſchen ons lichaam en ziel, ons aan veel zwakheden onderwerpelyk zou maken, zo heeft hy deze verkwikkinge aan ons toegelaten; uit vreze, dat wy, berooft van alle vermakelykheden, ons lichaam met elenden overlaaden, gewis het verderf in de droefheit zou vinden. Daar is dan in deze dingen niet als de misdaad verboden, die 't ongeregelt gebruik, 't welk wy 'er van maaken, volgt: want in zich zelven hebben ze niets kwaats, verre van ons voor 't gevaar der zonden bloot te ſtellen, wanneer wy 'er ons, als in de tegenwoordigheit, en in de vreeze Gods, ingedraagen.

Hierom zyn zoodanige menſchen te veragten, die verdwaaſt, en ingenoomen met een ver-

verkeerde heiligheit, zonder onderſcheit al de zuiverſte vermaakelykheden des levens veroordeelen; en den menſch willen beweegen, om zyn tyt met traanen en zuchten te eindigen. Zy merken niet aan, dat men den Zeiworm friſſe moerbeziebladeren tot zyn voedzel en vermaak moet geeven, indien men wil dat hy zyn werk volbrenge, en ons die zyde geeft, die de grootsheit der menſchen zo waardig ſchat.

LI. *ZINNEBEELD.*

Ik was, terwyl ik bevochtigt word.

DE Fabeldigters mogen brallen,
Op Daphnes bosch, en Hesp'res vrucht.
d'Oranjeboom is 't schoontst van alle,
Bekend in onze vrye lucht;
Maar groeit, en wast zo wel door regen,
Als 't minste grasjen aan de wegen.

DEn Oranjeboom met gulde appelen beladen, hoewel hy al de andere boomen in achting en schoonheit verre overtreft, zou nogtans

tans nooit deze aangenaame vrucht draagen, noch tot rypheit brengen, indien ze niet zo wel als de andere vruchten en planten, den regen van den hemel, als 't gemeene voedzel van al 't gewas, ontfing. Men kan zeggen, dat het insgelyks met de menſchen is, die God met zo veel onderſcheide hoedanigheeden heeft begaaft: men vind 'er eenige aanzienelyk door den Adeldom; anderen door de grootheit van hun verſtand; en anderen pryſſelyk door een middelmatige deugd; maar ze worden altemaal door eenen Schepper gevoed, daar ze hun leeven, ſtaat, en alle deugd, en roem, aan verſchuldigt zyn.

Wanneer hy ons met den hemelſchen douw van zyn gunſt bevochtigt, zo bekomen wy kracht, en dragen vruchten na zyn welbehaagen. Wy hebben dan geen reden om vermeeten te roemen, wanneer wy door de geboorte, verſtand, of geluk, andere te boven gaan. Want, wat zal ik my op een anders goederen verheffen, en op een anders geſchenken groothertig zyn; dewyl ik ze nooit zou hebben konnen genieten, voor dat ik dezelve had ontfangen. Nu kan ik my veel minder de uitneementheit van dit geſchenk toeſchryven, dewyl 't in een anders macht is, of hy ze my wil laaten behouden, en met deze vruchten doen praalen, of 'er my eensſlags, zyn mildadige barmhertigheit veranderende, van wil berooven, op dat ik als de dorre boomen in de onvruchtbaare landen van Libien vergaa. ô God! wilt dan uwen hemelſchen douw op
my

my nederſtorten, op dat ik opgerecht worde; en verkwikt my door de tegenwoordigheit van uw vriendelyk aanſchyn, op dat ik door 't blyde voedzel van geloove toeneemen, en overvloedige vruchten van ſtantvaſtigheit, heiligheit, en zedigheit mag draagen.

LII. *ZINNEBEELD.*

Alles uwe gaave.

IN Kooren, Most, en overvloed,
En wat geluk u hier ontmoet,
Is 't niet genoeg Gods macht te erkennen;
Maar 't moet uw hert met dankbaarheit,
Van d'aarde na den hemel wennen,
En zingen lof aan d'eeuwigheit.

WAt roem, wat eer, en macht hebben de stervelingen, welke zy niet aan de Goddelyke genade schuldig zyn? Wat bezit den mensch,

menſch, dat hy aan zyn verſtand of kragten kan toeſchryven? waarlyk niets. Dezen Hooren van overvloed is wel met verſcheide vrugten en bloemen verheerlykt; maar al deze geſchenken en gaven eigend zich de zonne toe. Zo is 't ook voor den menſch niet genoeg, de waare kenniſſe te hebben, dat den Almagtigen Schepper den roem van alle dingen toekomt; maar dit moet hy ook met een dankbaar gemoed erkennen, en altyt met een oprechte en Godsdienſtige meeninge zeggen: *Alles uwe gave.* Want wat is 'er verfoeyelyker, als den goedertieren God voor de eenige oorzaak van 't geluk en alle goed te kennen, en hem geen dankbaarheit te willen bewyzen; met geen oprecht gemoed dienen, of met geen dankbaar herte erkennen, 't geen hy ons met een volle hand heeft toegebracht? Die met een naauwe vriendſchap zyn vereenigt, neemen 't zeer hoog en kwalyk, indien de weldaden, welke d'een aan de ander bewyſt, met een ondankbaar herte worden aangenomen. Maar God heeft meer reden van gramſchap, wanneer hy ons met ontelbare weldaden begunſtigt, en voor zo veel geſchenken en gaven niet anders als een oprecht en dankbaar herte begeert, en wy ze echter vergeetende, dezelve niet aan den hemel, maar aan onze krachten of verſtand toeſchryven. Grooten Schepper, en Beſtierder des waerelds, regeert my door uwen Heiligen Geeſt; op dat ik u altyt met een nederig en oprecht gemoed mag dienen, en altyt uwe

onmeetelyke gunſt gedachtig, van gantſcher herte mach zeggen: myn leeven, eere, en wat ik bezit, myn God, dat is, *Alles uwe gaave.*

LIII. *ZINNEBEELD.*

't Neemt af, na dat het zich verheft.

WAt poogen hier de ſtervelingen
Gods heiligdommen in te dringen.
Wy zyn te laag, en zy te hoog.
Zoekt in Gods Wet uw plicht te leeren,
Om hem te diene, en te vereeren.
Door 't hemels dringt geen ſterflyk oog.

WY zouden dat Almachtig en oneindig Weezen, 't welk door zyn gunſt het menſchelyk verſtand verlicht, alles beweegt, en

 be-

beſtierd, van nader by konnen beſchouwen, indien dit oneindig Weezen, van de ſterffelyke ſtoffe geſcheiden, van de menſchelyke zwakheit ergens in kon begreepen worden. Hier komt het van daan, dat wy de hemelſche verborgentheden, door ons oordeel poogende te doorgronden, onze reden zich verlieſt, op die hemelweg dwaalt, en een tooren gelyk word, *die afneemt, na dat ze zich verheft.*

't Is dan beter de oogen neder te ſlaan, en ons oordeel in de beſchouwinge der heilige dingen in te toomen, als dezelve door een ydele en vermeete nieuwsgierigheit te willen doorgronden. 't Is ook gevaarelyk nauwkeurig tot de verborgentheden van zo grooten God te willen naderen, dien hy heeft goedgevonden, zo verre van ons te verwyderen. Deze menſchen ſtellen zich voor de wraak bloot, waar mede de Goden (gelyk de oude Dichters verhaalen) de vermeetenheit der Reuzen ſtraften, die, met bergen op bergen te zetten, den hemel wilden beſtryden; zy ſchieten pylen om hoog, die weêr op hen nedervallen; en worden door hun eigen verderf gewaar, dat het is, de Godheit te beſtryden, wanneer men de diepe verborgentheden, hem alleen bekend, tracht te ontdekken.

Wy moeten de gaven, van God ontfangen, dan beter gebruiken, en alleenlyk aanleggen, om met onderwerpinge en zedigheit, de ondoorgrondelyke voorneemens van God te gelooven, als ze in 't naſpeuren der zelve vruchteloos en ongelukkig aan te leggen; en met het pylen

de-

dezer grondelooze diepte de tyt te verkwiſten, die wy tot beter en nutter bezigheeden konden beſteeden, en tot den dienſt van God, en tot voordeel van onze naaſten gebruiken. Laaten wy dan al onze gedachten bezig houden, dat wy God met een waaragtig geloove omhelzen, met een oprecht herte eeren, met nederigheit zyn hoogheit verheffen, zynen wille ons onderwerpen, en zyn geboden in 't beminnen van ons evennaaſten vervullen; op dat wy eindelyk, ons op deze nederigheit van ons verſtand en onnoozelheit betrouwende, de zielen uit de banden des lichaams verloſt, God beter mogen kennen, en ons met de eeuwige belooninge onzer gehoorzaamheit verblyden.

LIV. *ZINNEBEELD.*

Wat doet dit klein by 't groote licht?

EEn kaars, by 't zonnelicht ontsteeken,
Geeft meerder damp als heldere schyn.
Uw licht, by 't Goddelyk licht geleeken,
Zal t'eenemaal ontluistert zyn.
Wilt dan met uw verstant niet praalen:
't Is maar een vonkje van die straalen.

WAnneer wy dit hoogste, eeuwige, en onveranderlyke Weezen Gods aanmerken, wat willen wy elendigen dan ons verstand

ſtand en krachten tegen den Hemel ſtellen! 't Is even als een kaars op den middag ontſteeken, en tegen de zonne geſtelt, welkers geringe vlamme naauwelyks word gezien, en meer damp als licht vertoont. Wanneer wy onze deugd met die van God willen vergelyken, zoo zien wy dat de ſchaduwe van onze nederigheit en gebrek zich te meer uitbreiden: want de tegenwoordigheit van de Goddelyke zon, met zyn heldere ſtraalen de duiſterheit verdryvende, ontdekt de verborge hovaardigheit onzer zinnen, waar mede wy dingen trachten uit te voeren, die God verre boven 't menſchelyk vermogen heeft geſtelt.

Wat wilt gy elendig ſchepſel, door de ſmet der zonden bevlekt, met uwen Schepper twiſten? 't welk in de geringſte onderneemingen veeltyts van krachten word berooft, welkers ſterkte zo dikmaals door een gering geval word verbrooken, of door zyn eigen verkeerd oordeel te gronde gaat; en wiens grootſte glory, wanneer ze zich op 't ſchoonſt vertoond, als een waterblaas vergaat. Maar Godt, den beſtierder van alles, die de waereld met de grootſte wysheit, onbegrypelyke macht, en onuitſpreekelyke goedheit regeerd, zal nooit zyn glory derven, al verging de waereld met al wat 'er in is, om dat hy van de aardſche dingen niet afhangt.

LV. *ZINNEBEELD.*

Alles wykt voor hem.

DEn blixem dringt door harde ſteen,
Zo wel als 't weeke water heen.
Wie zou niet voor Gods gramſchap vreezen?
Wat menſch ontvlucht zyn wraak en ſtraf?
ô Heer! legt uwen blixem af,
'k Kan anders nergens veilig weezen.

LAat ons de uitwerking van de Goddelyke macht op aarde noch een weinig aanmerken. 't Is bekent, dat de blixemen des hemels,

mels, met een zelve kracht, zo wel door de ſteenen als de wateren dringen, zonder dat haar iets kan weêrhouden.

Waarom word je dan zo trots en vermeeten, om dat de Kroon en Scepter u boven uwe onderdaanen verheft? en waarom denk je uw gebied, door de geweldenaryen, ſtraffen en tirannyen, die g' oeffend, aanzienelyk te maaken? Gedenkt dat de Koningen en Koningryken te gelyk in de hand Gods zyn, die de gekroonde hoofden met dezelve lichtigheit ter neder ſlaat, als de elendigen, die niet als een hut tot hunne wooninge hebben. Dit vermoogen van de Goddelyke macht, al de ſchepſelen zonder onderſcheid gebiedende, moet ons herte met vreugde en vertrooſtinge vervullen, als wy aanmerken, dat wy geen grooter beſchermer in onze tegenheden zouden konnen hebben, als den geenen die alles weet, en voor wie niets verborgen is; de herten doorgrond, geen misdaad ongeſtraft laat, en ons alleenelyk door zyn wil uit de elenden kan verloſſen. Hy vreeſt de tegenſtant der menſchen niet; dewyl hy 't alleen is die regeerd, en alles beſtierd; de voorneemens, welke tegen hem worden genomen, verbreekt; met voorbeeldige ſtraffen bezoekt, die hem onrecht doen; en met een oogenwenk nederwerpt, verheft en vernederd, die 't hem belieft.

LVI. *ZINNEBEELD.*

Van een.

IS God 't begin en eerste Weezen,
Het middelpunt daar 't al van vloed,
En 't door zyn kragt behoud en voed?
Zo is 'er klaarlyk uit te leezen,
Dat hy ook door een eeuw'ge wet,
Der dingen paalsteen heeft gezet.

IK heb dikwils getwyffelt, of men zich meer over de boosheit en verkeertheit der geenen behoorde te vergrammen, of over hunne verblind-

blintheit medelyden moest hebben, die, van de eerste oorzaak, en 't beginzel aller dingen onbewust en onwetende, oordeelen dat alle menschelyke dingen maar by geval geschieden: want het is immers God, die alles ziet en beweegd, en de onveranderlyke ordere der menschelyke dingen met een eeuwige Wet heeft beslooten en vast gestelt. In de wiskunde worden oneindelyke linien van een stip getrokken. En men kan in deze konst niet waerdigs volbrengen, ten zy men *van* dat *een* begint. Welke eenheit, als 't waaragtige beginzel, in agt genomen wordende, zal nooit de dwaaling ons werk verwarren, of de grootachting van de konst gevaar loopen. Insgelyks, wanneer wy den grooten Godt in zyn macht, wysheit, en in de bestieringe aller dingen aanmerken, zo zullen wy bekennen, dat hy alleen het eenige en waarachtige beginzel aller dingen is; waar uit de waereld, en al wat 'er in is, zyn oorsprong getrokken heeft. Als nu de linien van ons leven, 't welk wy van hem ontfangen hebben, tot dat punt worden getrokken, en al onze werken, raadpleegingen, en poogingen, weêr derwaarts worden gebracht, zo is 't zeker dat wy in 't leeven nooit zullen dwaalen, dewyl we het zeekerste en volmaakste beginzel hebben aangetroffen. Laat dan de Godloozen, de wraakvlamme waardig, verkeerdelyk redentwisten, die alles zich zelven, en niet aan deezen Oppermacht toeschryven. Wy zyn door een heiliger geloove verzekert, dat al-

les

les van een God komt, die door een eeuwig besluit heeft gebooden, dat ieder na zyn onveranderlyke wet zal werken, en onderscheide belooningen de goede en de kwaade zouden volgen.

LVII.

LVII. *ZINNEBEELD.*

Wie zou 't anders beweegen.

DIt groot beslag bleef stille staan,
Indien 't de wind niet om deê dryven.
Myn hert, met 't zondenpak belaân,
ô Heer! moet zonder leven blyven,
Zo gy 't niet door de wind opwekt,
Die uit de dood het leeven trekt.

'T IS alleenlyk door de kracht van de wind, dat het rad van de moolen omgaat, en kooren tot het gebruik der menschen word gemaald.

maald. Wie zou anders dit zwaar gewicht van wieken, door de wind opgeheeven, door de konst of hand konnen doen omdrajen? Veel minder zou den mensch, zo zwak van natuure, iets pryswaardigs konnen volbrengen, indien hy niet door 't aanblaazen van den heiligen Geest Gods tot den arbeid van de deugd wierd bewoogen. Daar is geen andere kragt, die den mensch, dat onbekwaame Schepsel van zich zelven, kan opwekken, om treffelyke dingen met een oprecht gemoed, en genoegzaame sterkte aan te grypen, en met een gelukkige uitkomst te volbrengen. Hierom bedriegen ze zich, die gelooven niets hunne krachten en verstand te boven te gaan; en bevinden eindelyk tot hun schade, dat hunne raadslaagen en onderneemingen elendig uitvallen, en niet door die heilige wind zyn bewoogen; waarom zy met een laat berouw en bekentenisse van hun zwakheit getroffen, hun toevlucht tot Godt moeten neemen, op dat hy hen met de onbegrypelyke macht, waar door hy de menschelyke dingen bestierd, en met zyn Goddelyke krachtdadige wind hunne gemoederen mag beweegen, die zonder dit geweldig vermogen onbeweegelyk, en onnut ter neder leggen.

LVIII. *ZINNEBEELD.*

Als den Hemel maar stryd.

HOe groot en machtig Oorlogsheld,
En heierkrachten in het veld,
Zich tegen uwe onmacht stellen.
Grypt moed: als God maar voor u is,
Uw' overwinning is gewis,
Hy zal ze met zyn blixem vellen.

DAar was by de laatste Romeinen een Christen Legioen, 't welk zy het *Blixemende* noemden; omdat het, ten tyde, wan-

neer de Hunnen en Vandalen met een zeer magtig heir Italien hadden vervult, door ſmeekingen en gebeeden tot God uitgeſtort, verworven had, dat hy den Vyand door blixemen en zware ſlagregens had verſlaagen, en uit het land gedreeven. Waar uit blykt, dat de ſtoutſte handen der Krygslieden, en de ſterkſte en geoeffenſte Krygsbenden, zonder de hand Gods, en in weerwil des hemels niets konnen uitvoeren: niettegenſtaande al 't geen tot het voeren des oorlogs behoord in overvloed tegenwoordig is, en zodanige ſchikkingen zyn genomen, dat men zig een zekere overwinninge belooft. 't Is Godt die alles beſtierd: de machtigſte Koningen, vermeeten op hun macht, ter neder werpt: Ryken omkeert: de zwakſte en elendigſte volkeren tot den hoogſten trap van eer verheft: op dat ze de krachten van de Goddelyke macht onderworpen, de vyanden tot ſchrik, en zich zelfs tot een waardigen roem zouden zyn. Laat dan de moed niet bezwyken, wanneer u, onbereid en van alle hulpe ontzet, een ontelbaare menigte vyandelyke troupen omringen, en u en de uwen te vuur en te zwaart met de uiterſte verwoeſtinge dreigen. Want dit woeden zal ſtil ſtaan, en den gewapenden in zyn eigen verderf ſtorten, als *den hemel maar met u ſtryd.* Godt zal u zaak gunſtelyk aannemen. En gy, die uwe groote inbeeldinge verheft, en u in weêrwil des hemels de overwinninge belooft, wacht een weinig, tot dat de kracht van dat Opper-Weezen, uw ſtoutheit en waan met den wreekenden blixem kaſtyt, en de hemelen zelfs tot u verderf zal gebieden te oorlogen.

LIX.

LIX. *ZINNEBEELD.*

Wat helpen deeze in myn afweezen?

WAt ſchrik dit vreeſlyk werktuig maakt,
Als 't met geen hand word aangeraakt,
Zo is het zonder kragt en leven.
't Bewerken ſtaat alleen aan Godt,
Hy richt en ſtierd het oorlogs lot:
Zyn hand moet d'overwinning geeven.

HEt Zinnebeeld, 't welk ik heb uitgeleid, was uit de Hiſtorien ontleent; maar om nader de zwakheit onzer krachten, in 't afwee-

zen van Gods hand, aan te toonen, zo moet men deze wapenen en krygs-toeruſtingen beſchouwen, die, hoewel van duurzaam yzer of metaal geſmeed en gegooten, nochtans onbeweegelyk leggen, en tot geen gebruik dienen, indien ze door de hulpe van 's menſchen hand niet worden geregeert. Zodanig zyn wy, als de rechterhand Gods zich van onze raadſlagen aftrekt: want dan helpt ons geen gewicht van ſterkte, noch uitneementheit van verſtand en oordeel. Het gebeurd immers dikwils, ja altyt, dat die deftige toeruſtinge, waar door de menſchen hun voornemen met een gewenſchte uitkomſt verhoopen te verheerlyken, tot ſchande en verwarringe van de bouwers van hun eigen geluk, door een ſtrydig en elendig gevolg, word verydelt. Deze ongelukken ervaaren de geenen in 't byzonder, die hunne zinnen door godloosheit latende vervoeren, den Godsdienſt verachten, en zich boven hunne kragten verheffende, eindelyk tot zulken elende vervallen, dat zy niet konnen volbrengen, 't geen reeds in haar vermogen was. En dit is de waarachtige oorzaak, waaromme veele hunne voorneemens met een ſchandige en overwachte uitkomſt beſmetten. Want als God 'er de hand niet toereikt, en de menſchelyke raadſlagen en kragten veracht, zo worden door de verwarringe veel dingen verwaarlooſt, die met kleinen arbeid hadden konnen worden volbragt; en de wraake Gods doet de ſchichten van hen, na hunne vyanden geworpen, om dezelve te verſlaan, te rug keeren; en hen zelfs verwonden.

LX,

LX. *ZINNEBEELD.*

Niet door zulken hulp.

GElyk een ſchip op woeſte baaren,
In zee geſlingert door de wind,
Geen hoop in touw of anker vind;
Maar hooger macht het moet bewaaren.
Zo keert in uw rampſpoedig lot,
Niet tot uw kracht; maar tot uw Godt.

HEt anker kan 't ſchip in de woeſte zee niet helpen, wanneer den hemel met een duiſtere wolk betoogen, in een woedend Tem-

peeſt, blixemd, donderd, met veel verſchrikkelyke ſtormwinden de zee beroerd, en 't ſchip zelf gints en herwaards geſlingert, van ſpriet en zeilen berooft, het ſpeeltuig van de winden is geworden. Wanneer de ſcheepslieden dan zien, dat ze *niet door zulken hulp* konnen behouden worden, neemenze, beevende van ſchrik, hun toevlucht tot een andere macht, en verzoeken, met de handen na den hemel geheven, de Goddelyke byſtand. Terwyl wy in dit leven, als in een open zee dryven, door veel gevallen van de fortuin ontroerd, zo laten wy onzen toevlucht niet tot het anker van onze deugd neemen, byzonderlyk niet als ons de ſtraffe van de rechtvaardige gramſchap Gods vervolgt. Wanneer hy zyn zekerheit beſt zal voorzien en bezorgen, die alle wereldſche hoope verworpen, en 't betrouwen op zyn krachten afgeleit hebbende, al zyn hoop in hem ſtelt, die niet onkundig van onze benauwdheeden, onze elenden, pynen, en krankheden, zo van ziel als lichaam, alleen kan wegneemen. Deze byſtand, is hen de tegenwoordigſte en de veiligſte, die door de baaren der menſchelyke ongevallen worden geſlingert: de andere, welke van de menſchen worden toegebracht, worden meeſt door 't geweld van deze baaren weggeſpoelt; en menigmaal tuſſchen de nyd en eigenbaat weêrhouden; waar door de elendigen meer worden belaaden als ontlaſt. Deze zyn ook niet beter, die wy van de kragten van ons lichaam en verſtand bekoomen, vermits ze

van

van natuure zwak, onmachtig, en door hun noodlot verhinderd, te gelyk met den verwaanden, die ze heeft uitgevonden, vervallen en nederſtorten.

LXI. *ZINNEBEELD.*

Verlaat het niet.

MYn hert verheven door Gods hand,
Door zuiv're liefdevlammen brand;
Maar wykt die kracht en geest van 't leven,
Door zondenschult; 't stort in een Meer
Van schanden, en elenden neêr;
Wat hert zou voor dien val niet beeven?

DEwyl God zo goed is, dat hy ons met zyn genade wil te hulpe komen, en door zyn onbegrypelyke macht bewaaren, zo hebben

ben wy alleenlyk dit van hem te verzoeken, *dat hy ons niet verlaate:* Onze ziel van hem bewaard, is als een brandend hert, door een liefdadige hand in de wolken geheven en vast gehouden; maar daar zich beneden een woest Meer vertoont, 't welk het zou uitblussen, indien 't nederviel. Wy branden door de gunste Gods en worden door zyn liefde ontsteeken; maar als hy ons verlaat, zo zal dit water en poel der elenden ons uitblussen; het woeden van de nyt ons verdrukken, en de onstantvastigheit van het geval, de vlam van onze bestendigheit en geduld verminderen. Maar God bewaard onze herten en gemoederen, en voed die hette waar door ze branden, indien wy tot de deugd en heiligheit ontsteeken, 't leven zuiver en gematigt doorbrengen. Doch als wy tot die schandige hovaardye vervallen, dat wy op ons eige krachten steunende, de macht van de Opperhand verachten, zo vallen wy elendig en rampzalig neder; en 't oude vuur uitgebluscht zynde, veroorzaakt onzen val een reeks van ongemakken: vermits uit de voorgaande deugden verdervelyke misdaden, en uit de volmaakte dapperheit, of een onbezonne vermeetentheit, of een schandige vreeze word gebooren. Willen wy dan de bestendigheit van eer, en de onstervelykheit van onze naam zoeken, zo laat ons voor al bekommert zyn, den Bestierder en Regeerder van 's menschen leven te bidden, dat hy ons gemoed in een gestadige heiligheit laat branden, op dat hy 't niet door onze zonden verlate, en door een rampzalige val uitblusse.

LXII. *ZINNEBEELD.*

Die mind, gevoeld, noch vreest.

O! heilzaam uur en blyde ſtond,
Dat ik door liefde Gods gewond,
Geen andere wonden heb te vreezen.
Hy ſchrikt voor ongeval noch nood,
Wiens liefde ſterker als de dood,
Na 't leven zal verheerlykt weezen.

'T IS bekend, dat de Herten, de Hinden met zulken brandenden liefde vervolgen, dat ze geen wonden achten, noch door eenige ge-

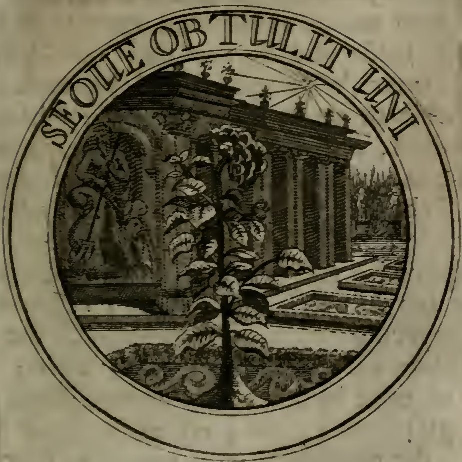
gevaren worden afgeſchrikt, hoewel ze geſtadig voor de liſt der Jaagers bloot geſteld, alle oogenblik in gevaar van 't leven zyn. Maar een geheel andere en grooter liefde gevoelen, de geenen, die, door een heilig vuur ontſteeken, God en onzen Verloſſer alleenlyk volgen en omhelzen: want, hoewel ze dagelyks door veel gevaaren en rampen worden beſtreeden, zo hangen ze nochtans, met het gemoed altyt ten hemel geheeven, hunnen Godt met zulken liefde aan, dat ze de grootſte wonden der ſmerte, noch de verdrietelykſte moeyelykheden des levens niet achten, maar door de Goddelyke tegenwoordigheit begenadigt, kloekmoediglyk den weg der Godtzaligheit vervolgen. Want de Goddelyke gunſt beneemt al 't gevoelen der ſmerte, en boezemt zyn minnaars dat kragtdadige vuur en vermogen in, waar door ze de elenden des lichaams, en alle aankomende gevaaren niet bezeffen, of kloekmoedelyk verachten. Dus kan ons niets kwaads, of eenige moeyelykheit overkomen, wanneer de Goddelyke liefde ons gemoed beweegt: want door deze liefdevlam worden de grootſte pynen verlicht, en de gevaaren en ſtormen der ongelukken veracht. Maar de geenen, die door dit vuur niet zyn aangeſteeken, gevoelen door de geringe tegenheden, en de moeyelykheden van de minſte ziekten, zodanigen ſmerte, dat ze gelooven de grootſte ſtraffe te lyden. 't Is dan zeker, dat het de grootſte pyne is, wanneer zich de Goddelyke liefde ontrekt: want zyn afweezen

ver-

veroorzaakt alle bitterheit en elenden, noch laat geen de minfte ruft in 't gemoed. Maar, ô gelukzaligen! door dit hemels vuur ontfteeken, waar door ze 't leven onzondig, en met een volkome Godzaligheit doorbrengen; en liever alle fmaadheden, verachtingen, ja zelfs de dood willen verdraagen, als te lyden dat deze zoete liefdensvlam in hen zou worden uitgeblufçht.

LXIII. *ZINNEBEELD.*

Ze bied zich eenen aan.

GOd wil uw hert en anders niet:
Maar dat je 't hem alleen aanbied.
't Geschenk is al te klein van waarde,
Voor 't loon der eeuw'ge zaligheit:
Te ſtrydig met de Godd'lykheit,
Dat wy 't nog deelen zoude aan d'aarde.

NIets heeft een Chriſten meer te betrachten, als dat hy zyn leven en werken alleenlyk voor Godt tracht aangenaam te maaken;

ken: want die Godt en menſch te gelyk zoekt te behaagen, ſtelt veeltyts den dienſt der menſchen, voor die van God. Eenen moeten wy ons herte aanbieden; maar het met geen andere verdeelen; vermits de Goddelyke liefde die verdeeltheit niet kan lyden, maar 't geheele herte begeerd. De Zonnebloem word boven de andere bloemen gepreezen, om dat ze zich alleenelyk na de Zonne keerd, en zulken liefde tot dit hemels licht heeft, dat ze, als 't aardſche verachtende, zich na de zelve omkeerd, en weggaande, volgt. Laat ons insgelyks ons herte ten Heemel richten, aan eenen Godt overgeeven, en zorgvuldig zyn, dat onze liefde alleen op hem mag zien; dat wy al onze werken tot verbreidinge van zyn glory aanleggen, en al 't geene ſchuwen, dat maar tegen zyn macht en regtvaardigſte wille ſchynt te ſtryden. Want het gemoed, door de liefde des waerelds afgetrokken, word gemeenlyk met een weêrzin tegen de hemelſche dingen ingenoomen, zoo dat het zich niet meer geduldig aan de Goddelyke wil onderwerpt; en eindelyk door de begeerlykheden der ydelheden word vervoerd. Want deze aardſche liefde is onverzettelyk, ongeduldig en vergramd, als een medevryer tegen den geene, die hem van haar en haare vermaakelykheden wil aftrekken, en beweegen zich geheel aan hem over te geeven. Deze bloem vermaand ons dan maar Eenen te dienen, en onder de

elen-

elenden der duisterniſſen, ſtryd tegen ons vleeſch, en de veelvuldige aanlokzelen des waerelds, ons alleenelyk tot Godt, ons eenig ligt en leeven te keeren en over te geven.

LXIV. ZINNEBEELD.

Zy zoekt u alleen.

DE naaldkompas, het Noorden kend,
Hoe gy ze keert, ze derwaards wend:
Hoe woeſt door 's waerelds zee gedreeven,
Door wind van voorſpoed of elend;
En hoe 't geluk zich keerd of wend,
God blyft de Noordſtar van myn leven.

NIets heeft meer kracht, om 't gemoed van de begeerlykheden der aardſche dingen af te trekken, of de wellusten des lichaams

te

te beteugelen, als de Goddelyke liefde; die, eens in 't gemoed gedaalt zynde, zich 't zelve t'eenemaal toeëigent, en onſcheidelyk verbind. Men weet dat de zeilſteen, aan een draad opgehangen, zich na 't Noorden wend, en weder derwaards keerd, al wierdze duizendmaal met de hand, na 't Ooſten, Zuiden, of 't Weſten gedraait. 't Is insgelyks met de Goddelyke liefde, indien wy 'er door ontſteeken zyn, zo doet ze ons in alle benauwtheden en elenden alleenlyk onzen toevlucht tot Godt neemen: in voorſpoet op hem zien, alleen aanhangen, en in al onze werken enkelyk zyn eere betragten. En, hoewel wy van de eene kant door de rampen tot ongeduld worden aangedreeven, van de andere kant door de beſpottingen der menſchen, om onze Godzaligheit, worden belagt: van die tot de wellusten, van deze tot gramſchap, haat, en begeerlykheit aangezet, nochtans word ons hert, door een heiliger vuur bewoogen, niet van God afgetrokken; op wien wy alleen onze gedachten en oogen ſlaan, en hem gewillig en met blydſchap volgen. De verdervelyke ſchaamte, door de liſt en boosheit der godloozen voortgebracht, zal zodanig een gemoed niet van den oprechten Godsdienſt en heiligheit afwenden; geen ſchadelyke vreeze, veeltyt met haar vriendienne de halſtarrigheit vergezelſchapt, zal 't 'er niet van verwyderen: noch de laſter-benamingen van bygeloovigen, huichelaars, geveinsden, en zotten, welke de waereldlingen de vroomen gewoon zyn te geeven, zullen

zyn yver en Godsdienſtigheit niet verhinderen. Keert dit hert zo je wilt, 't zal altyt weêr tot zyn God keeren; en op dit heilzaam licht en Noordſtarre ziende, zal 't door de verlokzelen des waerelds na den blinkenden rykdom, noch na de zondige welluſten der Godloozen, niet omzien.

LXV. ZINNEBEELD.

Ik zal gaan daar je my heenen ſtiert.

MYn herte weeſt altyt bereid
Te gaan, daar God u heenen leid;
Zo heb je voor geen val te vreezen:
Al ſtiert hy u door vreugd of pyn,
't Zal altyt t'uwen beſte zyn,
En 't eind' zal 's hemels vreugde weezen.

't IS zeker dat de geenen, die zich met een volkome oprechtigheit des gemoeds aan God hebben toegeheiligt, van alle verderf en on-

ondergang zyn bevryd: om dat Godt den menſch met zulken liefde, voorzienigheit, en zorge leid, dat hy hem, als by den toom gaande, beſtierd, en gevallen zynde, de dood ontrukt. Zo dat een heilig gemoed weet, alleenlyk te moeten betrachten, dat het enkelyk zyn Beſtierder gewillig volge, en met geen tegenheit moet gaan, verwaards die Opperhand hen leid en ſtierd. Dit is de ſchoonſte en heiligſte gehoorzaamheit, waar door hy niets zal poogen te beginnen of uit te voeren, als na dat hy de Goddelyke goedkeuringe, de rechtvaardigſte beſtierſter aller dingen, zal hebben onderzocht, en raad gevraagt. En, hoewel zich veel begeerten aanbieden, waar door de gezontheit des lichaams, en de blydſchap des gemoeds kan behouden worden, zo zal hy 'er zich gewillig van onthouden, wanneer hy niet verneemt, dat hy 'er door de hand Gods toe getrokken word, en niet voortgaan, voor dat het die hoogſte wil zal geboden hebben. Als deze beſtemden tyt met onze neigingen te zamen komt, zo gaan we vrolyk en veilig, verheerlyken 't begonne werk met een gelukkige uitkomſt, en uit de minſte dingen, anderzints van de menſchen verworpen, word ons groote oorzaak van blydſchap gebooren, welkers onverwachtheit en vergenoegen ons als onbegrypelyk is, en door de reden niet kan worden ontdekt. Doch, indien God, niet onkundig van de verdorventheit onzer hertstochten, ons niet toelaat, uit te voeren, en te volbrengen, 't geen wy met zulken brandenden liefde

na-

najagen; maar in tegendeel heeft besloten, om ons door rampen, elenden, en moeyelykheden te leiden; zo laaten wy ons met geduld en gehoorzaamheit wapenen, op dat wy onzen Bestierder niet onwillig en zuchtende volgen.

LXVI. *ZINNEBEELD.*

Ik word door uwe wind gedreeven.

Het schip komt nooit de haven uit,
Als door de gunst der wind gedreeven.
Wie twyffelt aan Gods vast besluit,
In al 't bedryf van 's menschen leven?
Geen macht verhaast, geen sterv'ling stuit
Die Wet, van eeuwigheit gegeeven.

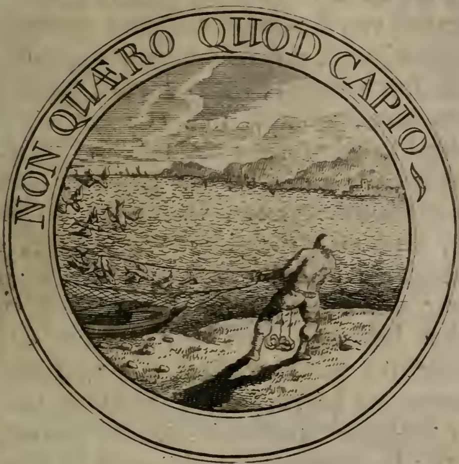
Veele hebben gelooft dat het besluit, eens van God vastgestelt, door den raad der menschen voorgekomen en vernietigt, of door

door onvoorzichtigheit verhaaſt, en te ontydig kon worden voortgeſtuwt. Maar my heeft altyt goed gedagt deze noodſchikkingsbeſluit by een ſchip te vergelyken, 't welk in de haven een voorſpoedige wind verwagt; en, wanneer die begind te waajen, gewillig word bewoogen, en dan door geen oorzaak word verhinderd, om de voorgenome reize te voltrekken. Het kon immers zyn voorneemen niet werkſtellig maaken, als door 't waajen van die gunſtige en voorſpoedige wind, zodanig dat het de tyt van 't vertrek geen uur of ſtond voor deze wind kon voorkoomen, noch het verlangen der reizigers voldoen. Zo zul je ook de noodſchikkinge van de Goddelyke voorzienigheit geen oogenblik voorkomen, hoewel je met uw voorzichtig en ſchrander oordeel den Hemel zelf derft trotzen, of dat Opperbeſluit door onvoorzichtigheit en wanhoop tracht te ſchenden. En, hoewel wy dikwils zien dat 'er veele, of door te grooten ſtoutheit, of wanhoop, hun dood hebben veroorzaakt, zo kan men nochtans niet zeggen, dat ze dezelve door hun toedoen hebben konnen verhaaſten, dewyl Godt hen van hunne zonden en misdaden eerſt had verlaaten, op dat ze door de dood zouden worden weggenomen. Maar die God wil bewaaren, deeld hy de genade meê, dat ze in heiligheit en Chriſtelyke vreeze de Goddelyke Majeſteit volgende, door geen ſchandelyke onbezonnenheit en ſtoutheit zyn beſluit tergen, of door de uitterſte wanhoop beſtryden. Maar wy zyn niet be-

vreest voor onze dood of leven, dewyl wy gelooven, van alle eeuwigheit van God uitverkooren en geschikt te zyn, om door de gunst zyner genade onze levensreize te vervolgen, en gewillig en van zelfs te dryven, werwaarts die heilige wind ons zal voeren.

LXVII. *ZINNEBEELD.*

Ik zoek niet, dat ik vang.

HY zocht niet, dat hy vangt in 't net;
Verkryg je niet door uw gebedt,
De hoop en wenſch van uw verlangen;
Godt weet wat beſt voor uw gemoed
Is: doet u voor het waerelds goed,
Zomtyts een hemelſchat ontfangen.

GOd, de goedheit zelfs, bemint den menſch, die zynen naame vreeſt, zodanig, dat hy hem niet alleen de goederen mededeeld, welke

hy door zyn gebeeden begeert, maar die zyn wenſch en verlangen verre te boven gaan. Dit Zinnebeeld van de vliegende Viſſchen in Indiën, uit de lucht in 't net vallende, drukt ons de kracht van dit onderwerp niet genoegzaam uit; maar toont ons nochtans overvloedig aan, hoe de ſtervelingen, voor de aardſche gelukken bekommert, veeltyts met een grooter geluk van den Hemel worden begunſtigt. Ik zie een Viſſcher, begeerig na de gemeene vangſt: doch terſtont over een waardiger vangſt verbleid, en door de ongewoone gedaante, en de uitneemende ſmaak dezer viſſchen, zich een grooter winſt belooven. Maar wy elendigen worden bedroeft, en verflaauwen in den Godsdienſt, wanneer Godt niet terſtond onze verlangens te hulpe komt, en als tot een loon onzer heiligheit toeſtaat, 't geen wy door menſchelyke hoop en aardſche begeerlykheden zogten. Doch als hy ons die zo zeer begeerde vermakelykheden weigert, zo geeft hy ons wel haaſt een veel grooter belooninge der hemelſche goederen, en oeffend ons door rampen en elenden, op dat wy ons opgeblaaze en hovaardige gemoed vernederen, en tot de kenniſſe van ons zelven zouden komen: hy verſlaat ons ook door ſmerten en tegenſpoeden, op dat hy ons, in 't ſtof nederleggende, na 't beproeven van onze ſtantvaſtigheit en betrouwen op hem, te hooger zou verheffen. Dus vangen wy gelukkig, 't geen wy niet zochten: en, terwyl wy door de waereldſche begeerlykheden worden vermoeid, zo verrykt ons Godt met heili-

liger geſchenken. Ondertuſſchen voegt hy door zyn onbegrypelyke barmhertigheit dikwils de hemelſche by de aardſche geſchenken; byzonderlyk, wanneer wy, al 't geen we verzoeken, zynen wil en behaagen onderwerpen, en enkelyk betrachten, dat al onze werken alleen op de verbreidinge van zyn glorie zien.

LXVIII. *ZINNEBEELD.*

Zy zullen den onvervaarden ſlaan.

GEen ſterk Kaſteel zo vaſt en pal,
Voor 't oorlogsvuur en ongeval,
Als 't vroom gemoed, door God zal weezen.
Die zich aan deze ſtarkte houd,
En op dien vaſten Rotsſteen bouwt,
Heeft voor geweld, noch val, te vreezen.

DIt is de heerlykſte Triumph der Godde-lyke liefde, dat het gemoed met de zelve ontſteeken, al de gevaaren des werelds veracht,

acht, en zo wel de vyanden van binnen als van buiten met een kloekmoedige bestendigheit wederstaat, zo dat hunne geweldigste aanvallen altyt den onvervaarden treffen. Even als een Kasteel, van de hardste steenen gebouwt, geenzints door de hevigste kanonschooten word verbrooken, en de gloejende kogels te vergeefs hun krachten op dit zwaar gebouw verspillen. Noch bestendiger wederstaat dit gemoed de openbaare en heimelyke aanvechtingen zyner vyanden; en, hoewel 't veeltyts door zwaare beweegingen met het verderf word gedreigt, zo vernieuwt dit nochtans zyn kragten, en 't word door deze heerlyke blydschap herstelt, dat het door de gestadige liefde tot God die treffelyke overwinninge des geloofs zal verwerven, dat het den haat, noch de bespringingen zyner vyanden, niet meer zal vreezen noch achten. Is dit niet de grootste troost voor een Christen, te leiden, en niet te bezwyken; verslaagen, en niet geschonden; aangetast, en niet overwonnen; gewond, en door geen pyne verslaagen te worden? En dat meer is, te weeten, dat hem dit alles van de genadige God toekomt, die door zyn krachtdadige hand, al 't geweld der smerte doet ophouden; al de bitterheit der rampen wegneemt? en de toegezonde straffe zodanig verzacht, dat hy al de hevigste stormen en bespringingen met een onvertzaagt gemoed wederstaat? Maar 't gemoed komt tot deze sterkte, en betrachtinge van deze treffelyke leerstukken van 't geduld, wanneer 't Godt door

ver-

verſcheide zoorten van elenden oeffent; gelyk een konſtenaar, die na 't voltoojen van zyn werk, 't zelve met ruwe handen aantaſt en ſchud, om te onderſtaan of 't duurzaam tot zyn gebruik is, en dit bevonden hebbende, 't zelve te dierbaarder acht en bewaard. Ik zou hier gevoegelyk de Fabel van Jaſon konnen aanhaalen, die met zo veel wreede dieren moeſt ſtryden, voor dat hy 't Gulde Vlies tot belooninge zyner overwinninge bekwam, en tot lof zyner uitneemende ſterkte en dapperheit wegdroeg.

LXIX. *ZINNEBEELD.*

Op beweegelyke bollen gevest.

HOewel dit Spits op bollen ſtaat,
Geen ſtorm of wind het nederſlaat.
Noch vaſter ſtaan Gods lievelingen,
Op 't ſlibb'rig pad der ydelheit,
En heffen zich na d'eeuwigheit,
Om eens ten Hemel in te dringen.

ONder al de uitneemende weldaden, welke de Goddelyke liefde, 't menſchelyk geſlagt toebrengt, word deze onder de eerſte ge-

gesteld, dat de geenen, die 'er door ontsteeken worden, in deze gevaarlyke en slibberige waereld, bestendig blyven staan, en met zoo veel zwarmen van kwaad gezelschap omringt, niet van de Godzaligheit worden afgetrokken; noch met geen groove zonden van onregtvaardigheit of onzuiverheit besmet. Zy zyn de Grafnaalden gelyk, die op ronde bollen steunen, en op de beweegelykheit zelf gevest, niet bezwykt, of nederstort, hoewel ze voor de ongevallen, en 't woeden der winden, is bloot gesteld. Want ze is zo konstig opgerecht, en steunt zo eenparig met zyn groote zwaarte op de bollen, dat ze door geen tempeest geschud of verbrooken kan worden. Insgelyks, een gemoed door een oprechte liefde Gods ontsteeken, word door de noodzakelyken ommegang met de Godloozen niet besmet: noch zodanigen mensch word door de heerschende zonden niet verwonnen, of van den weg der rechtvaardigheit afgetrokken, al komen hem alderlei slag van Tempeesten overvallen. Want, terwyl alles word ontroerd, en de waereld, daar wy in leeven, zelf door zyn gedurige onbestendigheit afneemt, maakt hy zich, alleen onder de algemeene ontroeringe en wisselvalligheden der aardsche dingen, bestendig, en staat te vaster, hoe schielyker en geweldiger deze nietige aardsche dingen worden beroerd: want dit is de kragt der Goddelyke genade, dat hy de voettreden der Godzaligen bevestigt, wanneer alle dingen door een droevigen val in 't verderf storten.

Hier

Hier door verheft God het werk van zyn Glorie, dewyl hy onder zo veel ſtervelingen, die door hunne verfoejelyke zonden verblind tot alle misdaaden vervallen, nochtans de zynen heeft, dewelke met een oprecht geloove op hem betrouwende, en de misdaden verfoejende, vaſt en onbeweegelyk blyven, en niet door den ommegang met de zondaren, noch door de verlokzelen des waerelds beſmet, van de Goddelyke liefde worden afgetrokken.

LXX. *ZINNEBEELD.*

Van een licht.

HEt schoone ligt van heiligheit,
Dat doet alle andere deugden praalen;
Maar dooft dit licht zyn heldere straalen,
Ze leggen in de duisterheit.
ô Licht! wilt my dan niet begeeven,
Je licht alleen na 't eeuwig leven.

NU kom ik tot de voortreffelykste van alle deugden, waar door de andere worden verheerlykt, en zich door hun heldere ligt pryze-

zelyk maaken. Te weeten, de oprechte en ongeſchonde heiligheit, de eerſte en de waarachtige meeſtreſte aller deugden: want zy is 't, die dezelve altemaal beweegt en aanmoedigt, dat ze tot het uitvoeren van treffelyke dingen, met een heiligen yver bezielt, bekwaam zyn. Want gelyk een kaars, lichtende in een kamer met veel ſpiegels verçiert, aan ieder der zelve zyn licht mededeeld, en door zyn licht ſchynende maakt; zo deeld ook de heiligheit al de andere deugden zyn ſchoonheit meê, op dat ze met meer luiſter zouden blinken. Want zonder deze is de ſtantvaſtigheit vernietigt, ontaard, en veranderd in dwaaze ſtoutheit, of verwarde halſtarrigheit: de vrindſchap in een doodelyken haat, of dwaaze liefde: de mildadigheit, in verkwiſting of ſchandelyke gierigheit: de rechtvaardigheit word door te veel toelaatinge bedorven, of maakt zich gehaat door de wreetheit. Want hoe zullen de geenen de rechtvaardigheit wel oeffenen, die haaren oorſprong niet kennen, of onbeſchaamdelyk verachten? Wat zullen ze zich met de waarachtige beſtendigheit des gemoeds en dapperheit beroemen, die de hemelſche Oppermagt niet hebben aangedaan? Wat zouden ze hun evennaaſten een oprechte liefde toedraagen, die de goedertierentheit Godts beſpotten? Maar de waarachtige heiligheit beſtaat in de oprechtigheit des herte, en verlieſt de uitneementheit hunner waardigheit, wanneer ze met de zorgvuldige bygeloovigheit, of het uitwendig momaanzicht van een

ydele Godsdienſt word bedekt. Godt is medogend, en, niet onkundig van onze zwakheit zynde, eiſcht hy niet van ons als een opregt herte, op dat wy in zyn dienſt en 't geloove volhardende, met een vaſte hoope den prys en loon zyner genade mogen verwachten, welke onzen Verloſſer Jezus Chriſtus ons door zyn dood heeft bereid en verworven, die, na dat hy met zyn bloed de rechtvaardige gramſchap Gods heeft voldaan, onze ydele verdienſten heeft weg genomen, door dewelke wy, of door vaſten, of plegtelyke pynigingen, en ander ſlag van kaſtydingen, tot quellinge des lichaams uitgevonden, het Koningryke der hemelen geenzints verwerven.

LXXI. *ZINNEBEELD.*

Ze beveſtigt, en verçiert.

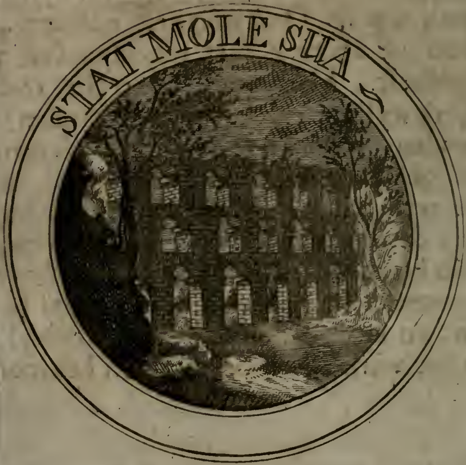
BOuwt uwe zwakke en teere jeugd
Op 't vaſte grondſlag van de deugd.
Gods kragt zal haar gemoed omringen:
Geen ſtorm van zond' en ydelheit,
Die 't zwak gemoed hier meeſt beſtreid,
Kan door die ſterke Veſten dringen.

MEn moet de Jeugd in hare tedere jaaren in de Deugd en Godzaligheit onderwyzen, op dat ze, op dit onwrikbare fondament

ſteunende, het overige van hun leven in een beſtendig geluk moogen doorbrengen, en de vruchten der Glorie draagen, dewelke hen met een vaſte ſterkte, en 't ſchoonſte verçierſel mag omvangen. Een ſterkte, met een zandig bolwerk omringt, vereiſcht, om de heimelyke en openbaare beſpringingen der vyanden, ſtormen en tempeeſten te wederſtaan, fundamenten van harde ſteenen gebouwt, die de zwakheit der grond te hulpe komen, en door hun geduurzaamheit, de beſtendigheit by de ſchoonheit voegen. Van gelyke, terwyl wy uit de kranke zamenſtellinge van ons ligchaam groot worden, en in onze zwakheit opwaſſen, zo moeten wy in de eerſte jaaren onzes levens, met zodanige fundamenten onderſteunt en verſterkt worden, op dat wy de ſtryden en lagen van alle vyanden, en de wiszelvalligheden van 't geluk, met een eenparig herte verduuren, en met die ſchoonſte zielenruſt verſterkt, de ſmerte der rampen, noch de ſchrik der gevaaren mogen gevoelen. Ik heb gezegt, dat men de Jeugd in de eerſte en tedere jaaren de deugd en Godzaligheit moet indrukken: want die gelooven het alleen de plicht der afgeleefde Ouden te zyn, hun toevlucht tot de Godzaligheit te neemen, om in die zwakken ouderdom, en uitterſte levenstyt, met een te laat berouw, 't gemoed te parſſen, die ſchynen het noodloot niet te kennen, dat over alle jaaren hangt, en zo wel de jongelingen, als de afgeleefden, wegſleept. Men moet ook na de geenen niet hooren, die de oeffe-
nin-

ninge der Godtzaligheit te hard en moeyelyk denken te zyn, en vaſt ſtellen dat ze 't menſchelyk gemoed niet als met droevige en vreezende gedachten voed; en verwyten de geenen, die de Godtzaligheit oeffenen, dat ze meer als anderen met tegenſpoeden worden geſtraft. Maar (om de eerſte over te ſlaan, dewyl 'er elders van is geſproken) zelf de elenden, hoe hard ze ook zyn, dienen, om de heiligheit te verſterken, altyt door de uitkomſt verheerlykt. Want het is geen zwaare ſtraffe, dat den menſch door tydelyke elenden worden bezogt; gelyk 't ook geen groot geluk is de waereldſche goederen in overvloed te genieten, en in welluſten te leeven; dewyl het einde het werk alleen beveſtigt en bekroont.

LXXII. *ZINNEBEELD.*

Het ſtaat door zyn gewicht.

DIt werk op Roomſche wys geſtigt,
Hoe vaſt het ſtaat door zyn gewigt,
Heeft door de tyt zyn val te vreezen.
De deugd word ſtarker door de tyt,
Ze groeit door ongeval en ſtryd,
En zal hier na verheerlykt weezen.

WYders, die de eerſte jaaren van hun leven aan de heilighcit opofferen, en, met deze eerſte deugd gevoed, opwaſſen, zullen in

in 't vervolg van ryper jaaren in groote eere zyn, en hun leven met een onwrikbare bestendigheit en glans van Godzaligheit doorbrengen. Noch zien we, en verwonderen ons over de oude gebouwen der Romeinen, met groote steenen opgeregt, die noch heel en ongeschonden, door zo veel rampen en ongevallen der jaargetyden, niet geschud noch verbroken zyn. Gelyk die verwonderlyke brugge, met drie boogen boven malkanderen verheerlykt, welke zy over 't Gardiaansche Meer hebben gemaakt, om tot een waterleidinge, tusschen twee van een gescheide bergen, te dienen. Doch deze, en al de overige werken der Romeinen, zullen eindelyk door de tyt verzwakt en vernietigt worden; maar een gemoed, aan de heiligheit overgegeeven, zal door geen ongemakken der jaargetyden worden verbroken; maar door zyn gewicht blyven staan, en de tyt verduuren. Den Godzaaligen zal zyn leeven, door 't uitvoeren van treffelyke werken, aanzienelyk maaken; en wat hy ter hand neemt, zal hy met een loffelyke uitkomst verheerlyken; dewyl hy zich niet door onbezonnenheit verheeven, maar zyn deugden op den vasten grondslag van heiligheit heeft gebouwt. Doch hier word een Godzaligheit vereischt, die heilig, zuiver van misdaaden, en enkelyk op den dienst van God, en gevolgelyk op de liefde van zyn evennaasten ziet. Want de geveinsde Godzaligheit, welke zich op de uitwendige beeltenis van opregtigheit en deugd verheft, en van binnen met hovaardye, haat

en nyd brand, ſtort lichtelyk neder, en vergaat door de heimelyke raadſlaagen van gierigheit, wreetheit, eerzucht, en wat deze inwendige verdorventheit hem kan inboezemen. Dit zwaare gebouw der Romeinen beſtaat, door zyn gewigt en wel gewrogte werk, tot in onze tyt. Maar 't geen deze vierkante ſteenen in dit gebouw zyn, is de oprechtigheit en zuiverheit in de Godzaligheit, welke dezelve beſtendig en ſchoon doet uitblinken.

LXXIII. *ZINNEBEELD.*

Hoe hooger , hoe verder.

HY ziet geen lift of vuil van zonden,
Die flegts aan de aard' is vaft gebonden,
En word 'er licht'lyk door verraft.
Maar een gemoed , tot God geheven,
Ontdekt der zonden flingze wegen,
En houd zich aan zyn Schepper vaft.

IK ben gewoon die menfchen , dewelke God met een onderworpe en oprechte Godzaligheit aanhangen , by die fpitzen of wachttoor-

toornen te gelyken, welke op een verheeven berg gestelt, tot bewaaringe der landen dienen, die, hoe hooger opgeheeven, te verder voor het gezicht der bewaakers, het omgeleege land, en de aannaderende vyanden ontdekken. Want hoe meer een ziel, niet van den hemel verwyderd, zich tot God begeeft, des te beter en te verder ziet hy rondom over deze laage aarde, en kend het groot getal der in zwang gaande zonden, en laagen der vyanden, waar van deze aarde zo overvloedig is. Dan ziet en verfoeit hy, door de genade Gods verheeven, de menigte der misdaaden, welke de menschen op der aarde begaan: en kend zich 't veiligst en gelukkigst, dat hy door de gunste Gods van naby word bewaard. Tot dezen trap van heiligheit en geloove, zal den oprechten verheeven worden, waar door hy van Godt als ten hemel gevoerd, en met zyn liefdevlam de oogen geopent, de listen, bedrog en laagen der aarde, klaarlyk zal onderscheiden. Maar die door zyn eigen verstand en oordeel denkt bekwaam te zyn, om al de spitzen en toppen der bergen af te meeten, en de waerelds gevaaren te ontdekken, word altyd door zyn dwaaze inbeeldingen bespot, en in de diepte nedergestort, zonder 't minste gedeelte van zyn rampen te zien, waar in hy bedolven leid. Te vergeefs tracht hy hier van verre te ontdekken de strikken, die hem gespannen worden, dewyl hy, aan zyn ydelheit gebonden, ter aarde leid: want deze gevaaren worden niet bespeurd als van de geenen, die hoo-

hooger geplaatſt, en haaren heemel naby, deze ondermaanſche dingen, met een klaarder en heiliger gezicht beſchouwen.

LXXIV. *ZINNEBEELD.*

Als dit maar alleen mag overblyven.

EEn opgezwolle Watervloed,
Die kan den Landman, Vee, en goed,
Ontrooven, en Godsdienſt Tempels ſchenden.
Al moeſt het altemaal vergaan,
Laat God dit ſchoon gebouw maar ſtaan,
Zo trooſt ik my in deez' elenden.

WAnneer men de uitneemende nuttigheit en voordeelen der heiligheit van naby beſchouwt, is 'er dan wel iets voortreffelyker om

om te hoopen of te begeeren, als dat ze *alleenlyk mag overblyven*, die ons in den Godsdienst onderhoud, en met Godt zelf vereenigt? 't Verlies van alle andere dingen moet van ons licht, en met een eenpaarig gemoed gedraagen worden: deze alleen moeten wy, wanneer ze uit onze landstreeke is geweeken, met een gestadige droefheit en traanen zoeken, dewyl wy 'er al onze kragt en çieraad door hebben verlooren. Heel schadelyk is de Rivier, welke, door veel toevloeden zich boven de stranden verheffende, de Landen en Steden verderft; maar dan word de schade te recht met traanen der bewoonders beschreit, wanneer dit Tempeest zelf de heilige Tempelen dreigt, en de Godgeweide muuren en plaatzen verwoest. Ik spreek niet van die uitwendige gedaante der Kerke, door 't steenen gebouw aanzienelyk, en door verscheide gewoonelyke plegtigheden ingeweid, welke 's menschen oogen tot zyn ydele muuren, of 't versierzel der Altaren trekt; maar ik versta dien Tempel die in ons gemoed bestaat, en den mensch door 't geloove, oprechtigheit, en heilige offerhande, aan zyn God verbind; op dat hy, in zyn dienst volhardende, eindelyk als een waardig gedeelte, de triumpheerende Kerke in den hemel mag worden ingelyft. Dezen Tempel zal bestaan, wanneer de andere met al haar pomp en pragt in 't verderf nederstorten: want ze is inwendig en in de gemoederen der menschen bevestigt, die hy de waarheit van zyn woord heeft bekend gemaakt; maar ze is niet zoo vast aan

eene

eene plaats gebonden, dat ze niet verbragt zou konnen worden: dewyl God, door onze misdaden en overtreedingen vergramt, ons dikwils dit heilige Woord ontrekt, en andere dezen ſchat toebrengt en betrouwt. Hierom moeten wy hem met vuurige gebeden ſmeeken, dat hy de zuiverheit zyner Kerke onder ons wil bewaaren, en ons in een oprecht geloove ſtaande houden; dewyl 'er niets aan ons geluk ontbreekt, zoo lang als dit alleen maar overig blyft.

LXXV. *ZINNEBEELD.*

De inwendige behaagen.

PYnappels zyn van binnen ſchoon,
Van buiten is geen glans of toon.
Of vroomen niet veel luiſter geeven,
Om dat de ſchyn het oog verleid;
Zoo word de deugd, van nederigheit
Beglanſt, ten heemel opgeheeven.

INdien 'er eenige ſmette word gevonden, welke de zuiverheit onzer heiligheit bevlekt, zo is 't dat uitwendige momaangezicht, waar

 door

door den mensch, al 't geen hy omtrent den Godtsdienst doet, tot een enkele praal en Toneelvertooning tragt te brengen: want die zich alleen op den uitwendigen glans van heiligheit beroemen, hebben 'er de inwendige kragt van verlooren. Veel menschen schynen uitneemende door de beeltenis van de uitwendige deugd en godsdienst; maar de inwendige deugd doorbreekende, blykt al 't geen ze zoo deftig voor de oogen hadden doen blinken, geblanket te zyn. Dit zal eens geschieden: want den wreekenden God, die alleen 't inwendige bemind, en een gruwel van alle geveinstheit heeft, zal eindelyk dit momgezicht afrukken, en deze werken der duisternisse voor 't oog des waerelds bloot stellen. En waarlyk, dien Koning, dewelke begeerde dat men hem zo veel Zopyres zou geven, als 'er grainen in een Pynappel waren, wenschten een heerlyke en waardige zaak, vermits hy den overvloed der goede dingen, met de schoonheit der inwendige deugd wilde vereenigen. Want hy zag het uitwendige van dezen Appel niet aan, als zynde een dikke en onaangenaame schors; maar alleen de zoetigheit van de inwendige kernen, veel meer als de andere Appelen te achten. Hierom is het, dat een voorzichtig man van niemant na 't gelaat en gedaante moet oordeelen, vermits het harde, en ongevallige in 't oog, veeltyts iets dierbaars in zich besluit, en in tegendeel het bekoorlyke van buiten, van binnen vol gebreeken gevonden word, en den betrouwer schandelyk bedriegt; dewyl hy

hy 't heel anders bevind, als 't hem toeſcheen. Dit moet men niet alleen in 't ſtuk van Godzaligheit, maar in alle andere dingen in acht neemen, in dewelke gemeenlyk de geenen, die zich door geen uitwendig ſchoon aangenaam gemaakt, en met een ſlegt begin, en onbevallige ſchreeden, na de deugd hadden geſtreeft, zich ten einde toe in de ongeſchonden roem der zelve hebben ſtaande gehouden; gelyk in tegendeel de geenen eindelyk ſchandelyk het momgewaad hebben verlooren, waar meê ze zich hadden gedekt, om de menſchen met valſche verdichtzelen en ſchyn te bedriegen. Maar my aangaande, indien dit bevallig en uitwendig bekoorlyk myner werken my niet aanzienelyk maaken, zo zullen my die inwendige gaven, in de eenvoudigheit en oprechtigheit myns gemoeds beſtaande, alleenleenlyk ſtrekken, om God met een zuivere eerbiedigheit, myn naaſten met een volkome liefde te dienen, en myn waereldſche daaden en werken met een dapper herte te volbrengen, zonder met de ſchaduwen der dingen, of de vermommingen des waerelds te ſpeelen.

LXXVI. *ZINNEBEELD.*

Zo vervallen de uitwendige dingen.

PAleize en Tempels deftigheit,
Met al wat 't oog hier kan beſchouwen,
Vergaat door 't knaagen van de tyt.
'k Moet dan een and'ren Tempel bouwen,
Van vaſter ſtand in myn gemoed,
Op 't fundament van Jeſus bloed.

HOewel den grooten en goedertieren God dikwils lang toelaat dat de menſchen met de ſchyn van heiligheit en deugd ſpeelen, zo ver-

verbreekt hy eindelyk al deze vermommingen. Te vergeefs zoekt men lof en eer door een uitwendigen Godtsdienſt, en door geveinsde vriendſchap, voor oprecht en vroom gehouden te worden: want die 't binnenſte van ons hert en gedachten doorgrond, wil niets verborgen laten blyven, en toont met zyn wrekende ſtraffe, waar mede hy de zodanigen bezoekt, dat hem deze uitwendige bedriegeryen mishaagen. Hy boud op het onbeſtendige, welke ſteunt, en roemt, op de luiſter, en het ſieraat der uitwendige dingen, waar meê een Godtsdienſt word opgepronkt; dewyl zelf de Tempelen door de ongemakken van de lucht, 't woeden der vyanden, of door de tyt worden geſchonden, en zo veel Altaren, met menigvuldige Kerkçieraden verheerlykt, met dezelve te gronde zyn nedergeworpen: want de Geeſt Gods bouwd zyn dienſt niet op die uitwendige muuren, of groot getal van plegtelykheden; maar op de herten der menſchen, en houd de geenen ſtaande, die hem met heiligheit en onderwerpinge dienen, dat ze door geen zwaare tyden, noch 't geweld der Tempeeſten, worden nedergeworpen. Maar al de uitwendige vervallen, gelyk de oude hoogverheeve Tempelen en Paleizen, door de tyt in hun puin nederzinken, zodanig dat 'er dikwils voor de nakomelingen geen 't minſte markteken van hunne ſtandplaatzen overblyft. Laat ons dan geen Tempelen of gedenktekenen bouwen, die eindelyk voor de ſlag van 't noodlot moeten wyken, te gronde gaan, en door hun puin, en aarde bedekt, tot een deerlyk

 ſchouw-

ſchouwſpel van de broosheit der menſchelyke dingen verſtrekken; maar laat ons zodanige Tempelen in ons herte bouwen, die vervult van den heiligen Geeſt, Gode een aangename offerhande onzes gemoeds doen, en door een oprechten dienſt, zuiver geloove, met eeuwige en heilige cieraden, hun beſtendigheit en geduurzaamheit mogen beveſtigen.

LXXVII. *ZINNEBEELD.*

Ze is schadelyk en voordeelig.

HEt pit der Perzik is gezond;
Maar 't buitenst zoet behaagt de mond.
Het lichaam wil de lust najagen:
De ziel begeerd het eeuwig goed;
ô Heer! versterkt myn zwak gemoed;
Zo leef ik na uw welbehaagen.

DE Perziken in dit land, van een aangename smaak, hebben verscheide eigenschappen: want, terwyl 't uitwendig gedeelte vol

koud zap de ſmaak behaagt, zo verzwakt het de maag; maar 't inwendige gedeelte komt de menſchelyke zwakheeden te hulp, en verzagt inwendig, door zyn verborge kragt, het kwaat, 't welk het onmaatig gebruik van 't uitwendige gedeelte aankleefde. Niet kwalyk kan men deze vrucht by 't lichaam en de ziel des menſche vergelyken: want, terwyl ons vleeſch, dat uitwendige, ons tot het najaagen der welluſten aanlokt, zo vallen wy, door de ſchadelyke zoetigheeden der zelve verlokt zynde, in zwaare ongevallen en elenden, die ons door hun fenyn t'eenemaal zouden verderven, indien het inwendige, namentlyk de ziel, ons niet tot het geneesmiddel van een billyk berouw bragt, en, de ſmarte der misdaden te hulp komende, weder tot de voorige gezontheid herſtelde. Hoewel nu deze twee deelen van den menſch met zulke naauwe banden zyn verbonden, zo dat de eene zonder de andere in dit leven niet zou konnen beſtaan, zo is de ziel nochtans den Beſtierder en Gebieder, die, vermits ze onſtervelyk, en by 't beeld Gods is te vergelyken, altyt de dartele natuur wederſtaat, en zelf de ſmet verzacht en verzoet, welke ons van den beginne aankleeft. Wy moeten dan deze alleen gehoorzamen, en ons niet aan 't gebied des lichaams onderwerpen, want dat paſt de beeſten, die niet als den buik en de begeerlykheden tot hun wet hebben; maar dewyl God, die zelf een Geeſt is, ook van ons met een onbeſmet en volkome gemoed wil gediend zyn, en, wy in deze zwakheit levende,
deze

deze volmaaktheit niet te verwachten hebben, zo moeten wy hem geſtadig bidden, dat hy om de verdienſte van Jezus Chriſtus, dagelyks ons gemoed wil heiligen, waar door wy de zwakheit onzes lichaams zullen ſtaande houden, en eindelyk, deszelfs vlekken door de dood uitgewiſt, de hemelſche volmaaktheit verwerven.

LXXVIII. *ZINNEBEELD.*

Het loopt 'er te zuiverder door.

DEn vroomen is een Rots in zee:
Geen vloed van zonden fleept hem meê;
Geen ftormgeweld belet zyn groejen;
Maar fteekt met praal ten golven uit,
En laat met Goddelyk geluit
Der deugden waat'ren om zich vloejen.

ZIet hier de wytuitgeftrekten Oceaan zyn wateren wyd en breed verfpreidende; maar 't water is gering en weinig, 't welk door

door de rots neder ſtort, en met zulken toevloed van baaren word vermengt; maar dit nochtans, door de aderen en de kragt der metaalen verbetert en gezuivert zynde, munt te meer door zyn helderheit uit, in deze wyd uitgebreide wateren, die door hunne zoutigheit, en de vuiligheit en onzuiverheit van zo veel monſters, afſchuwelyk zyn. Wy konnen dit Zinnebeeld met een heilig gemoed vergelyken, 't welk in de woeſte zee dezer waereld nederdaald, op zyn zuiverheit ſteunende, hoewel ze klein en gering ſchynt te weezen. Je behoeft den vroomen het oneindige getal, het gebied en macht der godloozen niet voor te werpen: want onder hunne vuile misdaaden en ſchelmſtukken verwerft hy den roem van een volkomener Godzaligheit en zuiverheit. Wy konnen ook, by de fontein uit deze Rots in den Oceaan nedervloeijende, de geenen gelyken, die Godt door een byzondere genade tot zyn dienſt heeft verkozen: want, gelyk het water van deze fontein, door verborge en vervaarlyke hoolen der bergen, en metaalen loopende, word gezuivert; zo worden ook deeze door veele ſtraffen en onheilen geoeffent, op dat ze, tot dat groote getal der ſtervelingen ingevoerd, met een vaſter geloove uitblinken, en door een onbevlekt en onzondig leeven de eere Gods zouden verheffen. Dus word het gemoed zelf door de elenden gezuivert, en na zo veel ongemakken, waar door 't word beweegt, ziet het dat het deze treffelyke glory

ver-

verwerft, dat het in den uitneemende grooten zamenvloed der godloozen te zuiverder uitblinkt.

LXXIX.

LXXIX. *ZINNEBEELD.*

Gebrooken ben ik noch beter.

DE ſchoone parel word vergruiſt,
Om 's menſchen kragt te doen ontvonken.
Myn Jezus aan het hout geklonken,
En om myn zonden ſchuld gekruiſt,
Wat glans hy op der aard mocht geeven,
Zyn dood was 't leve van myn leven.

'tIS by ondervindinge bevonden, dat het poeder van een geſtoote parel 't beſte en gereedſte hulpmiddel is, om de kragten der zieken

ken te herſtellen, zodanig, dat het de ſtervende en zieltogende ſchynt te verkwikken. Dus gebeurd het dat de parel, die om zyn zuiverheit en ſchoone gedaante eerſt onder de ſchatten en çieraden der Koningen geacht, nu gebroken zynde, waardiger en nutter word gehouden. Vind men wel iets koſtelyker voor 't menſchelyk geſlagt, als onzen Verloſſer Jezus Chriſtus? wat is 'er ſchoonder en aangenamer, als die mond, met dewelke hy ons elendige ſtervelingen de verzoeninge met God heeft verkondigt? en nochtans is zyn lichaam, door de ſtraffe des kruis verbrooken, het eenige hulpmiddel van al onze krankheden en ſmerten, waar door wy de volkome gezontheit onzer ziele, door verſcheide misdaaden en overtreedingen verzwakt en ontroerd, weder bekomen.

Laat ons dan in 't Avondmaal deze offerhande met een oprecht geloove voltrekken, wanneer wy onze kwynende ziel met die hemelſpyze verkwikken, en tot een heiliger blydſchap, beſtendig door een duurzaam geluk, worden gevoed. Want het is uit deze bron, dat onze eenige en waaragtige vreugde voortkomt: van deze oorſprong vloed de oprechte voorſpoed, nergens anders te vinden: hier is 't dat die beroemde vrugten waſſen; als 't ſchuwen en de verfoeijinge der zonden, de oprechte liefde tot zyn naaſten, onſchendbaar voor de nyd; een goede en geruſte conſcientie, het beſte 't welk wy zouden konnen wenſchen; en eindelyk, een zeer groote hoope,

pe, waar mede wy, ten heemel ſtreevende, al de kwaaden des waerelds, die ons omringen en aanvechten, kloekmoediglyk wederſtaan.

Zy zyn dan altyt te veroordeelen en te beſtraffen, die, met misdaaden beſmet, en een kranke ziel belaaden, deze heilzame medicyne verwerpen; of om datze, de Goddelyke genade mistrouwende, gelooven dit te heilig te zyn, om van een menſch, met zo veel zonden belaaden, gebruikt te worden: of 't zelve moetwillig verachtende, de grootheit hunner ziekte niet verſtaan, of de kragt van 't kwaat met andere geneesmiddelen denken uit te dryven.

LXXX. ZINNEBEELD.

Het vernieuwt.

DEn mensch, het pronkstuk van Gods hand,
Ontluistert door de smet der zonden,
Aan lichaam ende ziel geschonden,
Word door des Heilands liefdebrand,
Zyn vlees en bloed aan ons gegeeven,
Vernieuwd, tot heerelyker leeven.

NAdemaal wy genoegzaam van onze zwakheit, en dagelykze genegentheit tot zondigen, verzekert zyn, zo is 't voor al noodzakelyk, dat

dat wy, 't gemoed van zonden gezuivert hebde, ons van dat hulpmiddel bedienen, door 't welke God heeft belooft zyn gunst en genade aan de stervelingen weder te geeven. De beste schildery, van den beroemsten konstenaar gemaakt, oud en bemorst geworden zynde, verliest veel van zyn schoonheit en luister; maar tegen de zonne gestelt, word ze door deszelfs uitneemende straalen vernieuwt, verliest zyn vulligheit en besmettinge, en van zyn ouderdom herstelt, ontfangt ze weder zyn oude glans en luister.

Wy, insgelyks door 't heilig Avondmaal gevoed, zyn door Jezus Christus, die zonne der gerechtigheit, vernieuwt; zo dat wy, den ouden mensch die in ons heerschte verworpen hebbende, en van al de besmettingen onzer zonden gewassen zynde, een nieuwen glans bekomen, en door onze heiligheit, door 't licht des Heiligen Geestes van andere onderscheiden, een beroemd en waardig leven beginnen te leiden. Hierom is 't dat wy ons, met deze ouden smet bezoedeld, des te meer voor deze zonne moeten bloot stellen; en in deze onzuiverheit deszelfs heilzame straalen niet verachten, door welkers schynzel wy vernieuwt zynde, het licht der eeuwige gelukzaligheit zullen genieten. Want het is zeeker, dat wy, door 't gebruik van dit Heilig Sacrament, een nieuw leven aanneemen, 't welk in een heiligheit des herte, onnozelheit des gemoeds, zachtmoedigheit, en oprechtigheit, bestaat, en ons, voorheenen in zonden en vui-

ligheden bedolven, zodanig reinigt, dat wy Godt en Jezus Christus, 't hoogste goed, door een zuiver geloove in onze herten dragen. ô Gelukkigen! die dit Sacrament boven alle andere dingen stellen, en in de hoogste eere houden; maar, ô ongelukkigen! en waardig in hunne onzuiverheden en elenden te vergaan, die onbezonnen dit kenteken van de Goddelyke genade verwerpen en versmaaden.

LXXXI.

LXXXI. *ZINNEBEELD.*

't Word in de zuiverheit bewaard.

DIe naderd tot het zielbanket,
Die reinigt eerst het hert van zonden;
Hoe zuiver zyn de liefdewonden.
Van Jezus, aan het kruis verplet?
Zyn vlees en bloed, zo hoog van waarde,
Vermengt zich met geen zondige aarde.

MAar men moet tot dit heiligste Sacrament, door 't welke wy van onze zonden gezuivert worden, niet toelaaten, die 't zelve

onwaardig houden, en hun leven dagelyks met openbaare zonden besmetten. Hier word een verbrooken hert vereischt, 't welk een opregt berouw zyner misdaaden betoond, niet als tot de dood van Christus zyn toevlugt neemt, en, weetende door dezelve behouden te zyn, schrikt en vreest de wonden van zulken grooten Verlosser te vernieuwen; maar in tegendeel al zyn vermogen aanwend om al den haat af te leggen, waar mede hy zyn evennaasten zou konnen beschadigen, om de verbode wellusten te verhinderen, en om, zich in 't vervolg van de zonden onthoudende, Godt opregt en yverig te dienen. In zodanigen gemoed is dit hemels voedzel wel bewaard; gelyk de wyn in een zuivere flesse, daar ze hunne natuurlyke couleur in behoud, en door geen bederving of onzuiverheit word besmet.

Maar de zondaren, altyt genegen om zich in hun onreinigheit te wentelen, bedienen zich verkeerdelyk van dit heilig Avondmaal: want zy vernietigen de vrucht van dit groote heiligdom, en trekken 'er geen glans of leeven uit, maar ze verhaasten, door 't rechtvaardige oordeel Gods, hunne eeuwige verdoemenisse: dewyl Godt niet toelaat, dat men met deeze heilige verborgentheden spot, die men met de grootste oprechtigheit en eerbiedigheit moet gebruiken, om de gedachtenisse van onzen stervenden Verlosser waardiglyk te houden. Maar wy tot dit Avondmaal naderende, zo laat ons ons leven en gemoed met vreeze en beven onderzoeken: zonder dat de zwakheit, hoe groot

groot wy dezelve in ons bevinden, ons moet verhinderen, met een verbrooken en verſlaagen herte voor 't aangezichte Godts te verſchynen : als weetende dat dit Avondmaal ook in 't byzonder voor de elendigſte en grootſte zondaren is bereid. En hoewel wy dikwils onder de uitwerkingen van ons berouw, door onze zwakheit overwonnen, weder de geboden Gods overtreeden, zo keeren we terſtont weêr tot den goedertieren en ontfermenden Godt, die geen ſlaafachtige vreeze begeerende, met een kinderlyke eerbiedigheit wil gediend zyn, dewelke voornamentlyk in de gehoorzaamheit en de oprechtigheit van ons herte beſtaat.

LXXXII. *ZINNEBEELD.*

Ik bewaar de tedere Myrten voor de koude.

DE jeugd te nauwen perk te zetten,
Te kluist'ren aan te strenge wetten,
Verhard, of drukt dat schoone pand.
Men moet de teere Mirten dekken,
Om tot meer aanwas op te wekken,
En buigen met een zachte hand.

IK stel u hier de tedere opwassende Mirten voor, door een zorgvuldige hand gedekt, op dat ze door de strengheit der koude, en 't ge-

't geblaas van de ſterke wind, niet mochten geſchonden worden of ſterven; maar door 't behulp van dit zachte ſchutzel te veiliger opwaſſen, en ſterker en dieper wortelen mochten ſchieten. Dit 's een Zinnebeeld van de tedere jeugd, die, gelyk ze door te grooten ſtrengheit, en onaangename ſtrafheit der beſtierders word verſlaagen, zo ook door zachtigheit word opgewekt en aangemoedigt, om zich tot eerlyke en pryzelyke daden te begeeven.

Altyt heeft deze wrange ſtrengheit ſchadelyk geweeſt, die zonder eenig onderſcheid, zoo wel de grootſte als de kleinſte misdaaden der jeugd, met dezelve bitterheit ſtraft, en door een ontydige hardigheit, die tedere ſpruiten krenkt, dewelke met een zachter voorzorge moeſten worden aangekweekt. Want deze jonge jeugd, met te grooten ſtrengheit gehandeld, word wederſpannig, of vervalt tot een dwaaze onnoozelheit; dewyl 't verſtand, door deze wreetheit verſtompt, zonder zich van de reeden te konnen bedienen, zo licht tot de ondeugd als tot de deugd word gebragt. Hier van komen eindelyk deze kwaade vrugten voort; dat de eene, zo in woorden, werken, als zeden, een vreeze en onbeſtendigheit vertoonen; en de andere, geſtadig door een erbarmelyke droefgeeſtigheit kwynen, met geen geld, werelds goed, of eenig middel te herſtellen; andere, alle eer en deugd vergeeten hebbende, verſlyten hun levenstyt, in de wellusten verdronken: de overige geeven zich door

een booze halſtarrigheit, ten deele tot de wreedheit, ten deele tot de welluſt, en andere zonden over. Want het gemoed, door een ontydige hardigheit zich de weg tot alle vermaakelykheeden en waereldſche luſten ziende toegeſlooten, en ongeduldig over dit ongelyk, daar na tot de jaaren van meer vryheit gekomen zynde, jaagt zyn welluſten zo haaſtig en met zulke verwarde zinnen na, dat hy, de eer van zyn naam of familie weinig achtende, veel oneerlyke dingen begaat, die hy niet zou hebben gedaan, indien hy met meer vryheit was opgevoed. Dezen nu uit zyn ſtrenge voogdyſchap vry geraakt, en 't veld der vermakelykheden geopend ziende, word met een haaſtige en ſnellen loop tot de welluſten gevoerd; en een vyand van ernſtige zaaken zynde, tragt hy zich met deze dingen te verzadigen, van welkers gebruik men hem allen door ſtrengheit eenigen tyt had afgetrokken; by na de geenen gelyk, die, door ongeruſt waaken den nagt hebbende doorgebragt, met een vaster en langduuriger morgenſlaap dat verlies vergoeden. En hoewel 'er van de eene of de andere kant iets word verbeeterd, zo zullen ze nochtans, het gemoed met de vreeze van de eerſte ſtrengheit en verwarringe ingenomen, nooit tot die heerlyken roem des levens koomen, als de geenen die, door een mildaadige en vriendelyke zachtmoedigheit tot de deugd geleid, een vryer geeſt genieten. 't Is dan beter de brandende begeerten van de jeugd te beteugelen, als dezelve met eene ſlag uit te bluſ-

bluſſen : 't is raadzamer deze teere boomtjes, met zachtigheit, als met hevigheit te handelen, op dat ze te beter mogen wortelen. Een eerlyke goedheit is de moeder der liefde; maar een ontydige ſtrengheit, de bron van een onverzoenelyken haat, en verſlaat veel meer het herte, als dat ze 't zelve oprecht.

LXXXIII. *ZINNEBEELD.*

Den hemel ſchikt voor my.

DRukt in de jeugd Godzaligheit,
Die 't pad tot alle deugden leid,
Zy zullen in 't vervolg van jaaren,
Haar buigen na de wil van Godt:
In voor- of tegenſpoedig lot,
Geruſt des waerelds zee bevaaren.

MAar de opvoedinge van de jeugd gelukt veel beter, wanneer men ze in den beginne de Godtzaligheit inboezemd, die, eens in 't

in 't gemoed opgewassen zynde, de schoone vruchten draagt, welke den mensch waarlyk voorspoedig en gelukkig maaken. Hy verwacht al de verçierselen des levens van den hemel, en poogt 'er niet door ontydige driften na, dewyl hy niet volkomentlyk van zyn roepinge kan oordeelen, ten zy ze reeds werkzaam is, en verstaat dat ze God behaagt: want het is zeker, dat den onsterffelyken God uit alle geslagten van menschen, die tot deze, en andere weder tot onderscheide bedieningen en bezigheeden heeft geschikt; waar van den mensch, wanneer hy door de hette zyner begeerlykheden brand, kwalyk oordeeld; vermits God dikwils de onvoorzichtige, en de heel niet anders denkende, onverwagt tot een edelmoedige daad verwekt, zo dat de uitkomst zelf doet zien dat 'er zyn hand alleen by is geweest. 't Is ons nochtans geoorloft eenige dingen van hem te verzoeken, welke ons hert door een eerlyke eerzucht begeerd; op die voorwaarde nochtans, indien ze met zyn glory en wille overeenkomen. In dezen zin is de zucht en 't verlangen der geenen niet te mispryzen, die de glory hunner Voorvaderen tragten na te volgen, en door krygslof willen uitmunten; dewyl 't blykt, en zeker is, dat men een rechtvaardigen oorlog kan voeren, wanneer de Religie, Godsdienst, en Vryheit zyn te verdedigen. 't Is dan dat men de wapenen heilig aanneemt, wanneer 't God begeert: die, vermits hy uit al zyne werken glory verwagt, ons niet beeter en raadzamer heeft nage-

gelaaten, als dat wy ons zelven en onze begeerten aan zynen wille onderwerpen, en verzoeken dat hy ons maar alleen laat uitvoeren, waar toe hy ons door zyn hoogste wysheit en raad heeft geschikt; maar alle andere bestieringen van elders genomen, hebben altyt een ongelukkig einde. Dit alleen is 't zekerste en 't heiligste, niet te poogen ofte onderneemen, als 't geene God zal gebieden.

LXXXIV. *ZINNEBEELD.*

Alles is heerlyk in zyn rang.

IS u iets groots van God gegeeven,
Veracht daarom uw naasten niet,
Daar gy veel minder glans in ziet:
God roept ze meê ten eeuw'gen leven,
Om in zyn Ryk der heerlykheit
Te dienen, tot in eeuwigheit.

GOd heeft de liefde byna voor alle menschelyke deugden geplaatst, op dat wy malkander met een goede vereëeniging en oprechte

rechte vriendſchap zouden handelen en onderhouden, en den wederzydzen haat en tweedragt veroordeelen; om dat wy al te zamen zyn geroepen om de Kerke en 't Ryke Gods te verheerlyken. Wy zien hier verſcheide pilaaren, door de Ioniſche, Doriſche, en Corintiſche konſten van malkander verſchillende, die nochtans te gelyk, met eenparige verçierzelen, een Paleis verheerlyken; dewyl ieder der zelve op zyn plaats geſtelt, en tot zyn gebruik geſchikt, de deftigheit van 't gebouw met te meer uitneementheit vermeerderen. Wy insgelyks, die niet alleen door 't geval onzer geboorte verſchillen, maar ook door 't verſtand en weetenſchappen onderſcheide gaaven bezitten, moeten niemand verachten, en de gaven verſmaden, welke onze naaſten van God hebben ontfangen, hoewel ze niet zo uitneemende als de onze zyn, dewyl ze zo wel dienen als wy tot het gebruik, waar toe God ze heeft geſchikt.

Dezelve reden vereiſcht ook dat wy een anders gaven niet moeten benyden, en daar door met een haat kwynen, die onze ingewanden knaagt: want al hebben wy minder gaaven, we zullen nochtans op onze plaats ſchoon en heerlyk ſtaan. Wanneer ik myn zelven aanmerke, zo zie ik my met eenige deugden uitmunten, die andere niet zyn gegeeven; maar ik bevind ter zelve tyt, dat ik aan eenige gebreeken ben onderworpen, waar van andere zyn bevryd. Dus bezit ieder zyn deugden en gebreeken, en, met onze zwakheden worſtelende,

lende, hebben wy altyt iets om malkander te verwyten. Maar heeft u de Goddelyke goedertierentheit al van andere onderſcheiden, en met beter verçierzels van de Fortuin en deugden begaaft, erkend het met te meer onderwerpinge en nederigheit des gemoeds; en gedenkt des te verpligter te zyn, om den band der menſchelyke gemeenſchap niet te ſchenden, met de liefde te verwerpen; noch verbreekt door geen vuilen haat die heilige gemeenſchap, waar door God, onzer aller Vader, ons op der aarde heeft te zamen gevoegt.

LXXXV. *ZINNEBEELD.*

Verſcheiden en de zelve.

HEt kruid, in d'ope lucht geſteld,
Vervliegt, en toont niet 't minſt geweld;
Maar in de tromp of bus gedreeven,
Dan woed het met een felle kragt.
Een enk'le rook is onze macht,
Als God de ſchikking niet wil geeven.

't GEen 't buskruid gebeurd, 't welk zyn kragten door onderſcheide uitwerkingen betoond, 't zelve zien wy ook in 't menſche-

ſchelyk geſlagt, in 't welk de geenen dikwils andere en verſcheide ſchynen, die nochtans de zelve zyn. Het buskruit op een bloote ſteen geleid, en niet gedrukt of beſlooten, in brand geſteeken zynde, veranderd zonder eenig geluit te geeven, of ſchade te doen, in een vuilen rook, en verdwynt terſtond; maar in 't geſchut beſlooten, en met kogels belaaden, bootſt het den donder en blixem na, verſpreit allerwegen de ſchrik en de dood, en overſtelpt het veld met de puinhoopen der neêrgeworpe ſterkten. By 't eerſte vergelyk ik het luye leven der ſtervelingen, 't welk op de ledigheit en lafhertigheit ruſtende, zonder eenige roem van deugd verdwynt; maar 't laatſte geweld verbeeld den menſch, die Godt tot treffelyke daden ſchikt, dewelke, door een edelmoedige geeſt bewoogen, dappere dingen ter hand neemt, die hy gelukkig en met roem uitgevoerd hebbende, zyn naam, deugd, en vermogen over al verſpreiden. Dezen, hoewel dezelve met de vordere menſchen, erkend zig nochtans voor een ander; dewyl hy door zyn daaden ten top van eer is geſteegen, terwyl de andere in hunne luiheit vergaan. Ik zal nochtans de geenen niet onder 't getal dezer verachte ſtellen, die zich door een natuurelyken weerzin van eenige dingen onthouden, door welkers oeffeninge andere zich verheffen: want die konnen na andere deugden ſtaan, die geen minder lof verdienen. Maar deze luiheit is eigentlyk te veroordeelen, die den menſch, als door een heimelyk doodelyk vergift,

giſt, dwingt zyn dagen in verbode welluſten door te brengen, en alleen aan de ſlaap, en den buik overgegeeven, als een beeſt, roemeloos veroud, en ſterſt.

LXXXVI. *ZINNEBEELD.*

Zy worden tot hun gebruik bewaart.

BEwaar de pylen van uw kragten,
Bedwing 't begeerelyk gemoed,
Zo yverig na de eer en 't goed.
Je moet de wil van God verwagten,
Zo tref je 't doel van eeuwigheit,
Door zyne hand eens toebereid.

MEn moet ook de ontydige heerſchende begeerlykheden der menſchen inteugelen, hoewel ze met een ſtarken drift worden

bewoogen, om een eerlyke en pryswaardige daad te bevorderen, op dat ze daar na ter bekwaamer tyt, voordeeliger aangeleid, en met eere mogen bekroont worden. Een voorzigtig boogſchutter, met doodelyke pylen gewaapend, ſchiet, nog verſpild dezelve nooit vrugteloos in de lucht; maar bewaard ze tot beter gebruik tegen zyne vyanden, of de ontmoetende wilde dieren, en houd ze zorgvuldig in zyn pylkoker, op dat ze door geen roeſt of aanrakinge mogen bedorven worden. Al die met een eerlyke eerzucht zyn ingenomen, om de achting van zyn naam te verbreiden, en nochtans ziet dat de tyd, van God beſtemt, nog niet verſcheenen is, die wagt te recht met een geduldig en vreedzaam gemoed, en bewaart zyn brandende begeerten en kragten tot dat oogenblik, in 't welke dien Opperbeſtierder hem zal gebieden, dezelve tot zyn glorie te gebruiken. Gebeurd het dan dikwils, dat de dingen niet na onzen wenſch vervorderen, zo zal nochtans de als nog agterblyvende gunſte Gods, wanneer ze zal hebben gezien, dat de rechte tyd gebooren is, die vertraaginge met te grooter mildadigheit vergoeden, en eindelyk door een gelukkiger uitwerking volbrengen, 't geen wy door een verhaaſtende begeerte in ons gemoed zo werkzaam hadden bevonden. Maar, indien hy nooit toelaat, dat wy 't einde onzer begeerten erlangen, zo moeten wy gelooven, dat ze tegen den wille Gods zyn geweeſt, en dat wy ze uit de liefde onzer begeerlykheden en ydele inbeeldingen hadden

ge-

gesmeed : zo als het dan Godt behaagt, of vroeg of laat, of nimmermeer onze begeerten toe te ſtaan, waar door wy eerlyke daaden, en een goede naam tot ons doelwit hebben ; 't is altyt noodzakelyk dat wy zyn gunſt met een nederig en geduldig herte verwachten, en niet betoonen onwillig bewaard te worden tot het gebruik, waar toe de Goddelyke wille ons, en ons leeven heeft geſchikt.

LXXXVII. *ZINNEBEELD.*

Tot dat ze 't zal hebbe geraakt.

IK voel myn hert door God genaaken,
En dryf myn pyl door d'ope lucht,
Geen fel Tempeest stuit zyne vlugt:
Ik zal het eeuwig doelwit raaken:
Myn hoop gebouwd op Jezus bloedt,
't Gebrek van myne kragt voldoet.

'T LUst my nochmaal, het leeven by een pyl te gelyken; maar een zodanige, die tot zyn doel gericht, zoo lang door de lucht vliegt,

vliegt, tot dat ze ter gewenſchter plaatze is gekomen. Wanneer ze van een ſtarken boog word geſchooten, dringt ze lichtelyk door de winden en ſlagregens, welke zich tegen zyn doortocht ſtellen, en ruſt noch vertoeft niet, na 't doel ſnellende, waar na ze door de ſchutters hand is gericht en geſchooten. Wy, die de Goddelyke glorie tot ons doelwit hebben, moet niets in de weeg zyn of verhinderen, hoewel de waereld, en al de inweezende boosheit, zich tegen dit loffelyk voorneemen ſtellen, maar met allen ernſt en wakkerheit het voorneemen vervolgen, waar door wy na dit heilig doelwit ſtreeven. Indien wy door tegenheden worden verhinderd, indien de haat en laſter, altyt de vyanden der geenen die de Godzaligheit zoeken te betragten, zich tegen ons ſtellen, en zelf onze eige zwakheit, ons voorneemen ſchynt te verydelen, zoo moeten wy 't nochtans vervolgen, tot dat wy dit heilig doel hebben getroffen. Geen tegenheden zullen onzen yver uitbluſſchen, dewyl onze gebeden veel machtiger als de pylen, 't geweld der ontmoetende Tempeeſten doordringen, en zelf ſtarker, door de tegenheeden aangemoedigt, tot hun doel ſnellen. Wat glorie zal 't weezen, dit ſchoone voorneemen, van God in ons herte geleid, met een voortreffelyke daad te bekroonen; maar, indien 't gebeurd, dat wy niet t'eenemaal gelukkig na dit doel ſchieten, zo is God met de inwendige begeerte van ons gemoed voldaan, en komt onze zwakheit te hulp, dewelke, op de voorbid-

dinge, en de verdienſten van Jezus Chriſtus ſteunende, eindelyk het uitterſte einde, het onſterffelyk doelwit verworven hebbende, tot de eeuwige glorie zal verheeven worden.

LXXXVIII. *ZINNEBEELD:*

Hy volgt geen kromme paden.

DAar bygeloof, en eigen waan,
Ons kromme wegen in doen ſlaan,
En 't hoogſte zielengoed doen derven:
Zet ik op 't rechte pad myn voet,
Om, door geloof en hoop gevoed,
Des hemels vreugde te beërven.

't IS een oud ſpreekwoord, dat de Deugd zich in 't midden bevind; waarom de Wyzen altyt hebben geleerd, dat men 'er door een

rechte weg na toe moet gaan, zonder ter regter of ter ſlinker hand af te wyken. Wy dwalen door deze waereld als in een dicht woud; wyken lichtelyk van de rechte weg, en volgen de misleidende omwegen; wanneer we, ons te veel op onze zekerheit betrouwende, den Godsdienſt veronachtzamen, of door een al te grooten ſchroom, en vreeze ontroerd, de genade Gods mistrouwen. Wy vervallen ligtelyk tot de eerſte dwaalinge, wanneer wy, onze natuurlyke neiginge te veel toegeevende, de grootheit van onze macht en goederen aanſchouwen: want het herte door de zoetigheit dezer vermaakelykheden overwonnen, geeft zich t'eenemaal aan zyn begeerlykheden over, en door de onmaatelyken drift, om goederen te bekomen en te vermeerderen, aangeprikkelt, en heel verward, mengt ze ſtoutelyk het heilige en waereldſche onder malkander. Het is dan dat het zich ligtelyk op de aardſche dingen verlaat, en met wyde ſchreeden na de omweegen, en dwaalpaden der ongerechtigheit gaan, en door de liefde tot zyn goederen verleid, de bron van alle geluk, en 't beginzel van alle ruſt en blydſchap veracht. De tweede is niet beter als de eerſte, waar toe men door den weg van bygeloove komt, wanneer we, door een eerzuchtige heiligheit ontroerd, van den vaſten en oprechten weg der zaligheit afwyken, en liever door afgebrooke wegen, en gevaarlyke dieptens willen gaan. Men vind twee voornaame oorzaken dezer dwalinge; de eerſte is de kragt der droefgeeſtigheit,

des

des menſchen oordeel, door een meenigte van ongegronde gedachten en inbeeldingen verleidende, tot dat ze bevreeſt en beangſt, zich redeloos tot een ſchroomige religie begeeven, en den beminnelyken Godsdienſt in een ſtrenge en harde religie veranderen. De tweede is de geveinſtheit, die, door de ſtoutheit en hovaardye voortgebragt, een valſche, geveinsde, en ſtrenge heiligheit van buiten vertoont, terwyl ze van binnen met veel godloosheden is vervult. Maar ons behaagt de rechte weg, die ons door zyn opregtigheit en beſtendige heiligheit, tot de volmaakte gelukzaligheit geleid: nooit door geen tyt te ſchenden.

LXXXIX.

LXXXIX. *ZINNEBEELD.*

De wellust geeft de dood.

ALs wellust 't hert heeft ingenomen,
Veroorzaakt zy niet als ellend,
En smart, en weêdom, waar z' 'er wend.
Men moet haar als die bladen schroomen,
Waar onder dat een adder schuilt,
Die 't dood'lyk vuur uit d'oogen puilt.

HOe groot de elenden dergeenen zyn, die zich aan de wellusten overgeeven, en doen 't geen den buik en 't vleesch begeert, is ons hier

hier door de vlieg, een der kleinfte beesjes, voorgeftelt, 't welk de boter inzuigende, door dit zoet fenyn zyn dood veroorzaakt. Want de verfoejelyke begeerlykheden der menfchen, wanneer zy hunne gemoederen ten dienfte van 't lichaam en den overdaad hebben overgegeeven, doen de kragt van deze twee te gelyk vergaan, en met een aangenaam fenyn gevoed, de eeuwige dood lyden. Want de welluftigen met te veel fpys en drank overlaaden, of door andere wellulften afgemat, verliezen de kragt van de gezontheit en 't oordeel des verftands; en onaangenaam by God en de menfchen, en nergens meer toe bekwaam, verkrygen alleenlyk door dit kwaade voedzel, dat de kragten voor de tyt verflauwende en verzwakkende, zy eindelyk door zulken elendigen dood omkomen, daar alle menfchen een affchrik van moeten hebben. Deze dan t'eenemaal tot de wellulften des lichaams overgegeeven, en als de beeften levende, betoonen de ziel hen tot een laft te zyn; dewyl ze dezelve door den overdaad en luiheit verderven, traag en lufteloos maaken. Hun ftaat zou dragelyker weezen, indien ze even als de beeften, hun leven in ftilzwygentheit doorbragten, en een zelve dood erlangden; maar nu, na dat het lichaam door de welluft is gedood, word hunne ziel met de eeuwige dood en pynen geftraft.

XC. *ZINNEBEELD.*

Wat helpt het.

GEen ſchat verzadigt 't wrek gemoed,
ô Bron van 't kwaat! na 't daag'lyks kwynen,
En armoede in den overvloed,
Stort gy de ziel in eeuw'ge pynen.
Gelukkig is hy, die bemind
Het goed, waar door hy ruſte vind.

ONder de gebreken, die 't gemoed van den rechten weg des deugds afleiden, munt de gierigheit in 't byzonder uit, die eens 't hert

hert ingenomen hebbende, 't zelve als met banden gebonden, en gekluiftert houd. Want ze laat haren flaaf niet toe, by dag of nacht met andere gedagten bezig te zyn, als waar mede hy zyn onverzadelyke gouddorft zal voldoen; om dit te erlangen pynigt hy 't gemoed wonderlyk, en zonder ergens voor te vreezen, brengt ze hem dikwils tot de grootfte bedriegeryen, en verleid hem fchandelyk tot myneedigheit, wreedheit, en andere zwaare zonden.

Deze zonde is te fchadelyker en fchandiger, om dat ze, daar de andere voor 't meerendeel met het afgaan der jaaren verminderen, deze met het verloop der zelve toeneemt, en zelfs in de oude herten tot een uitneemende hoogte uitwaft. Indien 'er dan een zonde word gevonden, welke wy van der jeugt af uit onze herten moeten verdryven, zo is 't zekerlyk de gierigheit, om dat ze, eens het gemoed ingenomen hebbende, niet kan worden uitgeroeit; 't welk licht zal konnen gefchieden, wanneer wy by ons zelven den elendigen ftaat der geenen aanmerken, die, met deze geldzucht ingenomen, in 't midden van de fchatten en overvloed, gebrek leiden; en hoe meer ze bezitten, des te ongeduldiger begeeren. Met een woord, wat helpt het alles te bezitten, wanneer men 'er door 't gebrek van Gods zegen, geen goed gebruik van kan maaken? Tantalus wierd te ftrenger geftraft, om dat hy met het heele lichaam, tot de mond toe in 't water ftaande, met het zelve zyn dorft, noch met

de

de appelen, tot aan zyn lippen nederhangende, zyn honger niet kon verzadigen. Maar hy is waarlyk ryk, die, in den toevloed der uitwendige rykdommen, zyn gemoed niet aan dezelve verslaaft; maar in 't binnenste van hem iets gevoeld en kend, dat den mensch alleenlyk ryk en gelukkig maakt. Zodanigen hert vind in al de zichtbaare dingen, geen 't minste, 't welk reden van blydschap of rust kan geeven; maar walgt van hun bedriegelyke schynwaarde, en zoekt andere goederen die hem eeuwig gelukkig maken.

XCI. *ZINNEBEELD.*

Wy zoeken de vrugten, en niet de ſtam.

DE vleijers zyn als 't pluimgediert,
Dat in, en om uw boomgaart zwiert,
En die om 't zap de vrugten eeren;
Maar zo 't geluk u tegengaat,
Uw' boomtje dor en vrugteloos ſtaat,
Dan zal 't gevley in haat verkeeren.

DAt wy ons niet lichtelyk op eene uitwendige ſchyn moeten betrouwen, leerd ons zelf de onbeſtendigheit en de begeerlykheit

dermenſchen; die, alles tot hun voordeel rigtende, voor deze verdervelyken grondregel van eige belangen, zoo wel de ſchuldige gehoorzaamheit aan God, als de liefde tot hun evennaaſten, doet wyken. Even als de vogelen, die met menigte om een karſſeboom vliegen, en de ſtam of den boom ſchynen te beminnen, daar ze niet als de vrugten zoeken. Veele geeven zich geheel aan Godt over, op dat hy deeze hunne heiligheit met tydelyke gaven zou beloonen, iets aanmerkelyks voor hunne Godsdienſtigheit geeven, en in magt en vermogen boven andere verheffen. Weinige onderwerpen zich ter liefde van de heiligheit aan deze wetten. Dat ze alleenlyk, God betragtende, 't gemoed van de vermaakelykheeden des waerelds aftrekken, en den ruwen weg vol ongemakken en elenden inſlaan.

Men vind ook veel menſchen, die zich met den heiligen band van vriendtſchap met andere verbinden; maar enkelyk om 'er hunne eigene belangens in te zoeken, en, wanneer z' 'er die eens in hebben gevonden, ondankbaar verlaaten en verſmaaden, die ze met een geveinsde vriendſchap hadden geëerd. De voornaamſte van deeze zyn de vleyers, die niets met hunne vrienden doen, of 't dient tot hun eigen gemak en voordeel. Zy verbeelden in den ommegang en gemeenzaamheit de opregte nederigheit, om te veiliger te bedriegen. Zy zweeren als ſlaaven dat het waar is, al 't geen een ander zeid, om hun gebrek of eerzucht te verzadigen; maar met het veranderen van hun lot-

lotgeval, veranderen ze ook van gedaante: want ze hadden zich niet aan 't ongelukkige, maar aan 't gelukkige geval overgegeeven. Hier in die vogelen weder gelyk, dewelke den boom, van zyne vrugten berooft, en door de ſtrengheit des winters verdord, met een ſcheef gezigt aanzien, en minder komen bezoeken, als toen ze met bladeren en vrugten belaaden was.

XCII. *ZINNEBEELD.*

Maar 't was geen lichaam.

DE ſchaduw' van de vriendſchap leeft,
Zo lang ze baat en voordeel geeft;
Maar 't lichaam is 'er van geweeken,
Zo haaſt de voorſpoed loopt op 't end:
Straks is de vriendſchap omgewend
In haat, en vlugtig weg geweeken.

'T LUſt my nochmaal de oprechte en de valſche vriendſchap in dit Zinnebeeld te aanſchouwen, en deze met het beeld zelf, en de

de andere met deszelfs ſchaduwe te vergelyken. Deze, çierlyk en van duurzaam metaal gemaakt, dient al de geenen die ze aanſchouwen, door zyn duurzame ſchoonheit, tot verwondering; maar de andere, hoewel ze zich dikwils veel langer als 't beeld zelf over de vlakte der aarde verſpreid, word niet meer als den rook of damp geacht, en, zich zonder ligchaam vindende, vergaatze in korten tyt. Veele zyn 'er door een geveinsde vriendſchap bedroogen, om dat ze dezelve, met het ſchynkleed van oprechtigheit omvangen, voor de waaragtige hadden gehouden: want deze zich eindelyk door 't gebrek van ſtantvaſtigheit bekend gemaakt, en de ydele ſchaduwe weggenomen zynde, heeft de konſt van zyn bedrog doen zien. De waare vriendſchap kend geen bedrog, en neemt zyn woonplaats in een oprecht herte: ze komt haare vrienden t'allen tyde, zo met heilzamen raad als andere middelen, te hulpe; ze is dezelve in voor- en tegenſpoed, als oordeelende, dat het lot der vrienden gemeen is; ze vereiſcht een gelykheit in de onderhandelingen, en de oprechtigheit in de gemeenzaamheit, en vereiſcht niet anders voor al 't geen ze geeft of doet, als in een beſtendige wederzydſche liefde te volharden. Maar de geveinsde vriendſchap ziet niet als op eigen belangen, en praalt met treffelyke uitwendige vertooningen van een uitneemende liefde, die nochtans in de nood, en by ongelukkige veranderinge van zaaken haaſt ophouden, en de ongelukkigen veeltyts met zoo veel haat ver-

 volgt,

volgt, als zy ze te vooren had geveinſt te beminnen. Dit is die ſchoone vriendſchap, dewelke tegenwoordig onder 't meerendeel der menſchen regeerd: want die deze ware vriendſchap omhelzen, worden by de waereld voor ſlechte eenvoudige menſchen gehouden; maar pryſt in tegendeel de geenen, die, zich liſtig van de tyt bedienende, heel anders ſpreeken, als ze denken, en de naam van vriendſchap door liſt en bedrog tot hun voordeel gebruiken. Maar hoe verfoejelyk is deze levenswyze? en wat lichtvaardigheit is 't in de menſchelyke gemeenſchap, dat men een uitwendige vriendſchap vertoont, en van binnen van haat brand? Wat my belangt, ik wou liever myn leeven onder de Leeuwen en Beeren, als onder zulke menſchen doorbrengen, dewyl ik lichter hun openbaar woeden, als de heimelyke bedriegeryen, de vleyenden haat, en 't valſch gelag der zelve, zou kunnen vermyden.

XCIII. *ZINNEBEELD.*

Overtoogen, licht ze.

GEen waerelds lift, of menfchen magt,
Beneemt des waarheits glans en kragt:
Hoe vinnig dat ze word beftreeden,
En voor een tyt haar licht geftuit,
Ze brengt op 't laatft de leugen uit,
En dringt door 't zwerk der duiftérheden.

DE waarheit, by 't alderhelderfte licht te vergelyken, word nooit uitgeblufcht, noch als 't gemeene licht verteert: want het

is een duurzaam licht, 't welk met geen dekzel kan verborgen worden; maar alles doordringt; vermits ze, de kragt der zonne te boven gaande, met haar verlichtende ſtraalen door alle tegengeſtelde beletzelen ſchynt. Deze waarachtige ziel der heiligheit, dezelve met zyn onwankelbare deugd beveſtigende, word als de waardigſte van alle ook billyk in de eerſte plaats geſtelt. Ze is ook de aangenaamſte by God, die van ons in geeſt en waarheit wil gediend en aangebeeden zyn. Dewyl ze dan door haar zuiverheit en kragt alle andere deugden voortbrengt, en de grootſte vyandinne der ondeugd is, zoo word ze ook altyt op 't hevigſte van hare vyanden vervolgt, die, zich in haare duiſterheit verbleyende, al hunne pogingen aanwenden om dezelve uit te bluſſen. Maar ze zullen nooit, noch door openbaar geweld noch liſt, dit heldere licht der waarheit uitdooven of verdrukken: want gelyk 't kaarslicht, achter een laken gezet, nooit zodanig verduiſtert is, of men ziet zyn ſtraalen, zo zal ook de glans der waarheit, die veel kragtiger is, door al de wolken dringen, waar meê de Godloozen dezelve tragten te bedekken. 't Is deze hemelſche deugd, die zo lichtelyk de verborge en heimelyke liſten der onrechtvaardigen ontdekt, en zodanig verſtoord, dat hunne booze werken der duiſterniſſe, eensſlags in 't licht gebragt zynde, een ieder de verfoejelykheit der zelve doet aanſchouwen, hoewel zy ze zo zorgvuldig onder 't momgewaad van rechtvaardigheit hadden verborgen: want

het

het heeft de Goddelyke rechtvaardigheit belieft, dat de kwaade raadſlagen der Godloozen geopenbaart, en de werken der ongerechtigheit beſchaamt zouden worden. Dit doet God, op dat andere menſchen, door 't ſchandelyke einde der godloozen, de oogen geopent zynde, zich van de leugenen en bedrog mogen wachten, en in oprechtigheit en heiligheit voor God zouden wandelen.

XCIV. *ZINNEBEELD.*

Al de ſchaduwen zyn geweeken.

VErwekt de heldere zonneſchyn
De zieken geen vermaak ; maar pyn:
Wat leid de kranke ziel , geſchonden ,
Dan ſmerte , door zyne ydelheit ?
Als 't licht van Gods rechtvaardigheit
Ontdekt zyn heimelyke zonden.

NIemant moet dan deze valſche meeninge aanneemen, dat zyn zonden door de nagt en de ſchaduwen zullen verborgen blyven , en nooit

nooit uit de duisterheit te voorschyn komen, met dewelke hy zyn gemoed jammerlyk heeft besmet. De misdaden der menschen hebben den almachtigen God tot hun aanschouwer en wreeker, die niet gedoogt dat ze verborgen en ongestraft zouden blyven; maar ze alle aan 't licht doet komen, op dat onze begeerlykheden, boosheden, ongeregtigheden, en andere zonden, voor de waereld mogen blyken. Niets is zo bedekt of verborgen, dat hy niet ziet, aanmerkt en straft. Wie zal de schaduwe en de nacht zodanig bedekken, dat ze niet door deze schynende zonne bekend worden? En, vermits wy zien, dat de natuurlyke zonne, welke wy dagelyks aanschouwen, zulken kragt heeft, dat ze tot de duisterste plaatzen indringt, en al de schaduwen doet verdwynen: wat reden is 'er dan om te gelooven, dat men den Schepper, Bestierder, en Rechter der aarde, en wat 'er in is, zou konnen bedriegen. Laat ons dan de dag beminnen, dewyl wy kinderen des lichts zyn; laat ons dan de waarheit beminnen, dewelke van Godt is; en de bedriegery, en onrechtvaardigheden, en alle werken der duisternisse haaten en vlieden, dewyl ze ons de straffen veroorzaaken. Och wat is dit leven ellendig! 't welk, door ziekten afgemat, geen leevendmakende zoete lucht tragt te scheppen, geen aangenaame glans der zonne, of 't licht kan verdraagen! maar ze worden met veel meer ongelukken gedrukt, die in de duisternissen van meineedigheit, bedrog en ongerechtigheit leggende, door ver-

schrik-

ſchrikkelyke vreeze voor het licht der waarheit vlieden, en 'er niet voor derven verſchynen, om dat ze door haar tegenwoordigheit de verborgenſte misdaden ontdekt, die zy te vooren zo zorgvuldig en zeker dachten verborgen te hebben.

XCV. *ZINNEBEELD.*

De ſtantvaſtigheit is nog grooter.

DE Slang verbeeld voorzichtigheit:
Ze houd de waereld in zyn weezen.
Maar deze deugd, hoe zeer gepreezen,
Moet zwichten voor ſtantvaſtigheit.
Die zuil en kragt van alle deugden,
Bekroond het eind' met hemels vreugden.

DEn aardkloot, met een ſlang omringt, geeft de menſchelyke wysheit en voorzigtigheit te kennen, dewelke uit een ſcherpzinnig

nig oordeel en doordringend verſtand voortkomende, het leven regeld, de ongelukkige gevallen afwend, en met voorzienigheit en voorzorge zyn geluk bevorderd. En, hoewel ze altyt van God te wenſchen is, op dat wy, dezelve volgende, wel mogen leeven, en andere, in konſten en oordeel te boven gaande, tot een waardigen roem verheeven worden; zo zie ik nochtans niet dat wy iets waardiger van den heemel konnen verwerven, waar door wy ons leeven waarelyk gelukkig maaken, als de ſtantvaſtigheit, welke deugd veel grooter als de andere, ons in een geſtadige heiligheit bevestigt, de onthoudinge verzekert, de rechtvaardigheit verdedigt, en de vordere deugden, kragt, en duurzaamheit mededeeld. Wat helpt het my, andere in wysheit en voorzichtigheit te boven te gaan, en eindelyk met een ſchandelyke lichtvaardigheit en vuiligheit van zonden en misdaaden myn laatſte levenstyt te beſmetten? Indien ik, door een kleine ſmerte of ongeluk gedrukt, van de oeffeninge der rechtveerdigheit en godsdienſt word afgetrokken; in 't werk der gerechtigheit en heiligheit vertraage; welkers volſtandigheit ons gelukkig maakt, en ten hemel voerd? 't zal my beter zyn, alleen door de beſtendigheit van myn geloove, na de eeuwige ruſte te ſtreeven, als door waereldſche daden verheerlykt te worden, die in de uure des doods geen de minſte trooſt geeven, vermits ze alleenlyk, door de eerzucht geſterkt, de nakomelingen niet als een ydele naam nalaat. In andere dingen, word
de

de onbeſtendigheit door de menſchelyke zwakheit verſchoont, die dikwils doet ſtruikelen; maar deze lichtvaardigheit is altyt verachtelyk en ſtrafbaar, waar door de ſtantvaſtigheit des heiligen geloofs geſchud, de godzaligheit en de Religie der menſchen zich na de tyd voegt, en een ongeſtadig en veranderlyk ſlag van Godsdienſt invoerd. Ik wenſch dat Godt my alleen die lof mag toeſtaan, dat myn betrouwen op hem duurzaam zy, en ik daar door verblyd zynde, uit dit leeven tot die gelukzalige heerlykheit mag overgaan, dewelke voor de geloovigen en de volſtandigen in den hemel word bewaard.

XCVI. *ZINNEBEELD.*

Ze verwârd zich.

De door zyn yd'le herzen ſchimmen
Te hoog, en ſtyl, in top wil klimmen,
Verward, en krygt de dood ten deel.
Ik wil my in de laagten houwen,
En op myn God, myn heil betrouwen:
De deugd vereiſcht geen Schouwtoneel.

DE onvoorzichtigheit der vliegen, waar door ze zich in de Spinnewebben werpen, is hen altyt doodelyk: want in dit fyne rag

rag verward, dragenze de ſtraffe hunner nieuwsgierigheit, en worden van de beſpiedende ſpin aangegreepen, en tot zyn voedzel gedood. Hier door leeren ze zelf de menſchen, hoe ſchielyk de geenen in hun verderf ſtorten, die, uit enkele dartelheit en moetwilligheit des herte, zich in moeyelyke en gevaarlyke dingen ſteeken, die niet alleen onnut, en geen roem toebrengen; maar in tegendeel een zeker verderf na zich ſleepen. Onder welk getal eerſtelyk de geenen zyn, die door hun oordeel en verſtand de verborgentheden Gods poogen te doorgronden, en dezelve aan hunne rede willen onderwerpen; waardig dat ze in hunne verkeerde bezigheeden en aanmerkingen door de gramſchap Gods worden te ſchande gemaakt. Hoe veele heeft 'er deze hoog verheeve weetzucht in de diepte nedergeworpen, en door dezelve middelen verward, en te gelyk bedorven, waar door ze den roem van hun wysheit hadden voorgenoomen te verheffen? maar deze verwarren zich ook als de vliegen, die, van den gemeenen en bekenden weg in 't borgerlyke een afkeer hebbende, niet als de diepten en de afgronden beminnende, zich vermeetelyke dingen onderwinden, die in den beginne moeyelyk, en in 't vervolg gevaarlyk hunne uitvinders een ongelukkig einde doen zien.

Och hoe veel Seianen heeft deze eerzucht overhoop geworpen, en volkeren ten ſpot gemaakt! die gelukkig den ſlibberigen weg der borgerlyke beſtieringe zouden betreeden heb-

ben, indien ze de veilige, tegenwoordige, en gevoegelyke, voor de harde en twyffelachtige hadden verkoozen! want het is altyt ſchadelyk geweeſt, zich moeyelyke dingen, het bereik van zyn verſtand en kragten te boven gaande, onderwonden te hebben; daar een verſtandig man zich lichtelyk van kan onthouden, dewyl hy een genoegzaam open veld tot eerlyke daaden en werken heeft, waar in hy zyn verſtand en deugd kan oeffenen.

XCVII. *ZINNEBEELD.*

Het nederdalen is gemakkelyk.

DE put der zonden is te ſchroomen;
Haar ſchyn-ſchoon lokt ons licht om laag;
Maar om 'er weder uit te komen
Is onze kracht te zwak en traag.
Door ons gebed, geſmeek, en traanen;
Moet God de weg eerſt komen baanen.

DAt het nederdaalen tot het verderf gemakkelyk is, is het zeggen van Virgilius, in 't zesde boek van zyn Æneiden. 't

Welk wy waarlyk van die menſchen konnen zeggen, die, de gedachteniſſe der godzaligheit t'eenemaal vergeeten hebbende, in allerlei zonden en misdaaden vallen. Deze nederdalende weg is wel gemakkelyk om af te gaan, maar ze is altyt heel moeyelyk geweeſt, om weêr op te klimmen. De wolf laat zich ligtelyk vangen door lokaas van een eendvogel, vaſt gemaakt aan een plank, een diepe kuil bedekkende, 't welk hy aangrypende, hem met een haaſtigen val in de kuil doet nederſtorten, dewelke hy met een te laat gehuil, en vergeefſche ſprongen tragt te herſtellen. Veel menſchen heeft de brandende begeerlykheit des herte in groote gevaaren gebragt, en te gelyk nedergeworpen; God en de menſchen te hulp roepende, en zich over hun vermeetenheit en betrouwen beklaagende, waar door ze ter plaatze waren gekomen, daar ze zich niet konden ontwarren of uithelpen. Hoe licht vallenze, die, met de liefde der aardſche goederen bevangen, en door de gierigheit verblind, met een onverzaadelyke begeerlykheit zyn ingenoomen, en zich tot alle ongeregtigheeden overgeeven? Hoe licht en gemakkelyk vergaan ze, die, aan de wellusten overgegeeven, hun leven in de ydele vermakelykheden des waerelds doorbrengen, en gelooven dat de ziel te gelyk met het lichaam ſterft! Met wat groote ſchreeden, of liever met hoe haaſtigen loop ſnellen ze na 't verderf, die den heiligen Godsdienſt met voeten treeden, en, alle vreeze Godts uit het herte verdreeven hebbende, den hemel verachten, en

hunne

hunne hulpe alleen van hun eige vermoogen verwachten! Maar de dood dezer godloozen doet eindelyk zien, hoe licht zy in den afgrond der elenden zyn neder gevallen, terwyl ze gewaar worden, dat ze door een heel andere weg als de onze tot de eeuwige en hoopeloze ſtaat van verloſſinge gekomen zyn. Men zeid van de Hermelyn, dat ze liever wil ſterven, als zich met de vuiligheit beſmetten, met welke zy is omringt. Wy moeten dit kleine dier hier in navolgen, en liever 't leven verliezen, als onze ziel met de aardſche onreinigheden te beſmetten; Godt geſtadig biddende, dat hy ons niet aan onze zonden en misdaden wil overgeeven, en ons voor de eeuwige pynen bewaaren.

XCVIII. *ZINNEBEELD.*

Hy groend, al moet hy ſterven.

DEn boom in d'oude muur of wal,
Wagt met 't gebouw ook zynen val.
Hoewel de zondaars weeld'rig groejen,
Ze ſterven in de ſchyn van vreugd.
Dat groeit uit vaſte grond van deugd,
Zal in der eeuwigheit ſtaan bloejen.

HOewel wy veeltyts zien dat de goederen des waerelds de godloozen toevloejen, dat ze ſchatten verzamelen, en alles hen na wenſch

wenſch gelukt, zo bevinden wy nochtans eindelyk, wanneer de langzaame wraake Godts hen achterhaald, dat dit geluk verderffelyk is, ſtraffende de geenen, die 't hebben genooten, met een haaſtige veranderinge van een eeuwige ſmerte. Want dit geluk, op misdaaden en ongeregtigheeden gebouwd, en niet ſteunende op den vaſten grondſlag van heiligheit, alleen voor de eeuwigheit beſtendig, kan niet duurzaam zyn.

De godloozen bloeyen niet als om te vergaan, even als de boomen die in de muuren en 't puin der oude huizen groeyen, die alle oogenblik ſtaan te vallen, wanneer deze muuren, door ouderdom en bouwvalligheit los geworden, zullen nederſtorten. Maar de boomen, in een vaſte grond geplant, groejen beſtendiger, ſchieten dieper met de wortel in de grond, en verzekeren zich beter tegen 't onweer. Zo zyn ook de vroomen, die hun betrouwen alleen op Godt ſtellen, en in hem begeeren te leeven en te bloejen, de liefde der aardſche dingen verlaatende, die 't gemoed met de aangenaame beelteniſſe van de Fortuin vleyen, om t'haaſtiger te verdrukken.

En gelyk het naauwelyks kan gebeuren, dat de geenen, die hun leven in 't voeden hunner wellusten hebben doorgebragt, het overige niet op die zelve wyze ten einde brengen; zo is 't ook in tegendeel zeker, dat de geenen, die een godzalig en onberiſpelyk leven op der aarde hebben geleid, den dood der godzaligen ſterven, en tot het gelukzalig leeven

ven overgaan. Wanneer dan de gedagtenisse der godloozen onder de verwoestingen van de eeuwige verdoemenisse begraaven leid, en zy dezelve leiden, zoo zullen de kinderen Gods, met de andere gelukzaligen, in der eeuwigheit leven en bloejen, zonder ooit haar groen of schoon te verliezen.

XCIX.

XCIX. *ZINNEBEELD.*

Zy zullen te zamen vergaan.

GEen klankelooze Faamtrompet,
By Tombenpragt ten toon gezet,
Kan uwe naam hier lang doen leeven:
Uw lyk vergaat met al die pragt.
De ſchoone deugd alleen betragt,
Die zal een eeuw'ge luiſter geeven.

'T IS een wondere en beſchreyelyke zaak, dat men zo veel menſchen vind, die, hoewel ze niets zo deftig of ſterk in de waereld

zien of aanmerken, dat de dood niet verbreekt, of de tyt en de ongemakken van de lucht niet vernield, en nochtans zo zorgvuldig tragten, om door vergankelyke gedenktekenen hun glorie te vereeuwigen, en den roem van hun naam te verbreiden. Onze ziel is alleen met de onsterffelykheit begaaft, en blyft onbedervelyk: die zich door oprechtigheit, zuiverheit, en onnozelheit pryzelyk gemaakt hebbende, een voortreffelyk gedenkteken in de gemoederen der nakomelingen opregt, 't welk, tegen al de eeuwen bestendig, door geen geweld des doods geschud of vernietigt kan worden. In tegendeel, die, door een hovaardige eerzucht onsteeken, door de Faam tragten verheeven te worden, en al hun verstand en zorge aanleggen, om door 't vermeerderen van hun magt en vermoogen een eeuwigen roem te verwerven, en gelooven de regtvaardigheit en trouw, om te heerschen, onstraffelyk te mogen schenden, hebben zich nooit een geduurzaam gedenkteken opgeregt. 't Geluk van deze is niet ongelyk met de geenen, die, aan de wellust overgegeeven, genoeg tot het verwerven van een onstervelyke naam denken bygebragt te hebben; wanneer ze in een heerlyk marber gedenkgraf worden begraaven en verrotten; even eens als of men de steenen niet dagelyks met de beenen zelf zag vergaan. Maar God is alleen het leven van alle dingen, die, wanneer hy onze onderneemingen niet begunstigt, hemel en aarde, en al wat 'er is, zamenspannen om onze goede naam uit te
roe-

roejen: hy werkt te vergeefs die dezen werker van zyn eer en geluk niet te hulpe heeft, en echter de geduurzaamheit van zyn naam betragt.

Laat dan 't gedenkteken van onze glorie, het betrouwen op God, een onzondig leven, en een gemoed zyn, met hemelſche liefde ingenomen, waar op wy betrouwende, zelf door de volſtandigheit een eeuwige naam zullen verwerven, en, de praalſteenen der begraafplaatzen verachtende, een grooter roem en goed bekomen, als die, in 't midden van hun magt en rykdommen, dien uitwendigen glans al zuchtende verlaaten.

C. ZINNEBEELD.

Dit bleef my na de dood.

DE dood verſchrikt myn zwak gemoed;
Maar als ik denk op 't dierbaar bloed
Van Chriſtus, tot ons heil gegeeven:
Dan zie ik haar gedaanten aan,
Als 't middel om eens in te gaan,
In 't Hemelhof van 't eeuwig leven.

WY zien hier wel de droevige en jammerlyke beelteniſſe des doods, door haar lelyke gedaante verſchrikkelyk, en zoo door

door haar opgesparde mond, als holle oogplaatzen te vreezen; maar als wy dit droevig schouwspel in Christenen, en menschen van een oprechte Godzaligheit aanmerken, zo verlaat ons terstont deze verschrikkinge, en wy gedenken, dat 'er ons het beginzel van een gelukkiger leven door word te kennen gegeeven. En, hoewel de scheidinge van lichaam en ziel ons hard, en een geweldig verlies der zinnen schynt te zyn, zo verwekt ons de reden dezer veranderinge en verhuizinge meer tot blydschap, als dat ze ons in de laffe vreeze zou houden, die de liefde van 't aardsche leeven, en de ingeboore zwakheit gemeenelyk verwekken. 't Is dan dat wy niet alleen door onze gedachten, maar zelf door de oogen begrypen, dat dit ons lichaam, zo van ons gediend en bemind, niet anders als een stinkend slyk en elendig stof is, 't welk ons ook te gelyk de grootheit van de misdaad en de hardnekkige ongehoorzaamheit onzer eerste voorouderen te binnen brengt, door dewelke wy, als door een ervelyke zonden, met onze eige misdaaden vermeerderd, de straffe des doods overvloedig hebben verdiend. Maar de liefde van Gods genade, en onbegrypelyke barmhertigheit zy eeuwig gepreezen, die ons met de zonden onzer eerste ouderen, en onze eige overtreedingen besmet, en derhalven de minste gunste onwaardig, om Jezus Christus onze grootste misdaden heeft vergeeven; en, dat 'er niet als 't kleinste gedeelte der zo wel verdiende straffe overgebleeven zynde, wy van dezel-

ve door de geringe pynen des doods worden verloſt; en te gelyk door dezelve tot het gelukzalige leven overgaan. Zo dat de dood der geloovigen niet meer een ſtraffe der zonde, maar alleen een gelukkigen doorgang tot het hemels leven is: dewyl de ziel, van de banden des lichaams ontbonden, vry, en vol blydſchap na zyn God gaat.

Hierom is 't, dat, terwyl ze onder de ſmerten des lichaams word los gemaakt, en zich bereid om te vertrekken, reeds door een heilige hoope die beſtendige blydſchap gevoeld, en zich verheugt uit dit elendige tot het gelukkige leven te verhuizen. Ik ſpreek nog van de geloovigen, die zekerlyk weten dat den menſch niet geheel door de dood word vernietigt; maar dat de ziel, het waardigſte deel, regelrecht na God vertrekt, om den loon van zyn onnozelheit en opregtigheit te genieten. 't Welk weinig van de geenen in acht word genoomen, die de dood als een verſchrikkelyke zaak vreezen, en de waereldſche vermakelykheeden voor de hemelſche ſtellen. Want de menſchelyke zwakheit is altyt met deze dwaasheit vergezelſchapt, dat ze, zich in een vermaakelyken ſtaat bevindende, altyt de vermeerdering van de tegenwoordige welluſt begeert, en God zelfs dikwils verkeerdelyk ſmeeken, om hun levenstyt te verlengen, als wenſchende altyt op der aarde te mogen leven. Maar de zekerſte ſchuld van de natuur is de dood, dewelke wy nochtans zodanig door den Middelaar Chriſtus konnen verzoeten, dat wy onberiſpelyk,

lyk, en zonder eenige zonden voor 't aangezichte Gods verschynen, in volkome blydschap over onze kwytscheldinge, wanneer hy al onze smetten weggenomen, en onze zielen met zyn dierbaar bloed zal hebben afgewassen.

De regelen om wel en godzalig te sterven, zyn door veel heilige mannen beschreeven, welke wy door deze twee middelen gelukkig zullen nakomen: eerstelyk, indien wy onze elenden en zwakheit aanmerken; en ten anderen, wanneer wy door yverige gebeden de gelukzaligheit van het hemelsche leven van God begeeren. Waarlyk de elenden en onbestendigheit van dit leven te kennen, geeft de eerste beweeging, om geen hoop op deze wisselvallige onbestendigheit te stellen, die alle oogenblik de verandering en vernietiging onderworpen is. In wat ouderdom kan den mensch niet sterven? Wat plaats zo woest of ontoegankelyk, daar de dood geen toegang heeft? Wat waardigheit of staat, welke de dood niet t'allen tyde heeft te vreezen? Hierom zal hy best doen, die zyn broosheit kennende, de gedagtenisse des doods nooit uit zyn herte keerd, maar dezelve dagelyks zodanig vreest als of ze tegenwoordig was.

Door deze aanmerkinge neemt den vroomen zyn toevlucht tot de ruste van een heiliger leven, 't welk ons waarelyk gelukkig maakt. Want als de stervelingen zich zelf in 't midden der voorspoeden, in een onbestendig oordeel, twyffelachtige gezondheit, en ongelykheit van zinnen en oordeel zien geslingert, zich

in

in dit oogenblik verblyden, in 't andere bedroeven: nu beminnen, dan weêr haaten en verachten; zo begrypen ze genoeg ongelukkig te zyn, en dat ze geen bestendigheit in goede en pryzelyke werken hebben te verwagten, ten zy ze door een hooger oorzaak, namentlyk de gunste Gods, worden bezield.

Ik weet wel, dat volkeren, onkundig van den waaren God, zich door dappere daaden hebben doen uitmunten, en derhalven t'onregt alleen den zegen Gods tot het doen gelukken onzer daden en werken schyn te vereischen; maar zodanig is de barmhertigheit Gods over het menschelyk geslagt, dat hy ook de uitneemende gaaven de ongelovigen mededeelt, dewelke nochtans met een veel grooter kragt en luister in de Godzaligen en de uitverkoorenen Gods uitblinken. 't Is dan zeker, dat zo wel de geloovigen, als de ongeloovigen, voortreffelyke hoedanigheden des gemoeds en deugden van God ontfangen, en hem 'er de lof van komt, wanneer 't gebeurd dat de Godzaligen, door zyn byzondere gunst, van de Godloozen worden onderscheiden: want wy alle van natuure tot het kwaade geneegen, zouden even als de andere tot alle misdaden vervallen: indien wy niet, door den Heiligen Geest weêrhouden, tot een heilig berouw wierden gebragt, 't welk God altyt behaagelyk is. Wanneer wy deze Goddelyke straalen in ons voelen werken, zo verbeteren wy onze ingeboore zwakheit, en leeren de verlokkingen der zonden vermyden, waar door wy zyn verstrikt,

en

en arbeiden om tot een heiliger, en Gode behaagelyk leven te komen. Maar al 't goede, 't welk wy door deze genade doen, bestaat in geen waereldschen roem of ydele eerzucht: want wy staan na geen vergankelyke blydschap, maar verwachten uit onzen dagelykzen stryd, tegen de verzoekingen en onze begeerlykheeden, zodanigen overwinninge, waar door wy met de lauweren der eeuwige glorie verheerlykt, tot het eeuwigduurende geluk van de bestendigste rust en blydschap zullen verheven worden. Met deze hoope ondersteund zynde, zullen wy de dood niet vreezen, als een straffe, en door de vreede Godts verheugt, voor de dreigende ongevallen der tyden niet verschrikken; en, hoewel wy noch dagelyks door moejelykheden en rampspoeden worden bezogt, zo zullen wy 'er nochtans niet door bezwyken, maar hoopen, dat deze geringe smerte des levens, eindelyk in een zeer groote blydschap zullen veranderen, waar door onze ziel zal worden vervult, niet door de wellusten, nu zo hoog van onze begeerlykheden geacht, maar door een oprechte liefde in God, een gestadige ruste van de ziel, en een onophoudelyke blydschap, die ons in alle eeuwigheit zal vergezelschappen.

Om dit geluk te verwerven, is 'er geen nader of beter middel, als dat wy God dagelyks met hertgrondige gebeden aanroepen, dat hy ons met zyn kragtdadige hulpe wil bystaan, op dat wy niet door de zwakheit van ons vlees mogen bezwyken, en met geen traag gemoed

langs dien gelukzaligen weg voortgaan, die vol gestadige rust en zoet geluk ons tot God doet naderen. En dewyl onze zwakheit zo groot is, dat ons lichaam alle gevallen onderworpen is, en voor duizend gevaaren blood staat, met wat zekerder hoede zullen wy ons dan omringen, als met de gene, welke wy met brandende gebeden, en innige aanroepinge des herte van God verwerven? want een Christen kan niet met grooter verlangen van God begeeren, als den dood der geloovigen te mogen sterven: te weeten, dat hy met een vast geloove op God zyn onnozelheit en deugdzaam leeven betrouwende, uit dit leven als uit een herberge vertrekt. De achtbaarheit van andere, hoewel door treffelyke begraafplaatzen, en lofdichten allerwegen verspreid, zal eindelyk met de dood en 't verval van deze ook vernietigt worden; maar de glorie van een mensch, op deze wyze gestorven, en de heerlyke kroone op zyn hooft gezet, zal bloejen, terwyl al de waereldsche grootheden vervallen en vergaan.

EINDE.